

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΔ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1967 | ΑΡΙΘ. 22

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

β'. Μέτρα διὰ τὸ εἰδικὸν ποιμαντορικὸν ἔργον

1. Διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῇ νεολαίᾳ

Λόγω τῆς περιβολῆς καὶ τῆς ὠρίμου πωσ ἡλικίας τῶν κληρικῶν, τὸ ἔργον αὐτῶν μεταξὺ τῆς νεολαίας καθίσταται ἔτι δυσκολώτερον ἢ τὸ ὑπόλοιπον ἔργον τῶν μεταξὺ τῶν ἄλλων τάξεων τῆς κοινωνίας. Ἐντεῦθεν, χρειάζεται δαφιλῆς εἰδικὸς καταρτισμὸς εἰς τε τὴν Ψυχολογίαν καὶ τὴν Παιδαγωγικὴν, εἰς τρόπον ὥστε οἱ κληρικοὶ ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν γνώσεων τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἱκανότητων, νὰ δύνανται νὰ ὑπερπηδοῦν τὸ ὡς ἄνω μειονέκτημα. Ἐντεῦθεν, διὰ τὸ μεταξὺ τῆς νεολαίας ἔργον τοῦ Κλήρου, προτείνομεν τὴν εἰδίκευσιν ἀριθμοῦ τινος κληρικῶν εἰς τὰ ζητήματά της. Ἰδιαιτέρως δὲ τὴν εἰδίκευσιν ἀριθμοῦ τινος ἐξομολόγων, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ καταφεύγουν οἱ ἐν ταῖς πόλεσι ἰδίως ἐνδικοιτῶμενοι νέοι.

Προτείνομεν, ἐπίσης, ἵνα ὁ καταρτισμὸς τῶν σχολικῶν διδακτικῶν βιβλίων γίνεται τῇ συμμετοχῇ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς συμμετοχῆς καὶ ἐκπροσώπων τῆς οἰκείας Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν πρὸς τοῦτο καταρτιζομένην ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν.

Πλὴν τούτου, προτείνομεν, νὰ πολλαπλασιασθοῦν αἱ εἰδικαὶ διὰ τὴν νεολαίαν ἐκδόσεις, αἱ ἀναφερόμεναι ὄχι μόνον εἰς θρησκευτικὰ καθαρῶς θέματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουσιν θέσιν πρέπει νὰ κατέχουν καὶ τὰ λειτουργικά, ἀλλὰ καὶ εἰς φιλολογικά καὶ εἰς καθαρῶς ψυχαγωγικά, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τῆς καλῆς τροφοδοτήσεως τῶν εἰς ἔντυπα νὰ ἀποφεύγηται ἡ φθοροποιὸς ἐπίδρασις τῶν λοιπῶν ἐντύπων.

Πρὸς τούτοις προτείνομεν, νὰ διοργανωθῇ τὸ

ἀγνὸν διὰ τὴν νεολαίαν θέαμα, ὡς ἐπίσης ἡ ἀγνὴ ψυχαγωγία, ἡ ἀγνὴ μουσικὴ καὶ τὰ καλὰ σπόρ. Παράλλῃως, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἀνάγκης τοῦ ὄρθου ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἐκκλησία ὑποβοηθήσῃ εἰς τοῦτον.

Ἰδιαιτέρα φροντίς κατὰ τὴν μεταξὺ τῆς νεολαίας ἐργασίαν, προτείνομεν, νὰ καταβληθῇ διὰ τοὺς σπουδαστὰς καὶ φοιτητὰς τῶν Πανεπιστημίων καὶ τῶν Ἀνωτάτων ἐν γένει Σχολῶν. Οἱ εἰς αὐτὰς διοριζόμενοι ἐφημέριοι προτείνομεν, νὰ εἶναι προσωπικότητες ἱκαναὶ νὰ προσελκύσουν τοὺς φοιτητὰς, γνωρίζουσαι τὰ ζητήματά των, καὶ οὔσαι εἰς θέσιν νὰ κατευθύνουν αὐτοὺς ἐπιτυχῶς. Παράλλῃως πρὸς τὴν καθαρῶς πνευματικὴν ἐργασίαν, οἱ ἐφημέριοι τῶν Πανεπιστημίων καὶ τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν θὰ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα τῆς διοργανώσεως προνοιακῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐργασίας. Ἐντεῦθεν, προτείνομεν νὰ παρασχεθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ δυνατότης αὕτη, εἰς τρόπον ὥστε διὰ πασῶν τῶν ὁδῶν νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ μετὰ τῶν φοιτητῶν ἐπικοινωνία.

Παράλλῃλος ἐργασία προτείνομεν, νὰ διοργανωθῇ καὶ μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων νέων, τῶν ὁποίων τὰ προβλήματα καὶ ἡ ψυχολογία παρουσιάζουν ἐξαιρετικὴν ἰδιομορφίαν. Ὄταν ὑπάρξη μεγαλύτερα ἐπάρκεια εἰς κληρικούς, προτείνομεν, νὰ ἐπιδιωχθῇ καὶ ἡ εἰς τὰ μεγάλα ἐργοστάσια καὶ εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα ἐγκατάστασις κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν των καὶ ἔργον των θὰ ἔχουν τὴν διοργάνωσιν τῆς μεταξὺ τῆς ἐργαζομένης νεολαίας θρησκευτικῆς ἐργασίας.

Τὸ θρησκευτικὸν μάθημα, τὸ ὁποῖον διδάσκεται εἰς τὰ Σχολεῖα, ἀποτελεῖ καὶ τοῦτο τμήμα τῆς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς Νεότητος. Ἐντεῦθεν προτείνομεν, ὅπως ὁργανωθῇ ἡ ἐπαφή καὶ ἡ στενὴ συνεργασία τόσον μετὰς ἀρμοδίας κεντρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας,

όσον καὶ μέ τοὺς διδάσκοντας τὸ θρησκευτικὸν μάθημα. Τὸ πρῶτον θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν χάραξιν τῶν καταλλήλων κατευθυντηρίων γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ συντείνουν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς διδακτέας ὕλης καὶ τῶν καταλλήλων μεθόδων προσφορᾶς αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου, δὲ εἰς τὸν ἀντίστοιχον κατάρτισμὸν τῶν διδασκόντων. Τὸ δεύτερον θὰ βοηθήσῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἑκατοντάδων Θεολόγων καθηγητῶν τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν προσαρμογὴν τῶν προγραμμάτων πρὸς τὰς ἑκασταχοῦ ἐπικρατούσας τοπικὰς συνθήκας καὶ τὰς ὑφισταμένας εἰδικὰς ἀνάγκας, τὰς ὁποίας θὰ πρέπει νὰ γνωρίζουν καλῶς οἱ ἀρμόδιοι Ἱεράρχαι καὶ οἱ κατ' ἐνορίας ἐφημέριοι.

2. Διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ στρατεύματι

Εἰς τὸ στρατεῦμα, ὡς γνωστὸν, προβλέπονται θέσεις στρατιωτικῶν ἱερέων, αἱ ὁποῖαι κατανέμονται εἰς τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς, εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ εἰς τὴν ἀεροπορίαν.

Πρὸς συντονισμὸν τῆς ὅλης ἐν τῷ στρατεύματι ἐργασίας καὶ συστηματικὴν παρακολούθησιν τῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων κληρικῶν καὶ θεολόγων, προτείνομεν, νὰ διορισθῇ Ἀρχιερεὺς, ἀποκλειστικὸν ἔργον τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο ἡ ἐξεύρεσις, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ συστηματικὴ παρακολούθησις τῶν ἱερέων καὶ τῶν τριῶν ὄπλων, ὡς καὶ τῶν θεολόγων τῶν ἐργαζομένων ἐν τῇ Θρησκευτικῇ Ὑπηρεσίᾳ τοῦ Στρατεύματος. Πνευματικῶς βεβαίως οἱ ἱερεῖς θὰ ὑπάγονται ὑπὸ τὸν Ἱεράρχην, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου θὰ ἐργάζωνται, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ στρατεύματος πειθαρχικῶς προτείνομεν νὰ ὑπάγονται ὑπὸ τὸν διευθύνοντα τὴν Θρησκευτικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης Ἀρχιερέα.

Ἔργον τῶν ἐν τῷ στρατεύματι ἐργαζομένων κληρικῶν προτείνομεν, νὰ εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἐξυπηρέτησις καὶ διαποίμανσις τῶν τε μονίμως καὶ τῶν προσωρινῶς εἰς τὸν στρατὸν ὑπηρετούντων. Προτείνομεν, νὰ δοθῇ ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τελευταίων, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς ἐν τῷ στρατεύματι διετοῦς διαμονῆς τῶν καὶ τῆς καταλλήλου θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν θὰ εἶναι δυνατόν, ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ χωρία τῶν, νὰ ἀποτελέσουν θρησκευτικούς πυρῆνας, οἱ ὅποιοι θὰ μεταλαμπαδεύσουν τὴν χριστιανικὴν πνοὴν εἰς τὸ χωριὸν τῶν. Δι' αὐτῶν, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῇ τὸ ἐν τοῖς χωρίοις ἔργον τοῦ ἐφημερίου καὶ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν παραγόντων.

Οἱ ἐν τῷ στρατεύματι χάριν τῆς Ἐκκλησίας ἐργαζόμενοι προτείνομεν, νὰ φροντίζουν καὶ διὰ τοὺς μονίμως ἐν αὐτῷ ὑπηρετοῦντας. Τοῦτο δέ, διότι αἱ καλαὶ σχέσεις μετ' αὐτῶν θὰ διευκολύνουν τὸ με-

ταξὺ τῶν στρατιωτῶν ἔργον τῶν κληρικῶν τοῦ στρατεύματος.

Πρὸς τοῦτο, οἱ ἐν τῇ θρησκευτικῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ στρατεύματος διακονοῦντες προτείνομεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, νὰ ἔχουν καὶ τὰ ἐξῆς προσόντα: νὰ διακρίνονται διὰ τὴν γενναιοτήτά των, διὰ τὸ εὐζωνον αὐτῶν, διὰ τὴν σκληραγωγίαν των, διὰ τὴν καλὴν των πάντοτε διάθεσιν καὶ διὰ τὴν προσημοστικότητα των.

Τὸ ὑπὸ τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ στρατεύματος ἐκδιδόμενον περιοδικὸν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Φρουρὸς» προτείνομεν, νὰ ἐκδίδεται ὡς δελτίον καθοδηγήσεως καὶ κατατοπίσεως καὶ διαφωτισμοῦ τῶν θρησκευτικῶν στελεχῶν τοῦ στρατεύματος. Πρὸς περαιτέρω ὑποβοήθησιν τούτων προτείνομεν νὰ γίνωνται καὶ εἰδικαὶ δι' αὐτοὺς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Στρατεύματος, ὡς ἐπίσης καὶ εἰδικαὶ ἐτήσια συνάξεις τῶν στρατιωτικῶν ἱερέων, ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ ὡς ἄνω μνημονευθέντος Ἀρχιερέως.

3. Διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐργατικῇ τάξει

Ἐν τῇ ἐργατικῇ τάξει, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη, ἵνα ἐκτελέσῃ ἔργον πνευματικόν, μορφωτικὸν καὶ κοινωνικόν, καθότι μόνον αὐτὴ εἶναι δυνατόν νὰ μείνῃ ἀδιάβλητος, ὡς πρὸς τοὺς σκοπούς της. Βεβαίως, ὅπου γίνεται τοιοῦτόν τι ἔργον δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸ ὑποκαταστήσῃ ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ μόνον, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνάγκη, νὰ τὸ συμπληρώσῃ ἢ νὰ τὸ ὑποβοηθήσῃ. Ἐκεῖ ὅμως ὅπου δὲν συντελεῖται τοιοῦτον ἔργον, ἡ Ἐκκλησία προτείνομεν, νὰ τὸ ἀρχίσῃ ἐξ ὑπαρχῆς.

Εἰς τὸ πνευματικὸν ἔργον, προτείνομεν, ἵνα πρῶτον, ἡ Ἐκκλησία ἀποτοξινώσῃ τὴν ἐργατικὴν τάξιν ἀπὸ τὴν ὕλιστικὴν καὶ ἀθεϊστικὴν προπαγάνδαν. Βεβαίως, παρ' ἡμῖν ἡ προπαγάνδα αὕτη δὲν εἶχε πολλὰς ἐπιτυχίας καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξις δὲν ἔχει ἀπομακρυνθῆ τελείως ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Πρὸς ἀποτοξίνωσίν των, προτείνομεν, ἵνα α) τὰ ὑπολείμματα τῆς πίστεως, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦν ὑπάρχοντα, συμπληρωθοῦν β) πρὸ παντός ἵνα ἡ πίστις, ἡ ὁποία θὰ δοθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι πεφωτισμένη. Κατὰ ταῦτα, πρῶτον θὰ κατηχήσωμεν τὴν ἐργατικὴν τάξιν εἰς τὰς στοιχειώδεις χριστιανικὰς ἀληθείας. Δεύτερον, θὰ τὴν ἐξυψώσωμεν ἠθικῶς, εἰς τρόπον ὥστε μία ἀνωτέρα ἠθικὴ πνοὴ νὰ βασιλεύῃ μετὰ τῶν μελῶν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἦδη, τὸ φαινόμενον τῶν πολυαριθμῶν παρανόμων συμβιώσεων, ὡς καὶ τῶν πολυαριθμῶν ἐξωγάμων τέκνων, τὸ ὁποῖον εἶναι σχεδὸν μοναδικὸν ἐντὸς τῆς ἐργατικῆς τάξεως, δίδει τὴν εἰκόνα τῆς ἠθικῆς ἐκλύσεως, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ ἐντὸς τῶν

κόλπων αυτής. Τρίτον, θά προσελκύσωμεν τὴν ἐργατικὴν τάξιν εἰς τὸν Ναόν. Ὅπου τοῦτο δὲν γίνεται λόγῳ ἐμποδίων προερχομένων ἐκ τῶν ἐπαγγελματικῶν τῆς ἀπασχολήσεων, πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν, ὅπως προσαρμόσωμεν καταλλήλως τὰς ὥρας τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Προτείνομεν, δηλαδή, νὰ γίνωνται ἕκτακται Λειτουργίαι καὶ Ἀκολουθίαι, εἰς ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὸν οἱ ἐργάται νὰ τὰς παρακολουθήσουν, ἀκόμη δέ, ἐνδεχομένως, νὰ γίνωνται τοιαῦται καὶ ἐντὸς τῶν ἐργοστασιῶν ἢ τῶν τόπων, ὅπου ἐργάζονται πολλοί. Ἐπὶ παραδείγματι, κήρυγμα, σύντομοι Ἀκολουθίαι, ἔστιν ὅτε καὶ Λειτουργίαι, Ἐξομολόγησις τῶν ἐργατῶν, ὁμαδικὴ Θεία Μετάληψις εἰς τὰς χάριν αὐτῶν εἰδικῶς τελουμένης Λειτουργίας κ.ο.κ.

Εἰς τὸν μορφωτικὸν τομέα, προτείνομεν νὰ κτυπηθῇ ὁ ἀναλφαβητισμὸς καὶ νὰ δημιουργηθοῦν εἰδικαὶ τάξεις ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων, εἰδὸς τι λαϊκῶν πανεπιστημίων. Ἐπίσης, νὰ ὀργανωθοῦν σειραὶ διαλέξεων ἐπὶ ἐκλαϊκευμένων θεμάτων τῆς ἐπιστήμης κ.ο.κ.

Εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα ὁ λαὸς πρέπει νὰ καταστήτῃ τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντός μας εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κοινωνικῆς προνοίας, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου θά διοχετεύωνται αὐταὶ ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἄφ' ἑτέρου, ὁ κληρὸς, διὰ τῆς στρατολογίσεως ἐμπνευσμένων καὶ ζηλωτῶν νέων, ὀλίγον κατ' ὀλίγον θά ἐξυψωθῇ οὕτως, ὥστε ὁ ἱερεὺς τῶν ἐργατικῶν συνοικιῶν νὰ εἶναι ὁ πρωτοπόρος καὶ βοηθὸς εἰς ὅλα : εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν, τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως, καὶ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς στέρξης, εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς μορφώσεως, τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν παιδιῶν, εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς ὑγείας, τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐνηλίκων, τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν νέων, τῆς ψυχολογίας κ.λ.π. κ.λ.π. Αἱ δὲ «δικονίσσαι», ἰδίως εἰς τὰς ἐργατικὰς συνοικίας, ἔχουν νὰ ἐπιτελέσουν μεγάλην ἀποστολήν : Αὐταὶ θά ἀξιοποιήσουν τὰς εὐλαβεῖς κυρίας καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἱερέως θά τὰς ἐπιστρατεύσουν διὰ τὴν ἑθελοντικὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν. Ἐν ἀνάγκῃ θά πρέπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ἑθελοντικῶς πρόσωπα καὶ ἐκ τῶν μὴ ἐργατικῶν συνοικιῶν, διὰ νὰ ἐπιτελῆται τὸ ἔργον τῆς προνοίας εἰς αὐτάς.

Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κλήρου ἀντιμετώπισιν τῶν ἐργατικῶν προβλημάτων, προτείνεται νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν αἱ διάφοροι κατηγορίαι τῶν ἐργατῶν : βαρείας βιομηχανίας, μεταφορῶν, μεταλλωρύχων, ἀνθρακωρύχων, οἰκοδόμων, ἐργατῶν εἰδῶν διατροφῆς, ἐπενδύσεως κ.λ.π. Ἐκάστη κατηγορία ἐργατῶν, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ἐργαζομένη νεότης, ἔχουν τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν προβλήματα, πρὸς τὰ ὁποία οἱ μετὰξὺ αὐτῶν ἐργαζόμενοι κληρικοὶ προτείνεται νὰ εἶναι εἰδικῶς καὶ καλῶς κατατοπισμένοι.

Ὡς πρὸς τὴν ἐξεύρεσιν εἰδικῶς μεμορφωμένων ἱερέων διὰ τὴν ἐργατικὴν τάξιν, προτείνομεν, ἵνα πρῶτον γίνῃ ἔρευνα διὰ τὸ πόσοι χρειάζονται, δεύτερον, διὰ τὸ πῶς θά ἐξευρεθοῦν οὗτοι καὶ θά ἐπιστρατευθοῦν οἱ ἐξ αὐτῶν ἄριστοι, καὶ τρίτον διὰ τὸ πῶς οὗτοι καὶ ποῦ θά μορφωθοῦν. Ἐντὸς δεκαετίας ἄς εὐχηθῶμεν καὶ ἄς προσπαθήσωμεν ὅλοι νὰ ἔχουν ἐπανδρωθῇ ὅλοι αἱ τοιαῦται θέσεις διὰ καταλλήλων κληρικῶν. Ἡ οἰκονομικὴ ἐξασφάλισις τῶν φρονουμένων, ὅτι δὲν εἶναι τόσον δύσκολος, ὅταν θά ἐκτεθῇ τὸ πρόβλημα καταλλήλως. Πάντως, οὗτοι πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἄριστοι μετὰξὺ τῶν κληρικῶν μας καὶ τῶν θεολόγων μας.

Πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐργαζομένων, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ προσέλθουν εἰς τὴν ἱεράν Ἐξομολόγησιν, προτείνομεν νὰ ληφθῇ πρόνοια, ὥστε νὰ ὑπάρχουν διαθέσιμοι δι' αὐτοὺς εἰδικοὶ ἐξομολόγοι κατὰ τὰς Κυριακὰς ἢ πάντως τὰς ἐλευθέραις τῶν ὥρας.

Τέλος, προτείνομεν, νὰ ἀπαρτισθῇ σειρά εἰδικῶν ἐκδόσεων διὰ τὴν ἐργατικὴν τάξιν, διὰ τῶν ὁποίων θά ἐκλαϊκεύωνται τὰ θεμελιώδη προβλήματα τῆς πίστεώς μας, ὅπως ἐπίσης θά τίθενται αἱ βάσεις τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἠθικοῦ οικοδομήματος.

4. Διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀγροτικῇ τάξει

Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀγροτικῇ τάξει δὲν εἶναι μὲν τόσον πολυπλοκόν, ὅσον ἐν τῇ ἐργατικῇ, εἶναι ὁμως ἐξ ἴσου δύσκολον, διότι, κατὰ κανόνα, μετὰξὺ τῶν μελῶν τῆς ἀγροτικῆς τάξεως παρατηρεῖται ἀδιαφορία ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, δίδουσα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ πίστις τῶν ἔχει μαρνηθῇ.

Καὶ ἐνταῦθα τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διακρίνεται εἰς πνευματικόν, μορφωτικόν καὶ κοινωνικόν. Ὑφίσταται ἄμεσος ἀνάγκη ἐπανευαγγελισμοῦ τῆς ἀγροτικῆς τάξεως, ἠθικῆς τῆς ἐξυψώσεως καὶ ἀναθερμάνσεως τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης.

Πρὸς πνευματικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀγροτῶν μας, ἰδίως τῶν ἀπομεμονωμένων χωρίων, προτείνομεν, νὰ καθιερωθῇ ὁ θεσμὸς τῶν περιοδεύοντων ἐξομολόγων, παραλλήλως πρὸς τὸν ὑφιστάμενον θεσμὸν τῶν περιοδεύοντων ἱεροκηρῶν.

Εἰς τὸν μορφωτικὸν τομέα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς καλυτερέσεως τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τῶν, προτείνομεν, ἵνα ὁ ἱερεὺς πρωτοστατῇ εἰς τὸ νὰ διδασκοῦν οἱ ἀγρόται τὰς νέας μεθόδους αὐξήσεως τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἀγροτικοῦ τῶν κλήρου, τὴν ἀξιοποίησιν τῶν προϊόντων τῶν, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συνεταιριστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς συνεργασίας καὶ τὸν τρόπον αὐξήσεως τῶν γεωργικῶν καὶ γεωπονικῶν ἐν γένει γνώσεων τῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς τῶν καταρτίσεως. Διὰ πάντα ταῦτα, προτείνομεν, νὰ κινηθῇ καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ νὰ συμβάλῃ

ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν προσώπων καὶ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ταῦτα θὰ ἐπιτευχθοῦν.

Εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα, ὡς ἐν τῇ ἐργατικῇ τάξει οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ὁ ἱερεὺς προτείνομεν, νὰ καταρτισθῇ τοιοῦτοτρόπως, ὥστε παντοῦ νὰ εἶναι ὁ πρωτοπόρος. Νὰ ἐπιστρατεύσῃ εἰς τὸ χωρίον τοὺς πρώτους ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὴν διδασκάλισσαν, τὸν ἀστυνόμον καὶ εἴ τινας ἄλλους ὑπαλλήλους διαθέτει τὸ χωρίον, ἐμμέσως δὲ νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τὴν διοργάνωσιν τῆς καλῆς καὶ ὑγιοῦς ψυχαγωγίας.

Διὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁμως τοιοῦτόν τι πρόγραμμα, προτείνομεν νὰ μορφωθοῦν προηγουμένως εἰδικῶς καὶ νὰ μετεκπαιδευθοῦν οἱ ἱερεῖς τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν. Εἰς τὸν τομέα μάλιστα τοῦτον προτείνομεν νὰ χρησιμοποιοῦν εὐρέως καὶ τὸ μαγνητόφωνον, ὅπως ἐπίσης καὶ αἱ εἰδικαὶ ἐκδόσεις.

5. Διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας μεταξὺ τῶν τροφίμων τῶν διαφόρων Ἰδρυμάτων

Εἰς τὴν χώραν μας ὑπάρχουν ἑκατοντάδες κοινωνικῶν ἰδρυμάτων : Ὁρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα, βρεφοκομεῖα, ψυχιατρεῖα, φυλακαὶ, ἀναμορφωτικὰ ἀσύλα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται ἀνάλογον ἀριθμὸν ἱερέων. Ὁ τρόφιμος ὁμως ἐκάστης κατηγορίας ἰδρυμάτων ἔχει εἰδικὰς ἀνάγκας, πνευματικὰς καὶ ὑλικὰς, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ ἐφημέριός των. Διὰ νὰ εἶναι δὲ ὁ ἐφημέριος συμπαραστάτης τοῦ τροφίμου τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀναγκῶν του, χρειάζεται εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν, ἢ ὁποία ὁμως σήμερον οὐδαμῶθεν τοῦ παρέχεται.

Πρὸς τοῦτο προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἐκκλησία ἐπιστρατεύσῃ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἐργασθοῦν εἰς τοὺς τομεῖς τούτους τῆς ἐργασίας της καὶ νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσῃ καταλλήλως, παρέχουσα ἐκτὸς τῆς γενικῆς θεολογικῆς μορφώσεως καὶ τὴν εἰδικὴν τοιαύτην, ἢ ὁποία θὰ τοὺς καταστήσῃ ἱκανοὺς, νὰ ἀντεπεξέλθουν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς εἰδικῆς ἐργασίας. Ἐὰν τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἐπιμορφώσεως ἀρχίσῃ ἀμέσως, ἐντὸς πενταετίας θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀρχίσῃ ἢ τοποθετήσῃ τοιοῦτων ἱερέων, ὡς θὰ ἐκτεθῇ ὀλίγον κατωτέρω.

Διὰ νὰ δοθῇ μία εἰκὼν τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται δι' ἐκάστην ἐκ τῶν ὡς ἄνω κα-

τηγοριῶν, ἃς σημειωθοῦν ἐνδεικτικῶς τὰ ἀκόλουθα. Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὰ βρεφοκομεῖα ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς υἰοθεσίας τῶν βρεφῶν, τῆς τοποθέτησεως τῶν ἀπομενόντων εἰς οἰκογενεῖας, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς ἐπιστρατεύσεως προσώπων ἐκ τῆς κοινωνίας, τὰ ὁποῖα θὰ μεταβαίνουν εἰς τὸ ἴδρυμα, διὰ νὰ συναναστρέφονται μὲ τὰ ἐναπομένοντα παιδιά, εἰς τρόπον ὥστε ταῦτα μὲν νὰ πλουτίζουν τὸ λεξιλόγιόν των, αἱ δὲ κυριαὶ νὰ δίδουν εἰς αὐτὰ τὴν στοργήν, τῆς ὁποίας ταῦτα ἔχουν ἀνάγκην, καὶ τὴν ὁποῖαν τὸ προσωπικόν, λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῶς βαρείας καὶ μεγάλης ἀπασχολήσεώς του, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ τοῖς τὴν δώσῃ. Εἰς τὰ ὀρφανοτροφεῖα ἐμφανίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ὀρφανῶν. Ὅμοίως εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τὰ ἀναμορφωτικὰ ἀσύλα, ἐμφανίζεται ἡ ἐπαγγελματικὴ τακτοποίησις τῶν ἀποφυλακισθέντων καὶ τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῶν ἀναμορφωτικῶν ἀσύλων. Εἰς τὰ γηροκομεῖα ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀπασχολήσεως τῶν γερόντων καὶ τῆς ἐπενδύσεως τῶν ἐντελῶς ἀπόρων ἐξ αὐτῶν. Εἰς τὰ ψυχιατρεῖα ἡ ἀνάγκη τῆς ἐργασιοθεραπείας τῶν ἀσθενῶν. Ἐν πολλοῖς, τρόφιμοι πολλῶν ἐκ τῶν ἰδρυμάτων ἐμφανίζουν τὴν ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς ἐξυγιάνσεως, εἰς πάντα δὲ ὑφίσταται τὸ πρόβλημα τῆς ψυχαγωγίας. Εἰς ὅλα αὐτὰ ὁ ὑπηρετῶν εἰς τὸ ἴδρυμα ἱερεὺς πρέπει νὰ εἶναι πρωτοπόρος, βοηθῶν ὅλους καὶ ἐργαζόμενος παραλλήλως πρὸς τὸ κυρίως πνευματικὸν ἔργον του.

6. Διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας χάριν τῆς οἰκογενείας

Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι βαρῦτατον, ἀνήκει δὲ κατ' ἀρχὴν εἰς πάντα κληρικόν, ἐξαιρουμένων μόνον τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰ ἰδρύματα, τὸ στράτευμα καὶ τὰς διοικητικὰς θέσεις. Ἀρμόζει ὁμως καλύτερον εἰς τοὺς ἐγγάμους ἐκ τοῦ κλήρου, εἴτε οὗτοι ὑπηρετοῦν εἰς τὰς πόλεις εἴτε εἰς τὴν ὑπαιθρον, εἴτε εἰς τὰς ἀστικὰς εἴτε εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχάς. Ὁ ἐγγαμὸς κληρικὸς γνωρίζει ἐκ πείρας τὰ προβλήματα τῆς οἰκογενείας καὶ εἶναι καλύτερον εἰς θέσιν νὰ τὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ τὰ ἀντιμετωπίσῃ. Ἐπὶ παραδείγματι, ἐκ πείρας γνωρίζει τὸ πρόβλημα τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ συζύγου πρὸς τὴν σύζυγον, τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, τῆς σημασίας τῆς οἰκοκυρωσύνης καὶ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, τὸ πρόβλημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν κοριτσιῶν, τῆς ἐπαγγελματικῆς τακτοποιήσεως τῶν ἀγοριῶν,

τῆς ἐξωοικιακῆς ἐργασίας τῆς συζύγου εἰς ὠρισμένες περιπτώσεις, τῶν ἀγροτικῶν ἀσχολιῶν ὧν ἢ τοῦ παρεπαγγέλματος, τὸ ὁποῖον ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ τὸ εἰσόδημα τῆς οἰκογενείας. Γνωρίζει ἐπίσης ἐκ πρώτης χειρὸς καλύτερον ἢ ὁ ἄγαμος τὸ πρόβλημα τῆς στέγης, τὸ πρόβλημα τῆς ψυχολογίας, τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἐπαρκείας, τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀσθενειῶν, τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῶν θανάτων. Ὅμοίως, τὸ πρόβλημα τῆς πνευματικῆς κατευθύνσεως καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς οἰκογενείας, τὸ τῆς συμβολῆς τῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας κλπ. κλπ.

Ὁ ἐφημέριος, προτείνομεν, νὰ ἀποκτήσῃ τοιαύτην κατάρτισιν, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν, νὰ βοηθήσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν πάντων τῶν ἀνωτέρω ἐνδεικτικῶς σημειωθέντων, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν οἰκογενειακῶν προβλημάτων. Θὰ εἶναι δὲ εἰς θέσιν νὰ διδάξῃ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, ὅτι εἰς τὴν ζωὴν εἶναι ἀπαραίτητον καὶ ὠφέλιμον ὄχι μόνον «τὸ λαμβάνειν», ἀλλὰ καὶ «τὸ δίδόναι». Πρέπει τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν νὰ ἐκτιμήσουν δεόντως τὴν ἀξίαν τῆς ἀλληλεγγύης ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἰδίας οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς.

Προτείνομεν ἐπίσης, ἵνα ὁ ἱερεὺς βοηθήσῃ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν, ψυχικὴν καὶ ἄλλην ἐτοιμασίαν τῶν μελλονύμφων, διοργανῶν καὶ εἰδικὰς σειρὰς μαθημάτων. Ὡσαύτως, νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν παρανόμων συμβιώσεων, τὴν νομικὴν τακτοποίησιν τῶν ἐξωγάμων τέκνων κ.τ.ῶ.

Προτείνομεν, ὡσαύτως, ἵνα ἡ Ἐκκλησία πρωτοστατήσῃ εἰς τὴν καθιέρωσιν κοινωνικῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν νέων ζευγῶν, διευκολύνουσα τοιοῦτοτρόπως τὴν ἔγκαιρον σύναψιν τοῦ γάμου, ἢ ὁποία θὰ προφυλάξῃ τοὺς νέους ἀπὸ πολλῶν ἄλλων κινδύνων. Προτείνομεν, ἵνα ταυτοχρόνως ἡ Ἐκκλησία ἀναλάβῃ τὴν ὑπὲρ τῶν πολυτέκνων σταυροφορίαν διὰ τῆς παντοειδοῦς ὑπὲρ αὐτῶν προνοίας, ὡς καὶ τὴν ἐπέκτασιν, μονιμοποίησιν καὶ ἔτι μεγαλυτέραν χρησιμοποίησιν τῆς προικοδοτήσεως τῶν κοριτσιῶν ἅμα τῇ γεννήσει των, ἐφ' ὅσον χρόνον θὰ διατηρῆται παρ' ἡμῖν ὁ θεσμὸς οὗτος. Τοιοῦτοτρόπως, κάθε ἄπορο κορίτσι, ὅταν ἔλθῃ εἰς ὠραν γάμου, θὰ δύναται νὰ ἔχῃ ἐξασφαλισμένην μίαν στοιχειώδη προίκα.

Ἡ Ἐκκλησία, συνεχίζουσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς παράδοσιν, προτείνομεν νὰ ἀναλάβῃ τὴν προ-

στασίαν τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν χηρῶν, μετὰ τὴν προσπάθειαν μάλιστα, ὅπως μὴ ἀποχωρισθοῦν ταῦτα τῆς οἰκογενείας των. Διὰ νὰ παραμείνῃ δὲ ἡ οἰκογένεια ὡς ἔχει, προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἐκκλησία διὰ καταλλήλου ὀργανώσεως, ἴσως συνεργαζομένη καὶ μετὰ τοῦ Ὁργανισμοῦ Χειροτεχνίας, ἐξασφαλίσῃ εἰς τὰς ἀπόρους χήρας κατ' οἶκον ἐργασίαν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀνάγκη αὐταὶ νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τῶν τέκνων των, διὰ νὰ ἐξοικονομήσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

7. Ἐπιλογή, προετοιμασία, καθοδήγησις, παρακολούθησις καὶ ἔλεγχος τῶν μελλόντων νὰ ἀναλάβουν τὰς ἐργασίας ταύτας

Ἐπειδὴ διὰ πάσας τὰς ἀνωτέρω εἰδικότητας δὲν ὑπάρχουν ἴσως οὔτε κἀν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ διδάξουν τοὺς ἄλλους περὶ αὐτῶν, εἰς ὅσους κλάδους ὑπάρχει παντελὴς ἔλλειψις εἰδικότητων, προτείνομεν, ἵνα ἡ προσπάθεια αὕτη ἀρχίσῃ ἐκτυλισσομένη περίπου ὡς ἑξῆς: Νὰ ἐπιλεγῶσιν πρῶτον τρεῖς ἕως ἑξήσαρες κληρικοί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δι' εἰδικὰς σπουδὰς. Οὗτοι ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ των, ὁμοῦ μετὰ τῶν τυχόν ἤδη εἰδικευμένων, θὰ προσληφθῶσιν εἰς τὴν παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ οἰκείαν Διεύθυνσιν, ἢ ὁποία θὰ ἀσχοληθῇ μετὰ τὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν κληρικῶν.

Εἰς τὴν Σχολὴν Ἐπιμορφώσεως Κληρικῶν θὰ ἀρχίσουν, ἐν συνεχείᾳ, νὰ καλῶνται ἐκ τῶν ἤδη κληρικῶν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀκολουθήσουν τοιαῦτα μαθήματα, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν ἤδη θεολόγων οἱ ἔχοντες παρομοίαν ἐφεσιν.

Οἱ εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐπιμορφώσεως ἐργαζόμενοι, κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας θὰ περιοδεύουν εἰς τὰς ἐνορίας ἐκεῖνας καὶ ἰδρύματα, ἐνθα ἐφαρμόζεται τὸ πρόγραμμα τῆς ἐργασίας ταύτης, διὰ νὰ βοηθοῦν τοὺς ἐφημέριους εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος. Κατ' ἔτος δὲ θὰ ἐξασφαλίζεται δεκαήμερος τουλάχιστον συνέλευσις, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ συζητῶνται καὶ θὰ καταβάλλεται προσπάθεια, ἵνα ἐπιλύωνται τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἀναφυόμενα ὀργανωτικὰ καὶ μορφωτικὰ προβλήματα.

Τὸ ἔργον τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν Κληρικῶν μας θὰ συμπληροῦται δι' εἰδικῶν ἐκδόσεων, τῶν ὁποίων θὰ ἐπιμελήται ἡ Διεύθυνσις Ἐπιμορφώσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΙΕΡΑ ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ ΤΟΥ Α΄

Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐπραγματοποίησεν ἐντὸς τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου ἱστορικὸν ταξίδιον ἀγάπης καὶ εἰρήνης, ἐπισκεφθεὶς τὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς τὰς ὁποίας ἐκόμισε τὴν εὐλογίαν καὶ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῆς Μητρὸς τῶν Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆν ὁποίαν ἐδέχθησαν τὸ φῶς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Προκαθήμενοι, ὁ ἱερός κλῆρος καὶ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῶν τριῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν ὑπεδέχθησαν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν συνοδείαν αὐτοῦ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν καὶ μεγάλην χαρὰν, διότι διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἡξιώθησαν τῆς ἐξαιρετικῆς τιμῆς νὰ ἔχουν ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Προκαθήμενον τῆς Μητρὸς τῶν Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Μετὰ ταῦτα, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, ὡς ἐκτίθεται ἀμέσως κατωτέρω, μετέβη εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου συνηγήθη μὲ τὸν ἕτερον μέγαν σύγχρονον ἡγέτην τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Παῦλον τὸν ΣΤ΄, μετὰ τοῦ ὁποίου καταβάλλει ἐργώδεις προσπάθειαι πρὸς προσέγγισιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Ὀρθοδόξου, ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ κατανόησεως.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΕΡΒΙΑΝ

Τὸ ἑσπέρας τῆς 11 Ὀκτωβρίου 1967 ἀφίκετο εἰς Βελιγράδιον δι' εἰδικοῦ ἀεροσκάφους, προερχόμενος ἐκ ΚΠόλεως, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, τὸν ὁποῖον ὑπεδέχθησαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας κ. Γερμανὸς μετὰ τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος, ἀφιχθέντος τὴν προηγουμένην ἡμέραν, Ζάγκρεμπ κ. Δαμασκηνοῦ, Μαυροβουνίου κ. Δανιήλ, Νταμπροβόσνιας κ. Βλαδισλαύου, Τιμοκίου κ. Αἰμιλιανοῦ, Νύσσης κ. Ἰωάννου καὶ Ζίτσης κ. Βασιλείου, ὁ κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου κ. Τσέντομιρ Ντράσκοβιτς μετὰ τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, ὁ διευθυντὴς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου κ. Ντούσαν Κάσιτς, ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου αἰδεσ. πρωθιερεὺς Μλάντεν Μλαντένοβιτς, ὁ γραμματεὺς τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου κ. Ράϊκο Γκάγκοβιτς, ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρησκευμάτων κ. Μίλο Γιובίτσεβιτς, ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρησκευμάτων Σερβίας κ. Βίτομιρ Πέτκοβιτς, ὁ διευθυν-

τῆς τῆς ἐθιμοτυπίας τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Ντούσαν Προντάνοβιτς καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος Σπυρίδων Τετανὲς μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Πρεσβείας. Εἰς τὴν ὑποδοχὴν παρέστη καὶ ὁ παρὰ γιουγκοσλαβικῆ κυβερνήσει ἀποστολικὸς ἐκπρόσωπος τῆς Ἀγίας Ἐδρας ἀρχιεπίσκοπος Μάριο Κάνιτς, καθὼς καὶ πολλοὶ δημοσιογράφοι.

Μετὰ τὸν ἐγκάρδιον ἐναγκαλισμὸν καὶ ἀσπασματικὰς πρῶταις λέξεσι τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ πρὸς τὸν ὑψηλὸν ἐπισκέπτην ἦσαν «καλῶς ἦλθατε» καὶ «πῶς ἐταξιδεύσατε». Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπήντησε σερβιστὶ «Δὲν τῷ Θεῷ, πολὺ καλά», μεθ' ὃ ἐπηκολούθησαν ζωηρὰ ἐπευφημίαι καὶ παρατεταμένα χειροκροτήματα.

Ἀφοῦ ἀπεδόθησαν αἱ νενομισμένα τιμαὶ, ἐσηματίσθη μακρὰ πομπή, ἡ ὁποία κατηρθύνθη πρὸς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Βελιγραδίου, ἐπευφημουμένη καὶ ὁδὸν ὑπὸ τοῦ ἀναμένοντος πλήθους πιστῶν, ἐνφωτιστικῶν ὅλων τῶν ἱ. ναῶν τῆς πόλεως ἡχοῦν χαρμυλικῶν ὁδῶν. Ὁ καθεδρικὸς ναὸς, τὸ προαύλιον αὐτοῦ καὶ οἱ πέριξ ὁδοὶ ἦσαν κατάμεστοι κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐπρόσθην διὰ νὰ ἴδῃ καὶ χαιρετίσῃ μὲ εὐλάβειαν καὶ ἀγάπην τὸ σεπτὸν πρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου καὶ διὰ νὰ λάβῃ τὴν εὐλογίαν του.

Προσφωνῶν τὸν ὑψηλὸν ἐπισκέπτην του μετὰ τὴν πανηγυρικὴν Δοξολογίαν, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας κ. Γερμανὸς εἶπε μεταξύ ἄλλων τῶν ἐξῆς :

«Ἡ καρδία μου, αἱ καρδίαι ὅλων τῶν Σερβικῶν Ἀρχιερέων καὶ αἱ καρδίαι ὁλοκλήρου τοῦ σερβικοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ εἶναι ἐμπλεεῖ αὐτῆν τὴν ὥραν ἀπὸ οἰγρῶν χαρᾶς. Τὸ αἰώνιον ὄνειρον ὅλων τῶν Σερβικῶν Ἱεραρχῶν καὶ τοῦ σερβικοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, ἴδον ἰδίους ὄψεις ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν ἅγιον πατέρα Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κατέστη πραγματικότητα. Ἐκτὸς ἡμῶν ποῦ εἴμεθα ἐδῶ, χαίρει δι' αὐτὸ ὁλόκληρος ἡ χώρα, ἀγάλλονται οἱ οὐρανοί, διότι πορεία τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος εἶναι πορεία εἰρήνης καὶ ἀγάπης. Διὰ τοῦτο δὲ χαιρετίζω ἐκ βυθῶν καρδίας τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα καὶ τὴν ὑψηλὴν συνοδείαν αὐτῆς. Παναγιώτατε, ἦλθατε μετὰ τὰς ἰδιῶν Σας ἦλθατε ὡς γονεὺς μετὰ τὰ τέκνων Σας».

Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τῆς Α. Μ. Π. τοῦ Πατριάρχου κ. Γερμανοῦ, ἐξέφρασε τὴν συγκίνη-

σίν του ἐκ τῆς θερμῆς ὑποδοχῆς καὶ μετέφερε πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα τὸν χαιρετισμὸν ἀγάπης καὶ εἰρήνης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἀκολουθῶς, ὁ Παναγιώτατος καὶ ἡ ἀκολουθία του προσεκύνησαν τὰ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ Βελιγραδίου φυλασσόμενα ἱερά λείψανα τῶν Σέρβων ἁγίων Λαζάρου, Στεφάνου καὶ Οὐρός, ἐνῶ ὁ χορὸς ἔψαλλε τὸ «Χαίρετε, λαοί, καὶ ἀγαλλιάσθε».

Διερχόμενος μετὰ κόπου μεταξύ τοῦ πυκνοτάτου πλήθους πιστῶν, οἱ ὅποιοι προέβαινον εἰς ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις, ὁ Μ. Πατριάρχης Σερβίας κ. Γερμανὸς ὠδήγησε τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Ἀθηναγόραν καὶ τὴν ἀκολουθίαν του εἰς τὸ ἔναντι τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ μεγαλοπρεπεῖς κτίριον τοῦ Πατριαρχείου, ὅπου παρουσίασεν εἰς τὸν Παναγιώτατον τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ ταῦτα, ὁ Παναγιώτατος κατηυθύνθη πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον Τιμοκίου κ. Αἰμιλιανὸν καὶ ἀνεφώνησεν: «Ὁ συμμαθητῆς μου ἀπὸ τῆν Χάλκην». Ἐπηκολούθησεν ἐγκάρδιος παρατεταμένος ἐναγκαλισμὸς καὶ δάκρυα χαρᾶς ἀνέβλυσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς των.

Αἱ ζητωκραυγαὶ τῶν ἐξωθεν τοῦ Πατριαρχικοῦ μεγάρου συγκεντρωθεισῶν δεκάδων χιλιάδων λαοῦ ἠνάγκασαν τὸν Παναγιώτατον νὰ ἐξέλθῃ ἐπανειλημμένως εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ μεγάρου διὰ νὰ εὐλογῆσῃ τὰ πλήθη.

★

Τὴν Πέμπτην, 12 Ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐπεσκέφθη μετὰ τῆς ἀκολουθίας του τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Σερβίας κ. Γερμανόν. Ἀκολουθῶς, οἱ δύο Προκαθήμενοι μετὰ τῶν ἀκολουθιῶν των μετέβησαν εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν «Ὁ Ἅγιος Σάββας», εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς ὁποίας ἐτελέσθη Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Παναγιωτάτου.

Ὁ Διευθυντῆς τῆς Σχολῆς αἰδεσιμολογιώτατος κ. Ντούσαν Κάσιτς, προσφωνῶν τὸν Παναγιώτατον, εἶπε μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Υψηλοτέρου ξένου, μεγαλυτέρας χαρᾶς καὶ μεγαλυτέρας τιμῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀξιώθωμεν. Διὸ καὶ κράζομεν: «Ἄττη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθώμεν ἐν αὐτῇ». Σὰς χαιρετίζομεν δι' ἐνὸς εὐκρινεοῦς «ὡς εὖ παρέστητε» καὶ ἐξ ὅλης καρδίας εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν παροῦσαν ὑψηλὴν ἐπίσκεψιν καὶ τιμὴν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐκάματε μετὰ τὴν ὑψηλὴν ἀκολουθίαν Σας.

Εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἡμεῖς βλέπομεν τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς Μητρὸς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος πρὸ ἑνδεκα αἰώνων, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐνδόξου Φωτίου, μᾶς ἀπέστειλε τοὺς δαδούχους τοῦ Ἐδαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἁγ. ἀδελφούς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον.

Ἄλλ' εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος βλέπομεν καὶ χαιρετίζομεν ὄχι μόνον ἓνα τῶν ἐνδόξων διαδόχων τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου,

τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τῶν ἁγ. Φωτίου καὶ Ἰγνατίου. Εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἡμεῖς βλέπομεν τὸν μέγalon ὀρθόδοξον οἰκιοστρόφον εἰς ἡμέρας, καθ' ὅς τὸ πέλαγός μας δὲν εἶναι πολὺ ἥρεμον.

Κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ὄχι μόνον σύμβολον, ὄχι μόνον ἀθθεντίαν, ἀλλὰ καὶ ἐγγύησιν, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος πίστις καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ διέλθουν δι' ὅλων τῶν τρικυμιῶν αὐτῶν ἀβλαβεῖς, ἀσπιλοι καὶ ἀμόλυντοι.

Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι πηγὴ πίστεως καὶ εὐσεβείας, ἀπὸ τῆν ὁποίαν πίνουν σήμερον ὅλον ἐν περισσώτερον οἱ διψασμένοι ὀπαδοὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι σήμερον περισσώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορᾶν ἡ ἀναψυχὴ ὀλοκλήρου τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ ἀληθινὸν «ἄλας τῆς γῆς», ἡ δὲ ὁσφία τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος μᾶς ἐγγυᾶται ἀποφασιστικῶς, ὅτι τὸ ἄλας μας δὲν θὰ μωραθῇ.

Παναγιώτατε, εἰσθε τὸ θάρρος μας, ἡ σκέπη μας καὶ τὸ καύχημά μας. Εὐλογήσατε τὴν ἀσθένειάν μας καὶ προσεύχεσθε εἰς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, νὰ μὴ σβεσθῇ ποτὲ ἡ φλόξ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὴν ὁποίαν ἠγάπατε σήμερον εἰς τὰς καρδίας μας».

Μετὰ ταῦτα, εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς, ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς ἀναγορεύσεως τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ κ. Ἀθηναγόρου εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου καὶ ἡ ἀπονομὴ τοῦ σχετικοῦ διπλώματος. Ἡ ἐν λόγῳ τελετῇ δὲν ἐγένετο εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν, διότι ἡ αἴθουσα τελετῶν αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ χωρέσῃ ὅλους τοὺς προσκεκλημένους. Ὁ κοσμητὴρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου κ. Τσέντομιρ Ντράσκοβιτς προσεφώνησε δι' ὀλίγων τὸν Παναγιώτατον, ἐν συνεχείᾳ δὲ ὁ ἑλληνομαθὴς καθηγητῆς τῆς Σχολῆς κ. Σ. Γκόσεβιτς ἀνέγνωσε σερβιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ τὴν πρότασιν τῆς εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς περὶ ἀπονομῆς τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος εἰς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Ἀθηναγόραν. Ἀκολουθῶς, ὁ κοσμητὴρ ἀνέγνωσε τὸ κείμενον τοῦ διπλώματος σερβιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ καὶ, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν τιμώμενον ὑψηλὸν ἐπισκῆπτῆν, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Παναγιώτατε,

Τὸ δίπλωμα αὐτὸ εἶναι ταντοχρόνως ἔκφρασις τῆς εὐχῆς ὀλοκλήρου τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς χαρίξῃ Ὑμῖν μακροζωίαν καὶ καλὴν ὑγείαν, διὰ νὰ συνεχίσετε τὸ ἱερὸν ἔργον, μετὰ τὸ ὁποῖον δοξάζεται ὁ Θεὸς ἐν ὑψίστοις καὶ ἐπὶ γῆς ἐδραιούται ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐδοκία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων».

Τὸ δίπλωμα τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος ἐπέδωκεν εἰς τὸν Παναγιώτατον ὁ Πατριάρχης Σερβίας κ. Γερμανός.

Βαθύτατα συγκινημένος, ὁ Παναγιώτατος ἠύχαριστησε τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ τὸν κοσμητὴρα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς διὰ τὰς ὀραίας προσφωνήσεις καὶ ἀκολουθῶς ὠμίλησε περὶ τῆς θεο-

λογίας τῆς καταλλαγῆς, τῆς ὁποίας σήμερον ἔχει ἀνάγκην ὁ Χριστιανισμός. Εἰς τὸν βαρυσήμαντον λόγον τοῦ ὁ Παναγιώτατος εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Δεχόμεθα τὸν ἀπονεμηθέντα εἰς ἡμᾶς ἐπίτιμον τίτλον ὄχι μόνον ὡς ἔκφρασιν σεβασμοῦ καὶ συνήθους τιμῆς, ἀλλ' ὡς τι πλέον τούτου, ὡς διαδήλωσιν ὅτι ἡ Θεολογία εἶναι τι πλέον τῆς ἐπιστήμης. Ἡ Θεολογία εἶναι ὑψηλὴ πνευματικὴ λειτουργία, ἱερὰ διακονία, τελειομένη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Αὕτη ὑπῆρξεν ἀνεκάθεν ἢ παράδοσις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, καθ' ἣν οἱ θεολόγοι ἦσαν πατέρες καὶ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ θεολογεῖν παρ' αὐτοῖς δὲν ἦτο θεραπεία μιᾶς ἐπιστήμης ἀπλῶς καὶ μόνον χάριν ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀλλ' ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διαποίησιν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν.

Σήμερον καλούμεθα ἢ τε ποιμαίνουσα Ἐκκλησία καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ἐν συνεχείᾳ ἀντιδόσει, νὰ καθιστῶμεν τὴν Θεολογίαν συνεχῶς ἀνανεουμένην, ἐκκλησιαστικὸν βίωμα, ἀναξωγονοῦν τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ δίδον ἀπάντησιν καὶ λύσιν εἰς τὰ προβλήματα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, τοῦ τε πιστεύοντος καὶ τοῦ ἐκτὸς τῆς Πίστεως εὐρισκομένου.

Ἐπὶ πλέον, καλούμεθα νὰ ἀπαλλαγῶμεν τοῦ πλέγματος τῆς πολεμικῆς καὶ τῆς ἀντιρρήσεως ἐν τῇ Θεολογίᾳ καὶ νὰ ἐφοδιάσωμεν αὐτὴν διὰ τοῦ πνεύματος τῆς οἰκειώσεως καὶ τῆς διατυπώσεως τῆς ἀληθείας ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ τῇ ὑπομονῇ. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει σήμερον ἀνάγκην μιᾶς Θεολογίας τῆς καταλλαγῆς. Ἐν τούτῳ ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία, φορεὸς τοῦ πατερικοῦ πνεύματος, δύναται νὰ προσφέρῃ μεγίστην συμβολήν».

Μετὰ ταῦτα, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὸν ἐν Βελιγραδίῳ μικρὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα, ὅπου ὁ τάφος τοῦ ἐν μακαριστοῖς μεγάλου Πατριάρχου Σερβίας Βαρνάβα. Ὁ Παναγιώτατος ἐτέλεσε Τρισάκιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου, ἀκολούθως δὲ μετέβη πεζῇ, διὰ νὰ ἴδῃ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκειται ἡ πρὸ τοῦ πολέμου ἀρξαμένη ἀνέγερσις τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σάββα, ὁ ὁποῖος μεταπολεμικῶς χρησιμοποιεῖται ὡς ἀποθήκη καὶ γκαράζ !

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Πατριάρχης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας του καὶ τοῦ Πατριάρχου Σερβίας, ἐξέδραμε μέχρι τοῦ Ὀπλενατς, ἐπὶ τοῦ γραφικοῦ καταφύτου λοφίσκου τοῦ ὁποίου κεῖται ὁ περικαλλὴς ναὸς—μαυσωλεῖον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ ἀνέγερσις τοῦ μοναδικοῦ μνημείου τούτου, ἀρξαμένη τὸ 1912 ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Πέτρου Α', ἐπερατώθη τὸ 1939. Εἰς τὴν κρύπτῃν τοῦ ναοῦ κεῖνται οἱ τάφοι τῆς Δυναστείας τῶν Καραγεώργεβιτς. Ὅλη ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ναοῦ καὶ τῆς κρύπτῃς καλύπτονται ὑπὸ θαυμασίων μωσαϊκῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀντίγραφα τοιχογραφιῶν τῶν μεσαιωνικῶν μοναστηριῶν τῆς Σερβίας.

★

Τὴν Παρασκευὴν, 13 Ὀκτωβρίου, διὰ τῆς προσωπικῆς ἀμαξοστοιχίας τοῦ στρατάρχου Τίτο, ἀνεχώ-

ρησαν διὰ τὴν ἱστορικὴν μεσαιωνικὴν Μονὴν τῆς Ζίτσης ὅλα τὰ μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Παναγιώτατον, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σερβίας καὶ πολλῶν Ἀρχιερέων τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν ἀμαξοστοιχίαν ἐτελέσθη ὁ Ὁρθρος, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Σιρμίου κ. Μακαρίου. Οἱ ὑψηλοὶ ἐπισκέπται ἔτυχον ἐγκαρδιωτάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ ἐλληνομαθοῦς Σεβ. Ἐπισκόπου Ζίτσης κ. Βασιλείου Κώστιτς, τοῦ κλήρου τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ.

Μετὰ τὴν Δοξολογίαν, ὁ Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Ζίτσης κ. Βασίλειος προσεφώνησεν ἑλληνιστὶ τὸν Παναγιώτατον δι' ἐμπνευσμένης προσλαλιᾶς, εἰπὼν μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Μὲ ἀνοπομονησίαν Σᾶς ἀναμένει ἐπὶ ἔτη ὄλος ὁ σερβικὸς ὀρθόδοξος λαός. Ἐγνωρίζαμεν, ὅτι πρέπει νὰ ἔλθετε εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου μας κ. Γερμανοῦ. Ἐγνωρίζαμεν ὅτι εἰς τοῦτο Σᾶς παρακινεῖ ἡ μεγάλη ἀγάπη, τὴν ὁποίαν καθ' ὅλην τὴν ζωὴν Σας τρέφετε πρὸς τὸν σερβικὸν λαὸν καὶ πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας. Αἱ προσευχαὶ μας διὰ τὴν ἔλευσίν Σας καὶ αἱ προσδοκίαι μας ἐκαρποφόρησαν. Σᾶς βλέπομεν ἐν μέσῳ ἡμῶν ἔμπλεοι χαρᾶς, ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ πρόσωπον Ὑμῶν, πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, πρὸς τὸν Πατέρα τῆς Ὁρθοδοξίας... Ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἤλθατε καὶ πρὸς πνευματικὴν ἐπιθεώρησιν, διὰ νὰ ἴδητε ἂν καίη ἡ κωνδήλα, ἡ ὁποία ἤναφεν ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Κυριλλου καὶ Μεθοδίου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐδέχθημεν τὸν Χριστιανισμὸν. Διὰ νὰ ἴδητε μήπως ἔσβησεν ἡ κωνδήλα μας...

Ἡ πίστις αὐτῆ, Παναγιώτατε, μᾶς διετήρησε καὶ ἡ πίστις αὐτῆ θὰ μᾶς διατηρῇ καὶ θὰ μᾶς δίδῃ χαρὰν ἕως ὅτου ὑπάρχη ἡ Ὁρθοδοξία, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ὁ ὀρθόδοξος σερβικὸς λαός».

Λίαν συγκεκριμένως ἀπὸ τὴν μεστὴν περιεχομένου καὶ θρησκευτικῆς ἐξάρσεως προσφώνησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Ζίτσης, ὁ Παναγιώτατος ἀπήντησε καταλλήλως, εἰπὼν χαρακτηριστικῶς μετὰ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Εἶναι ἀπολύτως φυσικὸν τὸ ὅτι ἀπὸ ἓνα τοιοῦτον λαόν, ὅπως εἶναι ὁ σερβικὸς, ἐξῆλθον τόσοι μάρτυρες διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πίστιν, περὶ τῶν ὁποίων ὠμίλησεν ἡ ὑμετέρα Σεβασμιότης. Ὑποκλινόμεθα πρὸ τῶν τάφων τῶν χιλιάδων μαρτύρων αὐτῶν καὶ δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν των. Ἀλλ' αἱ ψυχαὶ των χαίρουν καὶ εἶναι εὐτυχεῖς βλέπονσαι, ὅτι οἱ κληρονόμοι καὶ οἱ ἀπόγονοί των συνεχίζουν καὶ φυλάσσουν τὴν παράδοσιν καὶ πάντα ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των. Διὰ τοῦτο εἶναι φυσικόν, ὅτι καὶ ἡ κωνδήλα τῆς πίστεως συνεχῶς καίει, διότι τὴν τροφοδοτεῖ τὸ ἔλαιον τῆς πίστεως τοῦ εὐσεβοῦς κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ καὶ διότι τὴν ἀνάπτει ἡ φλόξ τῆς πίστεως τῆς σερβικῆς ψυχῆς».

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος, τὸ ὁποῖον παρετέθη εἰς τὴν τραπεζαρίαν τῆς Μονῆς, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας κ. Γερμανὸς προσεφώνησε τὸν Παναγιώτατον, ἐκθέσας δι' ἄδρῶν γραμμῶν τὴν ἱστορίαν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁμιλήσας περὶ τοῦ ζωοποιῦ πνεύματος τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ ὁποῖον παρέλαβεν ὁ σερβικὸς λαὸς ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεῖον καὶ τοὺς Ἕλληνας.

Τὸ ἀπόγευμα, τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Πρόεδρος τῆς Γιουγκοσλαβίας στρατάρχης Τίτο ἐδέχθη ἐπισήμως τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Ἀθηναγόραν, συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ καὶ τῶν Σεβασμ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος, Χαλδίας, Νεοκαισαρείας, Σάρδεων, Ζάγκρεμπ καὶ Μαυροβουνίου. Ὁ Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐξῆρε τὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης προσπαθείας τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Προέδρου καὶ ὁ Τίτο ἐξέφρασε τὴν ἐκτίμησίν του διὰ τὸ ἔργον καὶ τὴν προσωπικότητά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί, ἐν κατακλείδι, ἐδήλωσεν, ὅτι εἰς ἄλλην ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, θὰ εἶναι προσωπικὸς του φιλοξενούμενος, ὑπεσχέθη δὲ ὅτι θὰ τὸν ἐπισκεφθῆ εἰς τὸ Φανάριον, ὅταν ὁ ἴδιος μεταβῆ ποτε εἰς τὴν Κ.Πολιν.

Ὁ Πατριάρχης προσέφερεν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Κράτους βαρύτιμον ἀργυροῦν δίσκον μετὰ τὴν ὑπογραφήν του.

Τὴν ἑσπέραν ὁ Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας παρηκολούθησεν ἐκκλησιαστικὴν συναυλίαν ὑπὸ μεγάλης χορῶδίας εἰς τὸ πατριαρχικὸν Παρεκκλήσιον.

★

Τὸ Σάββατον, 14 Ὀκτωβρίου, μετὰ τὰς ἐπισήμους συνομιλίαις τῶν δύο Πατριαρχῶν καὶ Ἱεραρχῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ἐπισκέφθησαν μετὰ τῶν συνοδειῶν των τὴν πλησίον τοῦ Βελιγραδίου ἱερὰν Μονὴν Ρακοβίτσης, ἔνθα ὁ Παναγιώτατος ἐτέλεσε Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Δημητρίου.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Παναγιώτατος μετὰ τοῦ Μ. Πατριάρχου τῶν Σέρβων καὶ τῶν ἀκολουθῶν των ἐπισκέφθη τὸ Καραλοβίκιον, παλαιὰν ἔδραν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἔνθα ἔτυχον ἐγκαρδιωτάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Σεβασμ. Ἐπισκόπου Σιρμίου κ. Μακαρίου, τοῦ κλήρου τῆς Ἐπαρχίας καὶ χιλιάδων λαοῦ, ὁ ὁποῖος προέβαινεν εἰς ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὰς καὶ θυελλώδη χειροκροτήματα.

Μετὰ τὴν Δοξολογίαν, ἥτις ἐτελέσθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ὁ Ἐπίσκοπος Σιρμίου κ. Μακάριος προσεφώνησε τὸν Παναγιώτατον, εἰπὼν μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ΚΠόλεως εἶναι ἡ πνευματικὴ Μήτηρ ὅλων τῶν σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Σερβικῆς. Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἡ ἑστία, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐφώτισε τοὺς προγόνους μας τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἡ πηγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐξεπήρασεν ἡ σλαβικὴ μας γραμματεία καὶ ὁ πολιτισμὸς. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τὸ Οἰκου-

μενικὸν Πατριαρχεῖον φωτίζει μετὰ τὸ φῶς τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης ὁλόκληρον τὴν Ὁρθοδοξίαν, δι' αὐτῆς δὲ ὅλην τὴν χριστιανωσύνην».

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Ἐπίσκοπος Σιρμίου ἐξῆρε τὸν μέγαν διαχριστιανικὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον διαδραματίζει σήμερον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν προβολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν εὐρύτερον χριστιανικὸν κόσμον.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησε καταλλήλως, ὑπογραμμίσας ἰδιαιτέρως, ὅτι προωθείται καὶ διευρύνεται ὁ Διάλογος ἀγάπης μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀκολούθως, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν ἁγίου Ἀρσένιου, εἰς τὴν ὁποῖαν φοιτοῦν 190 ἱεροσπουδασταί.

★

Τὴν Κυριακὴν, 15 Ὀκτωβρίου, ἐτελέσθη εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Βελιγραδίου Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία, συλλειτουργοῦντων τῶν δύο Πατριαρχῶν. Χιλιάδες λαοῦ εἶχον κατακλύσει τὸν ἱ. Ναὸν καὶ τὰς πέριξ ὁδοὺς, ὅπου ἡ συγκοινωνία εἶχε διακοπῆ. Ἡ Θεία Λειτουργία μετεδίδετο διὰ μεγαφῶνων χάριν τῶν ἔξωθεν τοῦ ἱ. Ναοῦ συγκεντρωθεισῶν χιλιάδων λαοῦ. Εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν παρέστη καὶ ὁ καθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος Μάριος Κάνια, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἁγίας Ἐδρας ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας Λειτουργίας, ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανὸς προσεφώνησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, εἰπὼν μεταξύ ἄλλων τὰ ἑξῆς :

«Ἐδρίσκεσθε, Παναγιώτατε, μεταξύ τῶν τέκνων Σας, μεταξύ τῶν γνησίων τέκνων Σας, τὰ ὁποῖα Σᾶς ἀγαποῦν, τὰ ὁποῖα Σᾶς ἐκτιμοῦν καὶ τὰ ὁποῖα βλέπουν εἰς τὸ πρόσωπόν Σας τὸν ἀνώτατον πνευματικὸν πατέρα των. Ἄπας ὁ ὀρθόδοξος λαὸς μας βλέπει εἰς τὴν ἔλευσιν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος νέον σημεῖον, νέαν ἔκκλισιν τῆς θείας Χάριτος ἐπὶ τὸν ὀρθόδοξον σερβικὸν λαόν. Διότι ἠδύοκῃσεν ὁ Θεὸς νὰ ἐξαποστείλῃ τὸν Ἄγγελόν του ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ὡς ἰσαποτόλον Πατριάρχον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, νὰ ἔλθῃ, νὰ ἐπισκεφθῆ, νὰ ἴδῃ καὶ νὰ διδάξῃ τὸν εὐσεβεῖ ὀρθόδοξον σερβικὸν λαόν μας... Καθῆκόν Σας εἶναι, Παναγιώτατε, νὰ διδάξετε καὶ νὰ διατάξετε, ὁ δὲ εὐσεβεὶς σερβικὸς λαός, ὡς τέκνον Σας, νὰ Σᾶς ἀκούῃ...

Μετὰ πλήρη ἐμπιστοσύνην, προσβλέπομεν τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα καὶ τὸ ἔργον Σας. Εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι Σεῖς εἴσθε ὁ πρῶτος ἀγωνιστὴς ὑπὲρ τῆς παραφυλακῆς τῆς καθαρότητος καὶ τῆς ἀγιότητος τῆς ἁγίας Ὁρθοδοξίας. Ὡσαύτως, ἔχομεν πίστιν εἰς ὅλην τὴν δρασίν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, ἡ ὁποῖα διευρύνεται καὶ ζητεῖ νὰ ἐπισκευασθῶν αἱ μέχρι τοῦδε κατεστραμμένοι ὁδοὶ καὶ νὰ καταστοῦν βεβαίαι. Ὅλοι μας εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι αἱ συναντήσεις Σας καὶ οἱ διάλογοί Σας μετὰ τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν, καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἔγιναν διὰ νὰ ἐγκαταλείψετε

καὶ ἐν ἰώτα ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐργασθῆτε ἀπὸ κοινοῦ, ἀδελφικῶς, τὰ ἀρθοῦν αἱ διαφοραὶ καὶ τὰ οἰκοδομηθῆ ἐπὶ τῶν κοινῶν σημείων μας ἢ πνευματικῆ εὐαγγελικῆ κοινότης μας. «Ὅταν ὑπάρχη διάλογος, ὅταν ὑπάρχουν ἀμοιβαῖαι ἀδελφικαὶ συναντήσεις, ὑπάρχει ἐλπίς δι' ἐν καλύτερον μέλλον».

Εἰς τὸ τέλος τοῦ βαρυσημάντου λόγου του, ὁ Μ. Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανὸς προσέφερον εἰς τὴν Α.Θ. Παναγιότητα πολῦτιμον ἐπιστήθιον σταυρόν, ὡς ἐνδειξὴν τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον.

Ὁ Παναγιώτατος, ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σερβίας, ὑπεγράμμισεν, ὅτι ἡ Μήτηρ Μεγάλῃ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας συμπορεύονται ἀνεκάθεν ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ καὶ ἀπολύτῳ συνεργασίᾳ καὶ ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εὐρίσκεται σήμερον ἐνώπιον ἐνὸς κινήματος, τὸ ὁποῖον διαγράφεται εὐρύτατα εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον καὶ τὸ ὁποῖον ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος.

«Βεβαίως, εἶπεν ὁ Παναγιώτατος, δὲν γνωρίζομεν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀποκατασταθῆ πλήρως ἡ χριστιανικὴ ἐνότης καὶ θὰ συναντηθοῦν εἰς τὸ κοινὸν Ποτήριον τῆς θείας Ἐὐχαριστίας ὅλοι οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστόν. Θὰ ἀπαιτηθῆ ἡ χριστιανικὴ ὁλότης, τὰ διανέση μακρὰν ὁδὸν καὶ τὰ ὑπερνικήσῃ τὰ ὑφιστάμενα ἐμπόδια, ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς αὐτήν. Πάντως, τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μας πρὸς τὰς λοιπὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας ἀποτελεῖ—παρὰλλήλως πρὸς τὰ ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς ἐνδοορθόδοξα προβλήματα—σοβαρὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον πρέπει εὐρέως καὶ σοβαρῶς νὰ ἐξετασθῆ».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου του, ὁ Παναγιώτατος προσέφερον εἰς τὸν Μακαριωτάτον Πατριάρχην Σερβίας ἀργυρᾶν πλάκα, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι κεχαραγμένον κατὰ βυζαντινὸν σχέδιον καὶ γραφὴν τὸ ἐξῆς κείμενον :

«Τῆ Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας.
Εἰρήνῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ.

Ἀπὸ Κυρίου τὸ ρῆμα παραλαβόντες, λέγομεν τοῦτο ὑμῖν νίοις εἰρήνης καὶ ἐπαναπαύσεται ἐφ' ὑμᾶς ἡ εἰρήνῃ τοῦ Χριστοῦ. Συλλειτουργία ἀγάπης καὶ πίστεως δοξάζοντες τὸν Κύριον ἡμῶν ἐπὶ πᾶσι καὶ κηρύττοντες τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ, μεγαλύνοντές τε ἐξαίματός τῆν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις, μακαρίζομεν τοὺς προαιεθλόντας Πατέρας καὶ ἀδελφούς τῆς πίστεως ἡμῶν τοὺς κρατύνοντας τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην καὶ προσάγομεν τιμὴν πᾶσι τοῖς ἐνταῦθα ἀξίοις τῆς Ὁρθοδοξίας, εὐλογίαν τε παντὶ τῷ πιστῷ λαῷ ἀπὸ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας».

Τὸ πυκνὸν ἐκκλησιαστικὸν παρηκολούθησε μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον τὴν τελετὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπένευσε τὸ ὄφεικον τοῦ Μεγάλου Ρεφερενδάρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου κ. Σ. Γκόσεβιτς, πτυχιούχον καὶ διδάκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, εἰς ἀναγνώρισιν τῶν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν του εἰς τὸν τομέα τῆς καλλιέργειας καὶ παραγωγῆς τῶν σχέσεων ἀδελφικῆς συνεργασίας μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

★

Τὴν Δευτέραν, 16 Ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐτέλεσε Τρισάγιον ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἀειμνήστων Σέρβων Πατριαρχῶν Γαβριὴλ καὶ Βικεντίου, οἱ ὅποιοι κεῖνται εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Βελιγραδίου. Ἀκολουθῶς, ἀνεπέμφθη μικρὰ δέησις καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Παναγιώτατος ἀνεχώρησεν ἀεροπορικῶς διὰ τὸ Βουκουρέστιον, προπεμφθεὶς εἰς τὸ ἀεροδρόμιον μετὰ τῶν αὐτῶν τιμῶν ὡς καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν.

Τὸ κοινὸν ἀνακοινωθὲν ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας καὶ τῶν ἐπισήμων συνομιλιῶν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ λέγει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς :

«Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἀντηλλάγησαν ἀπόψεις καὶ διεξήχθησαν ἐπίσημοι συνομιλίας ἐφ' ὧν τῶν ἐπικαιρῶν ζητημάτων ὁλοκλήρου τῆς Ὁρθοδοξίας, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν σχέσεων μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅλαι αἱ συνομιλίας αὗται διεξήχθησαν ἐν πνεύματι ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ κατανουήσεως καὶ ἐφ' ὧν τῶν ζητημάτων ἐπετεύχθη πλήρης συμφωνία».

Εἰς τὴν Ρουμανίαν

Τὸ δευτερὸν στάδιον τῆς πορείας τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου ἦτο τὸ Πατριαρχεῖον Ρουμανίας. Τὸ Βουκουρέστιον δὲν ὑστέρησε τοῦ Βελιγραδίου εἰς θερμότητα ἐκδηλώσεων ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ρουμανίας τὴν Δευτέραν, 16 Ὀκτωβρίου.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Βουκουρεστίου ὑπεδέχθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ τὴν ἀκολουθίαν του ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανός, Ἀρχιερεῖς τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας καὶ πολλοὶ κληρικοί.

Ἀκολουθῶς, ὁ Παναγιώτατος ἔτυχε θερμοτάτης ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Βουκουρεστίου κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Βουκουρεστίου, ὅπου προέστη τῆς τελεσεθείσης Δοξολογίας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας, ὁ Ρουμᾶνος Πατριάρχης κ. Ἰουστινιανός, προσφωνῶν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, ἐτόνισε τὸ χρέος εὐγνωμοσύνης, τὸ ὁποῖον ὀφείλει ἡ Ρουμανικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν πρώ-

βημάτων της και μέχρι τῆς ἀνακηρύξεώς της ὡς κεφαλῆ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, τοῦ ὁποῦ ἡ στοργὴ ἐπέτρεπε κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς τὸν ἡτροπολίτην Οὐγγροβλαχίας νὰ ἀσκήσῃ πνευματικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπὶ τῶν Ρουμάνων, τῶν εὐρισκομένων εἰς ἐπαρχίας, κειμένας ἐκτὸς τῶν πολιτικῶν ὁρίων τῆς χώρας. Ἐπίσης, ἐτόνισε τὴν σημασίαν, τὴν ὁποῖαν ἀποδίδει ἡ Ρουμανικὴ Ἐκκλησία εἰς τὰς διθροδόξους σχέσεις καὶ προσέθεσεν, ὅτι σήμερον διαπιστοῦται γενικὴ ἔφεσις διὰ προσέγγισιν καὶ συνεργασίαν, αἱ ὁποῖαι ἐμψυχώνουν τὸν σύγχρονον χριστιανικὸν οἰκουμενισμόν.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, ἐπὶ τὴν ἀντιφάνησίν του, ἀνεμνήσθη τῶν στενῶν καὶ καταλύτων σχέσεων τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας, ἀποτελοῦσαν, ὡς εἶπεν, ἐκλεκτὸν κρίκον εἰς τὴν χρυσῆν ἄλυσον τοῦ θροδόξου ἐκκλησιαστικοῦ βίου καὶ προσφέρουσαν συνεργασίαν της εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν». Κατὰ τὴν πενθήμερον διαμονήν του εἰς τὴν Ρουμανίαν ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὰς εὐλογικὰς Σχολὰς, ἱεράς Μονὰς καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα. Ἰδιαίτερον ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἡ ἐκμάζων μοναχικὸς βίος ἐν Ρουμανίᾳ, τῆς ὁποίας ἱεραὶ Μοναὶ ἀπέβησαν πρότυπα κοινοβιακῆς ζωῆς καὶ ἀρίστης ὀργανώσεως, χάρις εἰς τὴν φροντίδα καὶ ὀργανωτικὰς ἱκανότητάς τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου κ. Ἰουστινιανοῦ.

Τὴν Πέμπτην, 20 Ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετέσχε τῆς συνεδριάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρουμανικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν δὲ ἐπομένην ἀνεχώρησε διὰ τὴν Σόφιαν, προπεμφθεὶς ἐγκάρματα ὡς καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν.

Ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανός, κατὰ τὴν ἀποχαιρετιστήριον προσφώνησίν του πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἐκφράζων τὸ πνεῦμα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Βαλκανικῆς, εἶπεν :

«Παναγιώτατε, ἐδώσατε μὲ τὴν περιοδείαν Σας τὴν μοναδικὴν ἐκκαιρίαν εἰς τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ν' ἀποκαλύψουν τοὺς προαιωνίους δεσμούς, οἱ ὁποῖοι τὰς συνδέουν μὲ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, καὶ τὴν μεγάλην ὀφειλὴν των πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Οἱ προκατόχοί Σας ἔδωσαν τὰς κατευθυνσεις καὶ τὴν φορὰν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας τῶν ὁμόρων χωρῶν».

Εἰς τὸ κοινὸν ἀνακοινωθὲν ἐπὶ τῶν ἐπισήμων συνελθόντων μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας τονίζεται, ὅτι ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ Ἐκκλησία θὰ ἐξακολουθήσουν συμπορευόμεναι ἐν ἀγάπῃ καὶ ὅτι αἱ δύο Ἐκκλησίαι θὰ ἀκολουθοῦν πάντοτε, ὡς πρὸς τὰς σχέσεις μὲ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱεροσολιμικῆς Ὀρθοδόξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου.

Εἰς τὴν Βουλγαρίαν

Τὴν 20 Ὀκτωβρίου, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.

Ἀθηναγόρας ἀφίκετο μετὰ τῆς συνοδείας του εἰς τὴν Σόφιαν, ὅπου ἔτυχε λαμπρᾶς ὑποδοχῆς.

Τὴν Α.Θ. Παναγιότητα ὑπεδέχθησαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τῆς Σόφιας ὁ Μακ. Πατριάρχης Βουλγαρίας κ. Κύριλλος, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἐπίτροπος ἐπὶ τῶν Ὁρθοδοξομένων κ. Κιουτσούκωφ, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Χρυσανθόπουλος, μετ' ὀλοκλήρου τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρεσβείας καὶ πυκναὶ μάζαι λαοῦ.

Εὐθὺς ἀμέσως καὶ περὶ ὥραν 11ην νυκτερινήν, ἡ πατριαρχικὴ πομπὴ κατηυθύνθη εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Παρεκκλήσιον, ὅπου ἐψάλη Δοξολογία, χοροστατοῦντος τοῦ Παναγιωτάτου.

Ὁ Πατριάρχης τῆς Βουλγαρίας κ. Κύριλλος, προσφωνῶν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας, εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἐπὶ 11 αἰῶνας συνδέεται πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἶναι ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ της. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπίσκεψίς Σας, Παναγιώτατε, ἀποτελεῖ ἱστορικὸν γεγονός. Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα νὰ ἐδολογήσῃ τὸν βουλγαρικὸν λαὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας».

Τὴν πρωίαν τοῦ Σαββάτου, 21 Ὀκτωβρίου, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παρέστη εἰς συνεδρίασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ὁποῖαν συνεζητήθησαν θέματα πανορθόδοξα καὶ διαχριστιανικά. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐνημερώθη ἀκολουθῶν ἐπὶ ἐσωτερικῶν θεμάτων τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, μετὰ δὲ τὴν λήξιν τῆς συνεδριάσεως ἡ Α. Θειοτάτη Παναγιότης ἐπεσκέφθη τὸν Ἀντιπρόεδρον τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως κ. Ἰβάν Μιχαήλωφ καὶ τοῦ ἐπέδωσεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως ἀργυροῦν δίσκον, μετ' ἐγκεχαραγμένην τὴν ὑπογραφήν του.

Τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς, 22 Ὀκτωβρίου, ὁ πρὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς Καθεδρικοῦ Ναοῦ, τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἅγιον Ἀλέξανδρον Νέφσκι, εὐρύτατος χώρος εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ τῶν πρῶϊν ὡρῶν ἀπὸ χιλιάδας λαοῦ, ποῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ στεγασθοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Καθεδρικοῦ, μολοντί ὁ ναὸς οὗτος εἶναι εἷς τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου.

Κατὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν συνελειτούργησαν καὶ οἱ δύο Πατριάρχαι, περιστοιχιζόμενοι ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Πατριαρχικῆς ἀκολουθίας, τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας καὶ ὄλων τῶν εὐρισκομένων εἰς Σόφιαν Βουλγάρων Ἱεραρχῶν. Ὁ Μ. Πατριάρχης Βουλγαρίας, προσφωνῶν τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Ἀθηναγόραν, εἶπεν:

«Εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι ὁ Θεὸς ἠδδόκησε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, τοῦ ὁποῦ τὸ ὄνομα ἐμνημονεύετο εἰς τὰ θυσιαστήριά μας, νὰ εἶναι πάλιν ὁ σεπτὸς φιλοξενούμενός μας. Εἶναι παμμεγίστη ἡ σημασία τοῦ Πατριαρχικοῦ ταξιδίου εἰς τὰς Ἐκκλησίας Σερβίας, Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας. Αἱ Ἐκκλησίαι αὗται πνευματικῶς καὶ ἐν ἀγιότητι».

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ Α΄ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΠΑΝ ΡΩΜΗΣ ΠΑΥΛΟΝ ΣΤ΄

(26—28 Ὀκτωβρίου 1967)

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Ἀθηναγόρας ὁ Α΄, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος, Χαλδίας κ. Κυρίλλου, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου καὶ Σάρδεων κ. Μαζιμου, τῶν Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Εὐαγγέλου καὶ Διακόνου κ. Γερμανοῦ, τοῦ Ἐντιμολ. Ἀρχόντος Μ. Πρωτονοταρίου κ. Ἐμμανουὴλ Φωτιάδου, τοῦ ἐντιμ. κ. Δαμιανοῦ Δανοπούλου, ὑφηγητοῦ ἱατροῦ καὶ τῶν κ.κ. Δημητρίου Ὁρφανοπούλου, Ἀρχικλητῆρος καὶ Γεωργίου Χατζηγεωργίου, Κλητῆρος, ἐπραγματοποίησεν ἀπὸ 26—28ης τοῦ μηνὸς

Ὀκτωβρίου 1967, ἐπίσημον ἐπίσκεψιν πρὸς τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Παῦλον τὸν ΣΤ΄, εἰς Βατικανόν.

Συμφώνως τῷ καταρτισθέντι συμπρωνημένῳ προγράμματι, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τῆς συνοδείας αὐτῆς, προερχομένη ἐκ Ζυρίχης, μέσῳ Ἀμστερδαμ, διὰ τοῦ φέροντος αὐτὴν ἰδιαιτέρου ἀεροσκάφους, ἀφίχθη εἰς Ρώμην τὴν 9.30 π.μ. τῆς 26ης Ὀκτωβρίου, ἡμέρας Πέμπτης.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα, ὑπεδέχθησαν

τι ἀνεπτύχθησαν ὡς θυγατέρες τοῦ Πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετελαμπαδεύθη εἰς αὐτὰς τὸ φῶς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγιότητος, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, ἵνα φωτίζεται τὸ Θεοφρούρητον πνευματικὸν ποιμνιον. Τοὺς ἰσχυροὺς δεσμοὺς τῆς μητρὸς πρὸς τὰς θυγατέρας Ἐκκλησίας δὲν ἠδηρήθησαν νὰ διασπᾶσιν οἱ αἰῶνες καὶ τὰ σύνδρομα τούτων γεγονότα. Οὔτε νὰ ἐξασθενίσουν τὴν πνευματικὴν συνοχὴν ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων. Ὑφίσταται τελεία ἐνότης μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ἀγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Μητρὸς των, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μεγάλως ἐκτιμῶμεν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἐν παρορθοδόξῳ καὶ παγχριστιανικῇ ἐννοίᾳ.

Ἀπαντῶν, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Ἀθηναγόρας ἐξιστόρησε τοὺς δεσμοὺς τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖον μὲ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν, «τὴν ὁποῖαν ἐρχεται καὶ πάλιν νὰ ὑπηρετήσῃ». Ἀκολουθῶς, προσέφερε ἀναμνηστικὴν ἀργυρᾶν πλάκα εἰς τὸν Πατριάρχην κ. Κυρίλλον εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ ἐκκλησιάσματος καὶ τοῦ ἔξω τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ πλήθους καὶ ἐπικολούθησεν ἡ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχου.

Ἐπὶ τέσσαρας ὥρας ὁ Παναγιώτατος ἐμοίραζεν ἀντίδωρον. Ὑπολογίζεται, ὅτι δεκαπέντε χιλιάδες ἄτομα ἔλαβον ἀντίδωρον ἀπὸ τὴν χεῖρά Του, τὴν ὁποῖαν καὶ ἠσπᾶσθησαν εὐλαβῶς.

Τὴν πρωτὴν τῆς Δευτέρας, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης μετέβη εἰς Φιλιππούπολιν, τὸ δὲ ἑσπέρας ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις παρέθεσε δεῖπνον πρὸς τιμὴν του. Κατὰ τὸ δεῖπνον, ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως προσεφώνησε τὸν Παναγιώτατον ὁ ἐπὶ τῶν Ὁρησκυμάτων ἐπίτροπος διὰ τῶν κάτωθι :

«Ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς εὐχαρίστησις—εἶπεν ὁ ἐπίτροπος—νὰ δεξιούμεθα τὸν Προκαθήμενον ἐνὸς τόσο ἀρχαίου θεσμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφθασαν μέχρις ἡμῶν,

δομῷ μετὰ τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδόξου θρησκείας καὶ τὰ θεμελιώδη ἐκείνα στοιχεῖα, ἅτινα ἀποτελοῦν τὴν βάση τοῦ πνευματικοῦ μας πολιτισμοῦ καὶ τῆς παιδείας μας.

Ἀναφέρομαι εἰς τὸ ἱστορικὸν ἔργον τῶν ἀληθμονήτων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τῶν ὁποίων προσφάτως ἐορτάσαμεν τὰ 1.100 χρόνια».

Τὴν Τρίτην, 24 Ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀνεχώρησε ἐκ Σόφιας μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀεροπορικῶς διὰ Ζυρίχην τῆς Ἑλβετίας, πρὸς διήμερον ἀνάπαυσιν πρὸ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς τὴν Ρώμην.

Κατὰ τὴν παραμονὴν του εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Ἀθηναγόρας εἶχεν ἰδιαζούσης σημασίας συνομιλίαν μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Κυρίλλου ἐπὶ τῆς σημερινῆς θέσεως τῆς Ὁρθοδοξίας ἐνώπιον τοῦ Διαλόγου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐκ τῆς βουλγαρικῆς πρωτευούσης ἐξεδόθη κοινὸν ἀνακοινωθὲν ἐπὶ τῶν ἐπισήμων συνομιλιῶν, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ κατανοήσεως καὶ κατὰ τὰς ὁποίας ἐπετεύχθη πλήρης ταυτότης ἀπόψεων ἐπὶ τῶν συζητηθέντων διορθοδόξων καὶ διαχριστιανικῶν ζητημάτων.

Οὕτως ἔληξε καὶ τὸ τρίτον στάδιον τῆς πορείας ἀγάπης καὶ εἰρήνης τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Ἀθηναγόρου, κατὰ τὴν ὁποῖαν διεπιστάθη, ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Ὁρόνος ἐξακολουθεῖ κατέχων περίοπτον θέσιν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος τῶν Ἐκκλησιῶν Σερβίας, Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας, ἐκτιμώμενος βαθύτατα οὐ μόνον διὰ τὸ ἐκπολιτιστικὸν του ἔργον εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς παρούσας πρωτοβουλίας καὶ προσπάθειας πρὸς σύσφιγξιν τῶν διορθοδόξων σχέσεων καὶ προσέγγισιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

οί Σεβ. Καρδινάλιοι Τισσεράν, Δεκάνος του Ίεροῦ Κολλεγίου τῶν Καρδιναλίων, Τσικονιάνι, Γραμματεὺς τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ, Μπέα, Πρόεδρος τῆς Γραμματείας διὰ τὴν Ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν, οἱ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοποι Καζαρόλι καὶ Μπενέλλι, τῆς Γραμματείας τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ, ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Βίλλεμπρανς, Γραμματεὺς τῆς Γραμματείας τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν καὶ οἱ Πανοσιολογιώτατοι π. Ἀρρίγκι, Χάμερ, Ντυπρέ, Λόγκ καὶ Σμίτ.

Ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰταλικοῦ Κράτους προσῆλθε καὶ ἐχαίρετισε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ Διευθυντὴς τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ Ἰταλικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀστυνομικὴ δύναμις, ἐν μεγάλῃ στολῇ, ἀπέδωκε τὰς τιμὰς.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ ἡ συνοδεία Αὐτῆς, μετὰ τῶν εἰς ὑποδοχὴν ἐλθόντων, διὰ σειρᾶς αυτοκινήτων, ἐν σχηματισθεῖσιν πομπῇ, τῆς ὁποίας ἡγεῖτο αὐτοκίνητον τῆς Ἀστυνομίας καὶ εἶποντο, περικυκλῶντες τὸ Πατριαρχικὸν αὐτοκίνητον, ὁμοθυμαδὸν ἐκτιμῶντες τὴν Ἰταλικὴν Ἀστυνομίαν, ἐκ τοῦ ἀεροδρομίου κατηυθύνθησαν εἰς τὸ Βατικανόν.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὠδηγήθη ἀμέσως εἰς τὸ πρὸς διαμονὴν Αὐτῆς διατεθὲν Μέγαρον τοῦ Πύργου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῦ αἰδίου Πάπα Ἰωάννου τοῦ ΚΓ'. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Πύργου ὑπεδέχθησαν Αὐτὴν ὁ Σεβ. Καρδινάλιος Ντι Ζόριο, ὁ Πρίγκηψ Πατσέλλι καὶ ὁ Κόμης Γκαλεάτσι, φρουροὶ δὲ τῆς Ποντιφικῆς Χωροφυλακῆς ἀπέδωσαν τιμὰς.

Τὴν 11.00 π.μ. ὥραν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τῆς Συνοδείας Αὐτῆς καὶ τῶν ὑποδεχθέντων Αὐτῆν, φέρουσα Μανδύαν, κατηυθύνθη ἐν πομπῇ εἰς τὴν Βασιλικὴν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ ὁποίου ὑπεδέχθησαν Αὐτὴν ὁ Καρδινάλιος Πρωθιερεὺς τῆς Βασιλικῆς, μεθ' ἅπαντος τοῦ Πρεσβυτερίου αὐτῆς, οἵτινες καὶ ὠδηγήσαν Αὐτὴν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ναοῦ. Πλήθη συγκεντρωμένα εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐπευφάνθησαν ζωηρῶς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὅστις ἠλόγησεν αὐτά.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Βασιλικῆς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἀνέμενε καὶ ὑπεδέχθη ἡ Α. Ἁγιότης ὁ Πάπας, περιστοιχούμενος ὑπὸ τῆς Αὐλῆς Αὐτοῦ. Μετὰ τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης, ἡ Α. Θ. Παναγιότης παρουσίασεν εἰς τὴν Α. Ἁγιότητα τὴν συνοδείαν Αὐτῆς καὶ ἀκολουθῶς ὁ Πάπας καὶ ὁ Πατριάρχης, μετὰ τῶν συνοδῶν Αὐτῶν, ἐν σχηματισθεῖσιν πομπῇ, εἰσῆλθον εἰς τὴν Βασιλικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἤδη καταλάβει τὰς θέσεις αὐτῶν οἱ Καρδινάλιοι, οἱ 200 Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι, μέλη τῆς νεοσυστάτου Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων, οἱ ἀνώτεροι Κληρικοὶ τοῦ Βατικανοῦ, Μοναχικὰ Τάγματα, τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα, ὁ Δήμαρχος τῆς Ρώμης καὶ πλήθη κόσμου, πληρώσαντα τὸν Ναόν.

Ἡ πομπὴ κατηυθύνθη πρῶτον εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τῶν Τιμίων Δώρων καὶ εἶτα εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τῆς Θεοτόκου, ἀκολουθῶς δὲ εἰς τὸ Κεντρικὸν Θυσιαστήριον τοῦ Μπερνίνι.

Κατόπιν ὀλιγολέπτου σιωπηρᾶς προσευχῆς, ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ ἡ Α. Ἁγιότης ἀνῆλθον τὰς βαθμίδας τοῦ Θυσιαστηρίου καὶ κατέλαβον τὰς θέσεις αὐτῶν ἐπὶ τῶν πρὸς δυσμὰς ἐστραμμένων ὁμοίων θρόνων, ἐνῶ ἐκατέρωθεν κατέλαβον θέσεις οἱ συνοδεύοντες τὸν Πάπαν καὶ οἱ συνοδεύοντες τὸν Πατριάρχην.

Ἐτελέσθη εἰδικὴ Ἱεροτελεστία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήγγειλε τὴν ἐξῆς προσευχὴν :

«Δέσποτα πολυέλεε Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τὰς κοινὰς ταύτας καὶ συμφόρους ἡμῖν χαρισάμενος προσευχάς, ὁ καὶ δυοὶ καὶ τρισὶ συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῷ Ὄνοματί Σου τὰς αἰτήσεις παρέχειν ἐπαγγελάμενος. Αὐτὸς καὶ νῦν τῶν δούλων Σου τὰ αἰτήματα πρὸς τὸ συμφέρον πλήρωσον, εἰρήνην τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κόσμῳ δωροῦμενος, ἡμῖν δὲ τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα Σου τὸ ἅγιον ἐν τῇ ἐπιγνώσει τῆς Σῆς ἀληθείας.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Εἰρήνης καὶ Σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ Σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν».

Εἰς τὸ τέλος τῆς εἰδικῆς Ἱεροτελεστίας ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ ἡ Α. Ἁγιότης ἐξεφώνησαν τοὺς ἐξῆς λόγους.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ Α. ΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

Πολυαγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

«Ὅλοι ἐν καρδίᾳ μᾶ» (Πράξ. 1, 14) ἠὲ χαριστήσαμεν τὸν Θεὸν διὰ τὰ θαυμάσια, τὰ ὁποῖα ἐποίησεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ. Δὲν ὀφείλομεν, πράγματι, εἰς τὴν παντοδύναμον ἀγαθότητά Του τὴν βαθεῖαν χαρὰν τοῦ ὅτι συνήχθημεν ἐδῶ, διὰ νὰ δώσωμεν καὶ πάλιν τὸν ἀσπασμὸν εἰρήνης καὶ συμφιλίωσης, ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐπισκόπων, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, τῆς ὁποίας ὁ φλογερός λαὸς μᾶς περιβάλλει, συμμετέχων εἰς τὴν πνευματικὴν ἀγαλλίασιν καὶ τὴν προσευχὴν ἡμῶν ;

Πρὶν ἢ ἀφήσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν νὰ ὀμιλήσουσιν, πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν διακηρύσσοντες, ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων καταβαίνει πᾶν δῶρημα τέλειον (πρβλ. Ἰακ. 1, 17) καὶ, δοξάζοντες Αὐτόν, νὰ ἀνοίγωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὸν φωτισμὸν τοῦ Πνεύματός Του, τὸ ὁποῖον μόνον δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῶν τῶν μυστηριωδῶν σχεδίων Του.

Ἀπὸ πολὺ καιρὸν δὲν ἐκρούπατε τὴν ἐπιθυμίαν Σας, ἀδελφέ ἀγαπητὲ καὶ σεβαστέ, νὰ μᾶς ἐπισκεφθῆτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν τῆς Ρώμης, καὶ ἰδοὺ, σήμερον ὁ Κύριος μᾶς δίδει τὴν δωρεάν νὰ Σᾶς ἔχωμεν ἀνάμεσά μας, Σᾶς ὁ ὁποῖος ἀντιπροσωπεύετε τὴν παράδοσιν τῶν Ἐκκλησιῶν «Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας», πρὸς τὰς ὁποίας «ὁ Πέτρος, ὁ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Πέτρο. 1, 1) ἔστειλε κάποτε αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία

ἀντανακλᾷ τόσον καλῶς τὴν ζωὴν τῆς πρωτογόνου Ἐκκλησίας, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς. Αὐτὴ ἡ ἐπιστολή, μαζί με τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς προτροπὰς, τὰς ὁποίας περιέχει, ἔφερε εἰς τὰς Ἐκκλησίας αὐτὰς τὸν ἀσπασμὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης (πρβλ. Α' Πέτρον 5, 13). Αὐτὴ, λοιπόν, εἶναι ἡ πρώτη μαρτυρία τῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀνεπτύχθησαν τόσον γονίμως κατὰ τοὺς αἰῶνας πὸν ἠκολούθησαν, ἂν καὶ αἱ συγκρούσεις καὶ αἱ παρανοήσεις δὲν ἔλειψαν, ὅπερ πρέπει νὰ ἀναγνωρίζωμεν. Ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἀτυχή ἐποχὴν τοῦ σχίσματος, αἱ προσπάθειαι δὲν ἔπαυσαν, κυρίως τὸν ΙΓ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα, πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ σχίσματος. Δυστυχῶς αἱ προσπάθειαι αὐταὶ δὲν εἶχον μόνιμα θετικὰ ἀποτελέσματα. Ὅμως, ὑπῆρξαν ἄλλοτε ποτε, ὅσον σήμερον, ἀποδεσμευμένοι ἀπὸ κάθε στοιχεῖον πολιτικόν, ἀπὸ κάθε σκοπὸν ξένον πρὸς τὴν μόνην ἐπιθυμίαν νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Του; Πράγματι, κινούμεθα, καὶ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀπὸ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ καθαρῶσιν τὰς ψυχὰς μας, ὅπακούντες εἰς τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ ἀγαπώμεθα εἰλικρινῶς ὡς ἀδελφοί, «ἐκτενῶς ἀγαπῶντες ἀλλήλους ἐκ καρδίας καθαρῶς» χωρὶς ἐξασθένησιν! (Α' Πέτρον 1, 22). Ἡ ἐδύτης τῶν προθέσεων μας, ἡ ἀδελφικότης τῆς ἀποφάσεώς μας, δὲν εἶναι σημεῖον ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς παντοδυνάμου αὐτῆς ἐνεργείας ἀνακαινίσεως καὶ ἐμβαθύνσεως, τῆς ὁποίας μετ' ἐκπλήξεως λαμβάνωμεν πείραν τόσον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅσον καὶ ἐν ἐκάστῳ τῶν πιστῶν χριστιανῶν; Ἀρεσκόμεθα νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνωμεν καὶ νὰ τὸ μελετῶμεν μαζί Σας, κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ τῆς πίστεως, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁποίου ἠθελήσαμεν νὰ Σᾶς ἐπισκεφθῶμεν εἰς τὴν εὐγενῆ χώραν, ὡς εἶναι ἡ ἰδική Σας. Ἐπισκεπτόμενοι τὴν Σμύρνην καὶ τὴν Ἐφεσον ἠκούομεν νὰ ἡγῆ καὶ πάλιν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν τὸ μήνυμα, τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνεν τὸ Πνεῦμα εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τοῦ Ἰωάννου: «Ὁ ἔχων ὄτα ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις» (Ἀποκ. β', 7, 11, 17, 29· γ', 6, 13, 22). Τὸ Πνεῦμα τὸ ὁποῖον μᾶς κάνει νὰ γνωρίζωμεν τὸν Χριστὸν (πρβλ. Α' Κορ. 12, 3), τὸ ὁποῖον μᾶς λέγει νὰ φυλάττωμεν τὴν παρακαταθήκην τὴν ἐμπιστευθεῖσαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν (πρβλ. Β' Τιμ. 1, 14), τὸ ὁποῖον μᾶς ἰκανώνει νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Α' Κορ. 2, 11) καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν Αὐτοῦ (πρβλ. Ἰω. 16, 13), διότι εἶναι ζωὴ (πρβλ. Γαλ. ε', 25) καὶ ἐσωτερικὴ μεταβολὴ (πρβλ. Ρώμ. η', 9, 13)· τὸ Πνεῦμα ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς κατὰ τρόπον ἐπιτακτικώτερον παρὰ ποτὲ νὰ εἴμεθα ἐν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεῦσῃ (πρβλ. Ἰω. ιζ', 21). Αὐτὴν τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν βλέπομεν ἐκδηλουμένην ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἀνακαινίσιν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ παντοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Αὐτὴ ἡ ἀνακαινίσις, αὐτὴ ἡ θέλησις πιστότητος πλέον προσεκτικῆς καὶ πλέον εὐπειθοῦς, εἶναι πράγματι ἡ θεμελιωδέστερα προϋπόθεσις τῆς προσεγγίσεώς μας. (Unitalis Redintegratio, 6). Ἡ Β' Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ, ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, εἶναι εἰς σταθμός. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπι-

διώκεται εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μετὰ συνέσεως καὶ ἀποφασιστικότητος. Ἡ Σύνοδος τῶν ἐδῶ παρόντων ἐπισκόπων εἶναι σημεῖον, τὸ ὁποῖον, εἰς τὴν ἐποχὴν μας, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ προβλήματα τίθενται εἰς παγκόσμιον κλίμακα, ἐξασφαλίζει, με νέας μορφάς, μίαν καλύτεραν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, τῆς προκαθημένης τῆς ἀγάπης (Ἁγ. Ἰγνατίου, πρὸς Ρωμ. ἀσπ.). Ἐπεχειρήσαμεν, ἐπίσης, τὴν ἀναθεώρησιν τῆς κανονικῆς ἡμῶν νομοθεσίας καὶ, μὴ ἀναμένοντες τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἐργασίας, ἠθελήσαμεν ἤδη, διὰ τῆς δημοσιεύσεως νέων ὁδηγιῶν, νὰ ἄρωμεν ὄρισμένα ἐμπόδια εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς προοδευτικῶς ἐπανευρισκομένης ἀδελφότητος μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Γνωρίζομεν, ὅτι ὁμοίαι προσπάθειαι ἀνακαινίσεως εὐρίσκειται ἐν ἐξελίξει εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ παρακολουθοῦμεν τὰς ἐξελίξεις τῆς με ὅλην τὴν προσοχὴν τῆς ἀγάπης μας. Αἰσθάνεσθε καὶ Σεῖς τὴν ἀνάγκην, διὰ τὴν ὁποίαν ὠμιλήσαμεν, νὰ ἐξασφαλισθῇ καλύτερα συνεργασία μεταξὺ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου, καρπὸς κατὰ μέγα μέρος τῶν ὑπομονητικῶν καὶ ἀδιακόπων προσπαθειῶν τῆς Παναγιότητός Σας, ὑπῆρξε σημαντικὸς σταθμὸς εἰς τὴν ὁδὸν αὐτὴν καὶ εἶναι ἀξιόσημειωτον, ὅτι τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον συνέταξε, ἂν καὶ ἀνεξαρτήτως καὶ προγενεστέρως καθορισθέν, κατὰ τὰ οὐσιώδη, ἐν σχέσει πρὸς τὸ τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου, εἶναι ἀσυνήθως παράλληλον πρὸς αὐτό. Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἐν ἐπὶ πλέον σημεῖον τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πὸν παρακινεῖ τὰς Ἐκκλησίας μας νὰ καταπρασνεύωνται δραστηρίως προκειμένου νὰ καταστήσουν δυνατὴν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πλήρους κοινωνίας των;

Πρέπει θαρραλέως νὰ ἐπιδιώξωμεν καὶ νὰ ἀναπτύξωμεν αὐτὴν τὴν προσπάθειαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο ἐν ἐπαφῇ καὶ συνεργασίᾳ, τῆς ὁποίας αἱ μορφαὶ θὰ πρέπει νὰ εὐρεθοῦν ἀπὸ κοινῶν. Πολὺν περισσότερο ἀπὸ τὴν διαμάχην τοῦ παρελθόντος, με μίαν συνεργασίαν θετικὴν, προκειμένου νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὰ ὅσα ζητεῖ τὸ Πνεῦμα σήμερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, θὰ κατορθώσωμεν νὰ ὑπερηγήσωμεν ἐκεῖνο, τὸ ὅπ' ἴον μᾶς χωρίζει ἀκόμη.

Ἐὰν εἰς τὰς προσπάθειαι ἀνακαινίσεως βλέπομεν ἐν σημεῖον τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, ὅπερ μᾶς προτρέπει νὰ ἀποκαταστήσωμεν μεταξὺ μας τὴν πλήρη κοινωνίαν καὶ μᾶς προπαρασκευάζει εἰς τοῦτο, ὁ σημερινὸς κόσμος, πλημμυρισμένος ἀπὸ τὴν πολύμορφον ἀπιστίαν, δὲν μᾶς ὑπενθυμίζει κατὰ τρόπον ἐπιτακτικὸν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐνότητός μας; Ἐὰν ἡ ἐνότης τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ἐδόθη ὡς μέγα σημεῖον διὰ νὰ ὑποκινή τὴν πίστιν τοῦ κόσμου, ἡ ἀπιστία πολλῶν συγχρόνων μας δὲν εἶναι, ἐπίσης, εἰς τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου τὸ Πνεῦμα ὀμιλεῖ πρὸς τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰς κάνει νὰ ἀποκτήσουν νέαν συνείδησιν, ὅτι ἐπείγει ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς τῆς ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε, «ἵνα τὰ τέκνα τοῦ

Θεοῦ τὰ ἐσκορπισμένα συναγάγη εἰς ἓν» (Ἰω. 11, 52) ; Αὐτὴν τὴν κοινὴν μαρτυρίαν, μίαν καὶ ποικίλην, ἀποφασιστικὴν καὶ πειστικὴν, μᾶς πίστεως ταπεινῶς βεβαίως ἀφ' ἑαυτῆς, ἀναβλυζούσης ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀκτινοβολούσης τὴν ἐλπίδα, δὲν τὴν ζητεῖ τὸ Πνεῦμα πρὸ παντὸς ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας σήμερον ;

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἠθελήσαμεν νὰ ἀφιερῶσωμεν εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν ἀνακαινίσιν καὶ τὴν ἐμβάθυνσιν τῆς πίστεως, αὐτὸ τὸ ἔτος τῆς 19 ἑκατονταετηρίδος τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πέτρον καὶ τοῦ Παύλου, τῆς ὑψίστης μαρτυρίας τῆς πίστεως αὐτῶν, τῆς ἀγάπης αὐτῶν (πρβλ. Ἰω. ιε', 13) καὶ τῆς ἐλπίδος αὐτῶν. Τί θὰ ἦτο μία ἀνακαινίσις, ἡ ὁποία δὲν θὰ κατέληγεν εἰς τὴν ἐδραίωσιν τῆς πίστεως, εἰς μίαν θερμότεραν ἀγάπην, εἰς μεγαλύτεραν βεβαιότητα τῆς ἐλπίδος; Τί θὰ ἦτο μία ἀνακαινίσις, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἀνεξωπύρει τὴν πίστιν μᾶς εἰς αὐτὴν τὴν βαθεῖαν καὶ μυστηριώδη κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν ἐγκαθιδρύνουν μεταξύ μᾶς ἡ αὐτὴ ὑπακοὴ εἰς τὸ Ἐθαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, τὰ αὐτὰ μυστήρια, καὶ πρὸ πάντων τὸ αὐτὸ βάπτισμα καὶ ἡ αὐτὴ ἱερωσύνη, ἡ ὁποία ἱερουργεῖ τὴν αὐτὴν Ἐὐχαριστίαν, τὴν μοναδικὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, τὸ αὐτὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα παραληφθὲν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, διὰ νὰ ὁδηγῇ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Κύριον καὶ νὰ τοῦ κηρύττῃ τὸν λόγον Του (πρβλ. Unitatis Redintegratio, 15—17) ; Αὐτὰ εἶναι συγχρόνως αἱ ὁδοί, τὰς ὁποίας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα χρησιμοποιοῖ, διὰ νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ τεινώμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς πρὸς τὴν πληρότητα αὐτῆς τῆς τῶσον πλουσίας ἡδῆ, ἀλλ' εἰσέτι ἀτελοῦς, κοινωνίας, ἡ ὁποία μᾶς ἐνώνει ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Ἐκκλησίας.

Προσθέτομεν ἐδῶ, εἰς ἐκείνην τὴν ἄλλην ὄψιν τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, τὴν ὁποίαν ἐμνημονεύσαμεν ἐν ἀρχῇ, δηλ. τὴν ἐνεργεῖαν Του εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν πιστῶν Χριστιανῶν, τοὺς καρποὺς τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς γενναιοφροσύνης ποὺ παράγει, μίαν ἄλλην θεμελιώδη προϋπόθεσιν τῆς προσεγγίσεώς μας: τὴν μεταστροφὴν τῆς καρδίας (Unitatis Redintegratio 7), ἡ ὁποία εἰς τὴν προσωπικὴν μᾶς ζωὴν, μᾶς κἀνει νὰ ἀκούωμεν καὶ ἀκολουθῶμεν πάντοτε ἐδπειθέστερον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μᾶς ζητεῖ. Χωρὶς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν, ἀκαταπαύστως ἐπαυλαμβάνομεν, πιστότητος εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μᾶς μεταμορφώνει κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ (πρβλ. Β' Κορ. 3, 18), δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀδελφосύνη ἀληθῆς καὶ μόνιμος. Πράγματι, γενόμενοι υἱοὶ ἐν τῷ Υἱῷ ἐν πάσῃ πραγματικότητι (Α' Ἰω. γ', 1—3), γινόμεθα ἐπίσης πραγματικῶς καὶ μυστηριωδῶς ἀδελφοὶ οἱ μὲν τῶν δέ. «Πράγματι, ὅσον στενωτέρω θὰ εἶναι ἡ κοινωνία μᾶς μὲ τὸν Πατέρα, τὸν Λόγον καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅσον περισσότερον θὰ δυνηθῶμεν νὰ καταστήσωμεν ἑσωτερικὴν καὶ εὐκόλον τὴν ἀμοιβαίαν ἀδελφосύνην» (Unitatis Redintegratio 7). Ἄλλωστε, αὐτὴ ἡ προσπάθεια ἀγιότητος θέτει εἰς ἐνεργεῖαν ὅλην αὐτὴν τὴν κοινὴν κληρονομίαν, τὴν ὁποίαν ὑπομιμνήσκομεν ἐν τάχει καὶ τὴν ὁποίαν ἡ Β' Βατικάνειος Σύνοδος εὐηρηστήθη νὰ μνημονεύσῃ διὰ μακρῶν (Unitatis Redintegratio 13—18). Ὅποια ἐπίσης βοήθεια δι' ἡμᾶς καὶ

ὁποῖοι δεσμοὶ ἀδελφосύνης, τὸ νὰ γνωρίζωμεν διὰ τῆς πίστεως, ὅτι, κατὰ τὴν πορείαν αὐτὴν τῆς προσπαθείας νὰ καταλάβωμεν τὸν Χριστὸν (Φιλ. 3, 12), «ἔχομεν περικείμενον ἡμῖν τοσοῦτον νέφος μαρτύρων» (Ἐβρ. 12, 1) καὶ μεταξὺ αὐτῶν, κατὰ πρῶτον λόγον, ὅλους τοὺς μάρτυρας τῆς κοινῆς πίστεώς μας, οἱ ὁποῖοι εἶναι, ὅπως εἶχατε τὴν λεπτότητα νὰ τὸ μνημονεύσητε εἰς τὴν ἐπιστολήν Σας, διὰ τῆς ὁποίας μᾶς ἀνηγγέλλετε τὴν ἐπίσκεψίν Σας, τὸ ὠραιότερον κόσμημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἅγιοι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως εἶναι ἐδῶ, μαζί μᾶς, χαίρουν καὶ ἱκετεύουν Ἐκεῖνον Ὅστις ἤρχισεν φέρων εἰς πέρας αὐτὸ τὸ θαυμάσιον ἔργον. Ἐπίσης, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἐν μέσῳ ἀναριθμητῶν δυσκολιών, δεινῶν καὶ πειρασμῶν, ἔμειναν σταθεροὶ ὡσάν νὰ ἔβλεπον τὸν Ἄδρατον (πρβλ. Ἐβρ. 11, 27), μᾶς διδάσκουν διὰ τοῦ ἰδίου τῶν παραδείγματος, νὰ βαδίζωμεν κατ' εὐθείαν ἔμπρός, ἐπεκτεινόμενοι μὲ ὄλον μᾶς τὸ εἶναι (πρβλ. Φιλ. 3, 13), «ἀφορώντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Ἐβρ. 12, 2).

Ὅλα αὐτὰ ὑπεμνήσθησαν εἰς ἡμᾶς καὶ διευτυπώθησαν συμβολικῶς μὲ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς Σας πραγματοποιεῖται τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως ἐτοιμάζεται τὴν πανηγυρίαν τὴν ἐορτὴν τῶν ἁγίων Πάντων, «αὐτοῦ τοῦ πολλοῦ ὄχλου, ὃν ἀριθμησαὶ αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν» (Ἀποκ. 7, 9). Μὲ τὰ ὄμματα τῆς πίστεώς μας προσηλωμένα εἰς αὐτὸ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ τῶν ἐκλεκτῶν γύρω ἀπὸ τὸν Χριστόν, τὸν ἀναστάντα καὶ ἐν δόξῃ καλῆμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός, ἠνωμένοι ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, τὴν ὁποίαν τίποτε δὲν θὰ ἐπισκιάσῃ, κινούμενοι ἀπὸ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑπακούωμεν εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸ Πνεῦμα ζητεῖ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἐλπίδι ἰσχυροτέρα ὅλων τῶν ἐμποδίων, θὰ βαδίσωμεν ἔμπρός ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

Ἁγιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ὅντως μέγας ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ποιῶν θαυμάσια μόνος. Δεδοξασμένον τὸ Ὄνομα Αὐτοῦ πάντοτε, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

«Κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος Αὐτοῦ» (Ἐφ. α' 6) κατηξιώθημεν τῇ ἱστορικῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ τῆς κείνου μηνὸς Ἰουλίου τοῦ ἐνεστάτος σωτηρίου ἔτους, ἵνα ἴδωμεν τὴν Ὑμετέραν Ἀγιότητα τοῦ Παύλου συνέκδημον γιγνομένην, εἰρήνην καὶ ἀγαθὰ εὐαγγελιζομένην, ἀπὸ τῆς πολιᾶς καὶ σεβασμίας πάσης τῆς Χριστιανισύνης πόλεως ταύτης τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης ἐπὶ τὴν Νέαν ἤκουσαν καὶ ἀπὸ τῆς Δύσεως πρὸς τὴν Ἀνατολήν ἀσπασμὸν ἀγάπης καὶ εἰρήνης κομίζουσαν καὶ εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς παραγιγνομένην, ἐξαιρέτων οὕτω ὑπόδειγμα φιλαδελφίας διδοῦσαν. Ἐπὶ τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ χειρονομίᾳ πρωτίστως προσάγομεν σήμερον τῇ Ὑμετέρᾳ Ἀγιότητι τὴν προσωπικὴν ἡμῶν, καὶ τὴν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὐ

μην δ' ἀλλὰ καὶ τὴν πάγκοιτον ἀναγνώρισην καὶ ἐκτίμησιν καὶ εὐχαριστίαν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ὅτι καὶ πάλιν ἐδλογεῖ ἡμᾶς ὁ αὐτὸς Θεὸς τῶν θαυμασίων. Ἐκεῖνο, ὅπερ ἀπὸ μακροτάτου χρόνου ἦνθει καὶ ἠῤῥξανεν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας ὡς εὐχὴ διάπυρος καὶ ἐλπίς γλοκεῖα, τοῦτο σήμερον βιοῦται ὡς ἱερὰ πραγματικότης, εἰσάγουσα καὶ αἰθῆς ἡμᾶς εἰς τὸ «μυστήριον τοῦ θελήματος Αὐτοῦ» (Ἐφ. α' 9).

Ἀγιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Διακονίαν ἀγάπης, ἐνότητος καὶ εἰρήνης ἐπιτελοῦντες, καὶ πρὸ μικροῦ ἀσπασάμενοι ἀδελφούς ἐν Χριστῷ σεβασμίους καὶ τιμιωτάτους ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ, ἀφικόμεθα σήμερον εἰς τὴν αἰωνίαν πόλιν τῶν Ρωμαίων, τῶν Πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου κατοικητήριον καὶ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἀγλαΐσμα, πρὸς τὴν Σὴν Ἀγιότητα, ὡς ἀδελφὸς πρὸς ἀδελφόν.

Ἐν τοιοῦτῳ αἰσθηματι ἀποδίδομέν Σοι τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ προσάγομέν Σοι τὴν βαθεῖαν ἡμῶν τιμὴν.

Ἐσμὲν ἰδιαίτερος εὐτρυχεῖς, ὅτι ποιούμεθα τοῦτο οὐχὶ ἀπλῶς καὶ μόνον πρὸς τὸν τῆς Ρώμης γεράσιμον Ἀρχιερέα, φορέα τῆς ἀποστολικῆς χάριτος καὶ διάδοχον πλειάδος ἁγίων καὶ σοφῶν ἀνδρῶν, τὸν τῇ τιμῇ καὶ τῆς τάξει πρῶτον τοῦτον ἐν τῷ συστήματι τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν θρόνον κλεισάντων, ὧν ἡ ἀγιότης, ἡ σοφία καὶ οἱ ὑπὲρ τῆς κοινῆς πίστεως ἐν τῇ ἀδιαιρέτῳ Ἐκκλησίᾳ ἀγῶνές εἰσι κτήμα ἕσασαι καὶ θησαυρῖσμα σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἀλλὰ πρὸς Πάπαν ἐξαιρετόν πνευματικῆς περιωπῆς καὶ χριστιανικῆς προῆς, κτησάμενον ἐν τῇ ταπεινώσει τὰ ὑψηλά, Ὁδὸ τὸ αἰσθημα τῆς εὐθύνης ἐναντι τοῦ Κυρίου, ἐναντι τῆς κατατετμημένῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐναντι τῶν πολυειδῶν τοῦ κόσμου τούτου τραγωδιῶν, ὀδηγεῖ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ πράξεως ἀγάπης εἰς πράξιν οἰκοδομῆς, πρὸς τὴν καιρίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἰστάμενοι ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ καὶ παρὰ τὸ πλεονόν τῆς Ὑμετέρας Ἀγιωσύνης, ἐγγὺς τῷ θυσιαστηρίῳ καὶ ἐν ἐτοιμασίᾳ πνευμάτων καὶ καρδιῶν πρὸς πορείαν ἐπὶ τὴν κοινὴν Εὐχαριστίαν, καὶ νικτήρα ἐπιτελοῦντες, ἀκούομεν κατὰ τὴν ἐξόχως ἁγίαν ταύτην στιγμήν τὴν βοήν τῶν αἱμάτων Πέτρου καὶ Παύλου τῶν Ἀποστόλων, τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κατακομβῶν καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ Κολοσσαίου, τὴν φωνὴν τῶν κοινῶν ἡμῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων, καλοῦσας ἡμᾶς εἰς ἐξάντλησιν ὅλων τῶν τρόπων καὶ ὅλων τῶν μέσων πρὸς τελείωσιν τοῦ ἀρξάμενου ἁγίου ἔργου τῆς τελείας συνάφους τῆς διηρημένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ τὸ θεῆμα τοῦ Κυρίου πληρωθῇ, καὶ ὁ κόσμος ἴδῃ λάμπουσαν τὴν, κατὰ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἡμῶν, πρώτην ἰδιότητα τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἐστὶ «Μία».

Ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις, ἡ Δευτέρα Βατικανὴ Σύνοδος, αἱ Πανορθόδοξοι Διασκέψεις, τὰ Συνέδρια

τοῦ Λάμπου καὶ αἱ Παγκόσμιοι Διασκέψεις ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, αἱ ἐπαφαὶ μετὰ τῆς Ὑμετέρας Ἀγιότητος καὶ μεταξὺ ἄλλων Χριστιανικῶν Ἡγετῶν, ἔθεντο γυμνὴν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν πάντων τὴν βαρεῖαν ἀμαρτίαν τῆς διαιρέσεως τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη σήμερον κατὰ τόπον Ἐκκλησία καὶ ὑπεύθυνος χριστιανὸς ποιμὴν καὶ διδάσκαλος μὴ ἀναγνωρίζων τὴν πλέον ἢ ἐπειγουσαν ἀνάγκην τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἔξοδος πάντων ἡμῶν ἐκ τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς αὐταρκείας ἐπὶ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ στερεοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ θεμελιῶται ἡ ἀδιαιρέτος Ἐκκλησία, ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πλείονά εἰσι τὰ ἐνοῦντα καὶ ὀλιγότερα τὰ χωρίζοντα ἡμᾶς.

Τὰ δύο ταῦτα γεγονότα πληροῦσι βεβαίως ἐλπίδος τὰς καρδίας ἡμῶν, ὅτι παγκαθολικὴ καὶ πανορθόδοξος ἔσται, ἐκ κοινῆς πάντων συμφωνίας καὶ ἐν αἰσθηματι εὐθύνης, ἡ πορεία πρὸς τὴν ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ πορείᾳ, ἣτις ἔσται πορεία πρὸς τὴν ἀλήθειαν, πορεία πρὸς «ὅ,τι πάντοτε, ὅ,τι πανταχοῦ, ὅ,τι ὑπὸ πάντων ἐπιστεῖθη», καλούμεθα ἵνα συνεχίσωμεν καὶ ἐντεινώμεν τὸν διάλογον τῆς ἀγάπης, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστήσωμεν τοῦτον προθεολογικὸν γεγονός, τὸν δὲ κυρίως θεολογικὸν διάλογον, ἐκ κοινῆς πάντων συμφωνίας, νὰ κατευθύνωμεν ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς τὴν ἐρημνίαν τοῦ ἥδη κοινῇ βιωμένου ἐκκλησιαστικῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὴν διερεῦνησιν, ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ οἰκοδομῆς, καὶ τὴν διατύπωσιν, ἐν πνεύματι διακονίας, τῆς ἀληθείας.

Ὅτῳ ἐλπίζομεν, ἵνα ἀρχθῶμεν εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν καὶ τὸν διαχωρισμὸν τῶν κεφαλαίων ἐκείνων τῆς πίστεως, ἅτινα ἀπαραιτήτως δεόν ἵνα ἀπὸ κοινῶν ὁμολογῶν, ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐκείνων στοιχείων τοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα, ὡς μὴ ἀπτόμενα τῆς πίστεως, δύνανται ἐλευθέρως, κατὰ τὴν παραδόσιν ἐκατέρας τῶν Ἐκκλησιῶν, ἵνα ἀποτελώσιν ἴδια ἐκάστης βιώματα καὶ γνωρίσματα, σεβαστὰ τῇ ἑτέρᾳ.

Δὲν δυνάμεθα, βεβαίως, ἵνα προσδιορίσωμεν τὸ μῆκος τῆς πορείας, ἣτις ἐστὶν ὑπόθεσις πίστεως ἐπὶ τὴν τελικὴν ἔκβασιν, πολλῶν προσευχῶν, ἁγίας ὑπομονῆς, ἐπιμελοῦς ἐργασίας, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ὑπόθεσις ἀγάπης. Διότι μόνον ἐν τῇ ἀγάπῃ θὰ δυνηθῶμεν, ἵνα ἀποκαθάρωμεν ὅλα τὰ ἀρνητικὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ παρελθόντος, ἄρωμεν τὰ ἐπιπροσθοῦντα ἐμπόδια, ἀποκαταστήσωμεν πλήρως τὴν ἀμοιβαίαν ἀδελφικὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ ἐν ἀλληλοσεβασμῶν καταρτίζοντες μίαν νέαν νοοτροπίαν, τὴν τῆς ἐγγύτητος, οἰκοδομήσωμεν σταθερῶς καὶ ἀσφαλῶς τὴν ἐνότητα ἡμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄγιε ἀδελφέ,

Εἴη ἡ συνάντησις ἡμῶν αὕτη εὐάρεστος τῷ Κυρίῳ καὶ νέον σημεῖον ἐκκινήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν πρὸς Αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλας.

Μετὰ τῆς διαπόρου ταύτης εὐχῆς χαιρετίζομεν τὴν Ὑμετέραν Ἀγιότητα, τὴν περὶ Αὐτὴν σεβασμίαν

ταύτην Σύνοδον, άπασαν τήν ανά τόν κόσμον Ίεραρχίαν, τόν Εὐαγγέλιον, τὰ Μοναχικά Τάγματα, καί άπαν τό προσφιλέσ και ήμιν πλήρωμα τής Αγίας Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

«Ο δέ Θεός τής ελπίδος πληρώσαι ήμās πάσης χαράς και ειρήνης εν τῷ πιστεῦειν, εις τό περισσεῦειν ήμās εν τῇ ελπίδι, εν δυνάμει Πνεύματος Αγίου» (Ρωμ. ιε' 13). *Αμήν.

Επηκολούθησεν ή ανταλλαγή άσπασμοῦ μεταξύ τοῦ Πάπα και Πατριάρχου και, εν συνεχείᾳ, μεταξύ Πάπα και τῶν Μητροπολιτῶν άφ' ένός και μεταξύ Πατριάρχου και Καρδινάλιων άφ' έτέρου. Ο α' τῇ τάξει Καρδινάλιος Τισσεράν και ό α' τῇ τάξει Μητροπολίτης Χαλκηδόνος μετέφερον τόν άσπασμόν εις τήν παρισταμένην εν τῷ Ναῶ Ίεραρχίαν.

Η ὄλη τελετή ἔληξε διά τής εὐλογίας τῶν δύο Προκαθημένων, μεθ' ήν οὔτοι, μετὰ τῶν συνοδῶν Αὐτῶν, εν πομπῇ, κατηρῦθύνθησαν πρὸς τήν έξοδον τοῦ Ναοῦ, εν μέσω ζωηρῶν εὐλαβῶν εκδηλώσεων τοῦ πλήθους. Σημειωτέον, ότι καθ' ὄλην τήν διάρκειαν τής τελετῆς και μάλιστα κατά τήν εκφώνησιν τῶν λόγων και τήν ανταλλαγήν τοῦ άσπασμοῦ, τὰ πλήθη προσέβαινον εις ζωηράς εκδηλώσεις εὐλαβείας, εις έπευφημίας και χειροκροτήματα.

Εις τήν έξοδον τοῦ Ναοῦ, ό Πάπας και ό Πατριάρχης ανταλλάξαντες άσπασμόν άπεχαιρέτησαν ἀλλήλους και κατηρῦθύνθησαν έκαστος εις τὰ διαμερίσματα Αὐτοῦ.

Τήν 16.30' μ.μ. ὡραν τής αὐτῆς ήμέρας, 26ης Ὀκτωβρίου, ή Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη υπό τοῦ Καρδινάλιου Τισσεράν, τῶν συνοδῶν Αὐτῆς και ἀνωτέρων Κληρικῶν τοῦ Βατικανοῦ, έπεσεκέθη τήν Πατριαρχικήν Βασιλικήν τοῦ Αγίου Παύλου έξω τῶν τειχῶν, ένθα έγένετο δεκτῆ υπό τοῦ Ἡγουμένου και τῶν Μοναχῶν, εν τελετικῇ άμφιέσει. Ο Ναός ήτο κατάμεστος κόσμου και ιδίᾳ Νεολαίας. Ο Πατριάρχης κατηρῦθύνθη εις τό Θυσιαστήριον και μετὰ βραχείαν σιωπηράν προσευχήν προσέφερεν εις τόν Ἡγούμενον Κανδήλαν, άκολούθως δέ, καταλαβῶν τόν επί τούτῳ στηθέντα θρόνον, άπήγγειλε βραχείαν ὀμιλίαν πρὸς τὰ εν τῷ Ναῶ συγκεντρωμένα πλήθη, τὰ όποια εν τέλει ηὐλόγησε. Συνεχεῖς έπευφημίας και χειροκροτήματα ήκολούθησαν ὅλας τὰς φάσεις τής ένταῦθα Πατριαρχικής επισκέψεως. Έκ τοῦ Ναοῦ ή Α.Θ. Παναγιότης ὡδηγήθη εις τήν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Ἡγουμενείου, ένθα ό Ἡγούμενος ηὐχαρίστησεν Αὐτήν από μέρους τής Μοναστικῆς Κοινότητος και προσέφερεν Αὐτῇ ἀναμνηστικόν δῶρον. Επίσης, ήγούμενοι διαφόρων ἄλλων Ταγμάτων και ἄλλαι ὀργανώσεις προσήλθον και υπέβαλον σεβάσματα πρὸς τόν Πατριάρχη.

Τήν 19ην ὡραν τής αὐτῆς ήμέρας, 26ης Ὀκτωβρίου, ή Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη υπό τοῦ Καρδινάλιου Μπέα, τῶν συνοδῶν Αὐτῆς και ἄλλων προσωπικῶν τῶν Βατικανοῦ, μετέβη εκ τής Διαμονῆς Αὐτῆς εις τήν οὔτω καλουμένην Αἴθουσαν τῶν Ἀμφίων, εις τήν όποίαν εἶχον ήδη προσέλθει και άνέμενον Αὐτήν άπαντες οι εν Ρώμῃ εύρισκόμενοι

Καρδινάλιοι, Ἀρχιεπίσκοποι και Ἐπίσκοποι έξ ὅλου τοῦ κόσμου, οι Κληρικοί τής Ρωμαϊκῆς Κουρίας, οι Πρυτάνεις τῶν ΡΚαθολικῶν Πανεπιστημίων και πλείσται ἄλλαι προσωπικότητες. Η είσοδος τοῦ Πατριάρχου εις τήν αἴθουσαν έχαιρετίσθη υπό πάντων μετ' εκδηλώσεων σεβασμοῦ και ένθουσιασμοῦ.

Ο Πατριάρχης κατέλαβε τόν εν τῇ αἰθούσῃ επί τούτῳ στηθέντα θρόνον και άμέσως ό Καρδινάλιος Μπέα, από μέρους τής παρισταμένης ΡΚαθολικῆς Ίεραρχίας άπήρῦθυνεν Αὐτῷ τήν άκόλουθον προσφώνησιν.

«Παναγιώτατε,

Τώρα ή σύνοδος τῶν επισκόπων, τὰ έξοχώτατα μέλη τής ρωμαϊκῆς κουρίας, οι πρυτάνεις τῶν πανεπιστημίων και τῶν ἱνστιτούτων τής πόλεως αὐτῆς, έχον τήν τιμὴν νά υποδεχθῶν τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα. Ἐξ ὀνόματός των λέγω έξ ὄλης καρδίας πρὸς τήν Παναγιότητά Σας: Καλῶς ήλθατε εις τήν Εκκλησίαν τής Ρώμης, τήν ὅποιαν από μακροῦ χρόνου έπεθυμεῖτε νά επισκεφθῆτε.

Η δεξιῶσις αὐτῇ μοῦ φαίνεται, ότι λαμβάνει σημασίαν συμβολικήν. Ἐχετε ενόπιόν Σας, Παναγιώτατε, αὐτούς, οι ὅποιοι εις τήν Ρώμην και τόν καθολικόν κόσμον δλόκληρον είναι άμεσώτατα επιφορτισμένοι μετῆν εφαρμογήν τῶν αποφάσεων τής Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, δηλ. μετῆν ἀνακαινίσιν τής Εκκλησίας. Δοιπόν, ό άγιος Πατήρ τό επανέλαβε άκόμη και σήμεραν τό πρωῖ, ή ἀνακαινίσις αὐτῆ είναι ή θεμελιώδης προϋπόθεσις τής προόδου τής πορείας μας πρὸς τήν ένότητα.

Οι ιεράρχαι αὐτοί συνκεντρώθησαν ἐδῶ διά νά υποδεχθῶν τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ή ὅποια είναι εις εκ τῶν ἀποφασιστικωτέρων πρωταγωνιστῶν τής ἀνακαινίσεως αὐτῆς εν τῇ Ὁρθοδόξῳ Εκκλησίᾳ,

Ἐνώπιον αὐτοῦ τό ὅποῖον συνετελέσθη τὰ τελευταῖα ἔτη υπό τοῦ Αγίου Πνεύματος, διά νά φέρῃ εις ἀμοιβαίαν προσέγγισιν τοὺς βεβαπτισμένους, ἀναγκάζομεθα νά ἀναφωνήσωμεν μετὰ τοῦ Παύλου: «Ὁ βάθος πλοῦτου και σοφίας και γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητοι αἱ βουλαι αὐτοῦ και ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ!» (Ρωμ. ΙΙ, 25). Εἴθε ό Κύριος νά δώσῃ και εις τήν μίαν και εις τήν ἄλλην Εκκλησίαν τήν τοῦ Πνεύματος Του δαφίλειαν βουλῆς και ισχύος, διά νά τὰς ὡδηγῆ κατά τήν προσπάθειαν αὐτῆν και νά επιτρέψῃ εις αὐτάς νά υπερωτηθῶσιν ὅλα τὰ εμπόδια.

Ἐδχαριστοῦντες τήν Ὑμετ. Παναγιότητα διά τήν παρουσίαν Αὐτῆς εν μέσω ήμῶν σήμεραν τό βράδυ, επαναλαμβάνομεν εις αὐτῆν ὅλοι εκ βάθους καρδίας: *Ad multos annos, εις πολλά ἔτη!*».

Ο Πατριάρχης άπήνητησε διά τής έξῆς προσλαλιᾶς, τό τέλος τής ὁποίας εκάλυψαν θερμά χειροκροτήματα.

Ἐδχαριστοῦμεν από μέσης καρδίας τῇ Ὑμετέρῳ λίαν ήμιν ἀγαπητῇ Σεβασμιότητι διά τόν άπευθυνθέντα ήμιν από μέρους τής παρουσίας σεβασμίας ὀμηγόρευσις

πρόφρονα χαιρετισμὸν καὶ τὰ ἐκδηλωθέντα εὐλοκωρῶν αἰσθημάτων, ἅτινα μεγάλως ἐκτιμῶμεν.

Εὐχαριστοῦμεν ἐνὶ ἐκάστῳ ὑμῶν, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ τιμιώτατοι Κληρικοί τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς Ἐδρας, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ ὑμῶν ἐνταῦθα, δι' ἧς παρέχεται ἡμῖν ἡ εὐκαιρία, ἡ τόσον ποθεινὴ ἡμῖν, ὅπως συναντηθῶμεν μεθ' ὑμῶν, γνωρίσωμεν ὑμᾶς καὶ ἐκδηλώσωμεν ὑμῖν τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀγάπην καὶ τιμῆν.

Χαιρετίζομεν ἕνα ἕκαστον ὑμῶν μετ' αἰσθημάτων ἀδελφικῶν. Ἐν τῷ προσώπῳ δὲ ὑμῶν ἐπεκτείνουμεν τὸν χαιρετισμὸν ἡμῶν πρὸς ἅπασαν τὴν ἀνὰ τὸν κόσμον σεβασμίαν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἱεραρχίαν. Ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν εὐρισκόμενοι ἔχομεν ἔντονον τὸ αἶσθημα τῆς ἀδελφότητος. Τοῦτο δὲ οὐχὶ κατὰ τύχην καὶ κατὰ στιγμιαίαν συναίσθηματικὴν παρόρμησιν, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Ὑμεῖς τε καὶ ἡμεῖς, οἱ Ἐπίσκοποι ἐν τε τῇ Ἁγίᾳ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἁγίᾳ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φορεῖς ἐσμεν, ὡς ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι. Τὸν ἀτίμητον μαργαρίτην τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς κρατοῦμεν, ἀδιακόπως παραδοθέντα πᾶσιν ἡμῖν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν.

Τοιοῦτον οὖν ἀτίμητον θησαυρὸν φορεῖς ὑπάρχοντες, καλοῦμεθα ὅπως ἐν ἀποστολικῇ εὐθύνῃ ἐργασθῶμεν, ἵνα λάμψη πᾶσιν ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἀποστολικότης τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἀγιότητι καὶ τῇ ἐνότητι, καταστῆ δὲ οὕτω μᾶλλον ἀποτελεσματικὴ ἢ μαρτυρία αὐτῆς ἐν τῇ οἰκουμένῃ, πραγματοποιηθῆ ὁ εὐαγγελισμὸς πάσης τῆς κτίσεως, καὶ ἔλθῃ ἐπὶ πάντας ἡ χάρις καὶ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ πάρεσμεν ἐνταῦθα, ἵνα συμμαρτυρήσωμεν μετὰ τοῦ λίαν ἀγαπητοῦ καὶ τετιμημένου ἡμῖν Ἀγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἁγίας Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πάντων ὑμῶν περὶ τῆς διακατεχούσης ἡμᾶς κοινῆς ἱεραῆς ἐπιθυμίας, ὅπως πορευθῶμεν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ἐν ἀγάπῃ καὶ ὑπομονῇ ἐπιανορθοῦντες ἐκατέρωθεν τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος καὶ πᾶν ὅ,τι συννεβάλετο εἰς τὴν διαίρεσιν ἡμῶν καὶ ποιοῦντες εὐθεΐαν τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου.

Ἀποβλέπομεν πρὸς τὴν μεγάλην καὶ ἀγίαν ἐκείνην στιγμὴν, καθ' ἣν Ἐπίσκοποι ἐκ Δυσμῶν καὶ ἐξ Ἀνατολῶν, πέραξ τοῦ αὐτοῦ θυσιαστηρίου συλλειτουργοῦντες, θὰ ὑψώσωσιν ἐν κοινῇ Εὐχαριστίᾳ τὸ Ποτήριον Κυρίου. Ἴσως ἡ ὥρα αὕτη νὰ βραδύνη. Ὅμως ἡ ὥρα τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ παροῦσα.

Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἀδελφοί, ἵνα ἐν ὁμοιοῖα ὁμολογήσωμεν».

Ἐν συνεχείᾳ, οἱ ΡΚαθολικοὶ Ἱεράρχαι παρήλασαν πρὸ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ ὑπέβαλον τὰ σέβη αὐτῶν.

Συμφώνως τῷ προγράμματι, τὴν ἐπομένην, 27ην Ὀκτωβρίου, ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 9.30' π.μ. ὁ Αὐτάρχης τοῦ Πάπα Ἐξοχώτατος Ναζάρι Ρόικα ντὲ Κορνελιάνο, προσελθὼν εἰς τὴν διαμονὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, παρέλαβεν αὐτὴν καὶ ὠδήγησεν εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς Α. Ἀγιότητος, ἐνθα ἐγένετο δεκτὴ

μετὰ πλήρους ἐπίσημου παρατάξεως. Ἡ Α. Ἀγιότης ὑπεδέχθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα εἰς τὴν εἴσοδον τῆς βιβλιοθήκης Αὐτῆς, ἐνθα καὶ ἀπεσύρθησαν ἀμφοτέροι δι' ἰδιαιτέραν συνομιλίαν, διαρκέσασαν περὶ τὴν 1.30 ὥραν.

Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ συνοδεύοντες τὸν Πατριάρχην Μητροπολίται, ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ ἀνωτέρων Κληρικῶν τοῦ Βατικανοῦ, μετέβησαν εἰς τὴν Γραμματεῖαν διὰ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν, ἐνθα ὑπεδέχθη αὐτοὺς ὁ Πρόεδρος αὐτῆς Καρδινάλιος Μπέα, περιστοιχούμενος ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ προσωπικοῦ.

Μετὰ τὰς ἐκατέρωθεν παρουσιάσεις, διεξήχθη φιλικὴ συνομιλία μεταξύ τῶν δύο μερῶν.

Διαρκουσῶν τῶν συνομιλιῶν, τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Πατριάρχου, ἐκλήθησαν καὶ μετέσχον αὐτῶν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων καὶ ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος κ. Ἰωάννης Βίλλεμπρανς.

Μετὰ τὴν λήξιν τῶν συνομιλιῶν, εἰσήχθησαν εἰς τὴν Παπικὴν βιβλιοθήκην οἱ λοιποὶ συνοδεύοντες τὸν Πατριάρχην Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ Αὐλικοὶ τοῦ Πατριάρχου, ὡς καὶ οἱ Καρδινάλιοι καὶ Αὐλικοὶ τοῦ Πάπα.

Κατὰ τὴν συγκέντρωσιν ταύτην, ἐγένετο ἡ ἀνταλλαγὴ ἀναμνηστικῶν δώρων. Ἡ Α. Ἀγιότης ὁ Πάπας προσέφερεν εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα εὐμεγέθη ἀργυροῦν Σταυρὸν Ἁγίας Τραπεζῆς, τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, χρυσᾶ ἀναμνηστικὰ μετάρλια, ὡς καὶ πολυτελῆ ἐκδοσὶν τῶν πλήρων Πρακτικῶν τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου εἰς 2 τόμους, τὴν αὐτὴν ἐκδοσὶν, ὁμοῦ μετὰ πολυτελεστάτης ἐκδόσεως, κεκοσμημένης διὰ χρυσῶν κοσμημάτων, τῶν Ἱ. Βιβλίων τοῦ Βατικανοῦ Κώδικος, ἐν φωτοτυπία, ὡς καὶ χρυσᾶ ἀναμνηστικὰ μετάρλια, προσέφερεν εἰς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας, ἀνάλογα δὲ δῶρα καὶ παράσημα εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Αὐλικοὺς.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀφ' ἐτέρου, προσέφερεν εἰς τὴν Α. Ἀγιότητα μέγα Λειτουργικὸν ἀργυροῦν ἐπίχρυσον Ἑλληνικὸν Εὐαγγέλιον καὶ εἰδικὸν ἀναμνηστικὸν χρυσοῦν μετάρλιον, εἰς τοὺς Καρδινάλιους μικρὰ ἀργυρόδετα Ἑλληνικὰ Εὐαγγελιστάρια καὶ ἀναμνηστικὰ μετάρλια, εἰς δὲ τοὺς Αὐλικούς τοῦ Πάπα ἀργυρᾶς ἐπιτραπεζίους κανδήλας καὶ ἀναμνηστικὰ μετάρλια.

Τὴν 11.30' ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, 27ης Ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τοῦ Καρδινάλιου Τισσεράν καὶ τῆς συνοδείας Αὐτῆς, ἐπεσκέφθη τὴν Πατριαρχικὴν Βασιλικὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατερανοῦ, καθέδραν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης. Ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πάσης τιμῆς ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου Πρωθιερέως τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ Ἱ. Κλήρου, ἐν πλήρει ἀμφιέσει καὶ τῶν κωδῶνων κρουόνταν χαρμωδῶς. Πλήθη κόσμου, ἔσω καὶ ἔξω τοῦ Ναοῦ, ἐπευφήμησαν τὸν Πατριάρχην. Οὗτος ὠδηγήθη ἐν πομπῇ πρὸς τὸ Θυσιαστήριον, προσηυχῆθη σιωπηρῶς, προσέφερεν ἀναμνηστικὴν κανδήλαν καὶ στραφεῖς ἠλόγησε τὰ πλήθη, μεταξύ τῶν ὁποίων ἰδιαιτέραν θέσιν εἶχον χιλιάδες φοιτητῶν Πανεπιστημίου. Εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα παρεσχέθησαν ἐξηγήσεις ἐπὶ

τῆς ἱστορίας τοῦ Ναοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἱερᾶς τέχνης.

Τὴν 16.30' ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, 27ης Ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου Μαρέλλα, τῶν συνοδῶν Αὐτῆς καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων, ἐπεσκέφθη τὴν κρύπτῃ τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἔνθα ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Ἀρχαιολόγων ἐδόθησαν Αὐτῇ ἐξηγήσεις καὶ πληροφορία ἐπὶ τῶν γενομένων ἐκεῖ ἀνασκαφῶν καὶ τῶν εὐρημάτων. Ἀκολούθως ἐπεσκέφθη τὸ τμήμα τῶν τάφων τῶν προγενομένων Παπῶν καὶ κατευθυνθεὶς εἰς τὸν τάφον τοῦ ἀοιδίμου Πάπα Ἰωάννου τοῦ ΚΓ' ἐδεήθη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καταθέσασα ἅμα χρυσοῦν στάχυν μετὰ σχετικῆς ἀφιερώσεως.

Περὶ τὴν 18.00 ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, 27ης Ὀκτωβρίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τοῦ Καρδινάλιου Τισσεράν καὶ τῆς συνήθους συνοδείας Αὐτῆς, μετέβη εἰς τὴν τετάρτην Πατριαρχικὴν τῆς Ρώμης, τῆς Σάντα Μαρία Ματζόρε.

Καὶ ἐνταῦθα ἐγένετο δεκτὴ διὰ χαρμυσίνου κωδωνοκρουσίας καὶ ἐπισημοῦ παρατάξεως τοῦ Κλήρου τοῦ Ναοῦ, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Καρδινάλιον Πρωθιερέα.

Ἡ ἕξις τοῦ Ναοῦ πλατεῖα καὶ τὸ τεράστιον ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἐπληρώθησαν ἀσφυκτικῶς ὑπὸ εὐλαβῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι συνεχῶς προέβαινον εἰς ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης. Καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ Θυσιαστηρίου, χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημιαὶ ἀντήχουν εἰς τὸν τεράστιον Ναόν.

Ὁ Πατριάρχης καταλαβὼν τὸν ἐνώπιον τοῦ Θυσιαστηρίου στηθέντα θρόνον, ἐδεήθη πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἠλόγησε τὰ πλήθη καὶ προσέφερε πρὸς τὸν Καρδινάλιον Πρωθιερέα ἀναμνηστικὴν κωνιδίαν, ὑπὸ τὰς ζωηρὰς πάντοτε ἐπευφημίας τοῦ συγκεντρωμένου λαοῦ. Πολυμελὴς χορωδία ἔψαλε «τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν». Ἐν συνεχείᾳ, ἐπεδείχθησαν καὶ ἐπεξεγήθησαν εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὰ διάφορα ἐν τῷ Ναῷ ἔργα τέχνης.

Τὴν ἐπομένην, Σάββατον, 28ην Ὀκτωβρίου καὶ ὥραν 9.00 π.μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς τὸν Καρδινάλιον Τισσεράν καὶ τοὺς συνοδοὺς Αὐτῆς, ἐπεσκέφθη τὰς Κατακόμβας τῆς Πρισιλλῆς, γενομένη τιμητικῶς δεκτὴ ὑπὸ τῆς ἐκεῖ Ἐγχομένης καὶ τῶν Μονάζουσῶν, παρ' ὧν καὶ ἔλαβε σχετικὰς πληροφορίες καὶ ἐξηγήσεις.

Ἐπίσης ἐπεσκέφθη τὸ Κολοσσαῖον.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετέβη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ὀρθόδοξον Παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἔνθα καὶ προσεκύνησε, γενομένη εὐλαβῶς δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Ἱερατ. Προϊσταμένου καὶ τῶν ἐπιτρόπων.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος, μεταβὰς εἰς τὴν συνεδριάζουσαν Σύνοδον τῶν Ἐπισκόπων τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας, διεβίβασε τὸν χαιρετισμὸν Αὐτῆς καὶ διένειμε τοῖς Σεβασμιωτάτοις συνέδροις Πατριαρχικὰ ἀναμνηστικὰ μετάλλια. Τὸν Πατριαρχι-

κὸν Ἐκπρόσωπον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κτιρίου τῆς Συνόδου ὑπεδέχθη ὁ ἐκ τῶν Προέδρων αὐτῆς Καρδινάλιος Βιγιῶ καὶ ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν αἴθουσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεδέχθη αὐτὸν ὁ προεδρεύων τῆς ἡμέρας Καρδινάλιος Κοργουαίη τῆς Ἰρλανδίας, ἐνῶ οἱ Σύνοδοι, ἐγερθέντες, ἐχαιρέτησαν αὐτὸν διὰ χειροκροτημάτων. Προσεφώνησε λατινιστὶ ὁ προεδρεύων Καρδινάλιος καὶ ἀπήντησε γαλλιστὶ ὁ Πατριαρχικὸς Ἐκπρόσωπος.

Περὶ τὴν 11.00 ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἔλαβε χώραν ἀκρόασις τῶν ἐν Ρώμῃ Ὀρθόδοξων, ἐκπροσώπων ἄλλων δογμάτων καὶ μελῶν τῆς Ρωμαϊκῆς Κοινωνίας εἰς τὴν Σάλα Ρέγκια.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὸ περίφημον Παρεκκλήσιον Καπέλα Σιξτίνα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατὰ μετρον Σάλα Ρέγκια καὶ κατέλαβε τὸν ἐν αὐτῇ θρόνον.

Τὸν Πατριάρχην προσεφώνησεν ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης Αὐστρίας καὶ Ἐξάρχος Ἰταλίας κ. Χρυσόστομος, ἀπήντησε δὲ ἡ Α. Θ. Παναγιότης καταλλήλως, ἀπονείμασα ἐν τέλει τὴν Πατριαρχικὴν εὐλογία.

Περὶ τὴν 12.40' μ.μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἐγένετο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Πάπα συγκέντρωσις ἐπισημοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τῶν συνοδῶν Αὐτῆς, προσῆλθεν ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου Μπέα καὶ ἄλλων Ρωμαιοκαθολικῶν προσωπικοτήτων μετὰ μεγάλης τελετικῆς παρατάξεως.

Μετὰ βραχεῖαν ἰδιαιτέραν συνομιλίαν Πάπα καὶ Πατριάρχου, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς βιβλιοθήκης ἡ Πατριαρχικὴ καὶ ἡ Παπικὴ συνοδεία.

Ἡ Α. Ἀγιότης ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ τὴν συνοδείαν Αὐτῆς θερμοὺς ἀποχαιρετιστηρίους λόγους, προσέφερε φωτογραφίας Αὐτῆς μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τὸν τόμον τὸν διαλαμβάνοντα τὸ ἱστορικὸν τοῦ ταξιδίου Αὐτῆς εἰς Φανάριον.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀποχαιρετιστηρίου ταύτης τελετῆς, ἀποσυρθέντων τῶν λοιπῶν, ἡ Α. Ἀγιότης ὠδήγησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα εἰς τὰ ἰδιαιτέρα Αὐτῆς διαμερίσματα, ἔνθα παρέθεσεν Αὐτῇ γεῦμα, εἰς ὃ κληθέντες παρεκάθησαν ἐπίσης ὁ Σεβ. Καρδινάλιος Μπέα καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Μελίτων.

Μετὰ τὸ γεῦμα, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀποχαιρέτισασα τὴν Α. Ἀγιότητα, ἐπέστρεψε, τῇ συνοδείᾳ τοῦ Καρδινάλιου Μπέα καὶ τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος, εἰς τὰ διαμερίσματα Αὐτῆς. Ἐντεῦθεν, σχηματισθεῖσης τῆς αὐτῆς ὡς καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν πομπῆς, ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ οἱ συνοδοὶ Αὐτῆς, κατηνύθησαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, ἔνθα μετὰ τὸν ἀποχαιρετισμὸν τῶν ἐπισήμων τοῦ Βατικανοῦ καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ Κράτους, ὑπὸ τὰς ζωηρὰς ἐπευφημίας τοῦ συγκεντρωθέντος πλήθους, ἐπέβη τοῦ ἀναμένοντος Αὐτὴν ἰδιαιτέρου ἀεροπλάνου καὶ ἀνεχώρησεν διὰ Ζυρίχην πρὸς κατ' ἴδιαν ἀνάπαυσιν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς Αὐτῆς εἰς Βατικανὸν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη εἰς τὰ διαμερί-

σματα Αὐτῆς τὰς ἐπισκέψεις τῶν Ἐξοχ. Πρεσβευτῶν τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὄρισμένων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων.

Ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος πρὸς τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν, ἐξεδόθη ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν γαλλιστί, μονογραφηθὲν ἐξ ὀνόματος τοῦ Πάπα ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Βιλλεμπρανς, ἐξ ὀνόματος δὲ τοῦ Πατριάρχου, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος. Τὸ κείμενον τοῦ κοινου ἀνακοινωθέντος ἔχει ὡς ἑπεται:

«Ὁ Πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ' καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α' ἀναφέρουσιν εὐχαριστίαν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πρὸς τὸν Θεόν, Δημιουργὸν καὶ Τελειωτὴν παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ, διότι ἐδωρήσθη αὐτοῖς, ὅπως συναντηθῶσιν ἐκ νέου ἐν τῇ ἱερᾷ Πόλει τῆς Ρώμης, ἵνα συμπροσενχηθῶσι μετὰ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Συνόδου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ μετὰ τοῦ πιστοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ταύτης, χαιρετίσωσιν ἀλλήλους διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς εἰρήνης καὶ συνδιαλεχθῶσιν ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ ἀδελφικῆς εὐκωρυίας.

Καίτοι ἀναγνωρίζουσιν, ὅτι ἐν τῇ πορείᾳ πρὸς τὴν ἐνότητα πάντων τῶν Χριστιανῶν ὑπολείπεται μακρὰ εἰσέτι ὁδὸς ὅπως διανθῆ καὶ ὅτι μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν εἰσέτι σημεῖα πρὸς διενκρίνισιν καὶ κωλύματα πρὸς ὑπερπήδησιν, πρὶν ἢ κατανήσωσιν Αὐταὶ εἰς τὴν ἐνότητα ὁμολογίας τῆς πίστεως, τῆς ἀναγκαίας πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πλήρους κοινωνίας, χαίρουσιν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ συνάντησις Αὐτῶν κατέστη δυνατὸν νὰ συμβάλῃ, ὥστε αἱ Ἐκκλησίαι Αὐτῶν ἐπὶ μᾶλλον νὰ ἐπανακαλύψωσιν ἀλλήλας ὡς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὰς ὑπ' Αὐτῶν ἀναπεμφθείσας προσευχάς, κατὰ τὰς δηλώσεις αὐτῶν δηλώσεις καὶ κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν συνδιάλεξιν, ὁ Πάπας καὶ ὁ Πατριάρχης ἠθέλησαν ἵνα ὑπογραμμίσωσι τὴν πεποίθησιν Αὐτῶν, ὅτι οὐσιώδης συμβολὴ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πλήρους κοινωνίας, μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀφ' ἑτέρου, δύναται νὰ εὐρεθῆ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀνακαινίσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Χριστιανῶν, ἐν τῇ πιστότητι εἰς τὰς Παραδόσεις τῶν Πατέρων καὶ εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ παραμένει πάντοτε μετὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀναγνωρίζουσιν, ὅτι ὁ ἀληθὴς διάλογος τῆς ἀγάπης, ἔφ' ὃ δέον νὰ βασίζονται ἅπασαι αἱ μετὰ αὐτῶν καὶ μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν σχέσεις, δέον ὅπως εἶναι ἐρριζωμένον ἐν τῇ ὁλοκληρωτικῇ πιστότητι πρὸς τὸν μοναδικὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἐν τῷ ἀμοιβαίῳ σεβασμῷ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν Παραδόσεων.

Πᾶν στοιχεῖον, ὅπερ δύνανται νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς δεσμούς τῆς ἀγάπης, τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς κοινῆς δράσεως, ἀποτελεῖ ὑπόθεσιν πνευματικῆς χαρᾶς καὶ θὰ ἔδει νὰ προαχθῇ ὅτι δὲ δύναται νὰ βλάψῃ τὴν ἀγάπην ταύτην, τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τὴν κοινὴν δράσιν,

θὰ ἔδει νὰ ἐξουδετερωθῇ τῇ Χάριτι τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ δημιουργικῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ Πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ' καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α' πεποίθασιν, ὅτι ὁ διάλογος τῆς ἀγάπης, μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, δέον νὰ φέρῃ καρποὺς ἀνιδιοτελοῦς συνεργασίας εἰς τὸ κεφάλαιον κοινῆς δράσεως ἐπὶ τοῦ ποιμαντορικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πνευματικοῦ πεδίου, ἐν ἀμοιβαίῳ σεβασμῷ τῆς πιστότητος τῶν Χριστιανῶν ἐκατέρως πλευρᾶς πρὸς τὰς ἰδίαις αὐτῶν Ἐκκλησίας. Εὐχονται ὅπως καταστῶσι δυνατὰ τακτικὰ καὶ εἰς βῆθος ἐπαφαὶ μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ποιμένων καὶ Ὁρθοδόξων ποιμένων ἐπ' ἀγαθῷ τῶν πιστῶν αὐτῶν.

Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐτοίμως ἔχουσιν, ἵνα μελετήσωσιν τοὺς συγκεκριμένους τρόπους ἐπιλύσεως ποιμαντορικῶν προβλημάτων, ἰδίᾳ τῶν ἀφορώντων εἰς τοὺς γάμους μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων. Εὐχονται καλυτέραν συνεργασίαν εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης πρὸς βοήθειαν τῶν προσφύγων καὶ ἐκείνων, οἵτινες ὑποφέρουσιν καὶ πρὸς προαγωγήν τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Εἰρήνης εἰς τὸν Κόσμον.

Ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως καταστῆ δυνατὴ ἡ προπαρασκευὴ καρποφόρων ἐπικοινωνιῶν μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ Πάπας καὶ ὁ Πατριάρχης παρέχουσι τὴν ἑαυτῶν ἐδλογίαν καὶ τὴν ποιμαντορικὴν Αὐτῶν ὑποστήριξιν εἰς πᾶσαν προσπάθειαν συνεργασίας, μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων Καθηγητῶν, εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς μελέτης τῆς Ἱστορίας, τῶν Παραδόσεων τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Πατρολογίας, τῆς Λειτουργικῆς καὶ τῆς παρουσιάσεως τοῦ Ἐυαγγελίου, κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον συγχρόνως καὶ πρὸς τὸ αὐθεντικὸν μήνυμα τοῦ Κυρίου καὶ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ κόσμου τῆς σήμερον.

Τὸ πνεῦμα, ὅπερ δέον νὰ ἐμπνέῃ τὰς προσπάθειαις ταύταις, εἶναι πνεῦμα ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀμοιβαίας κατανοήσεως ἐν τῇ ἐνεργῷ ἐπιθυμίᾳ, ὅπως ἀποφευχθῶσι τὰ μίσση τοῦ παρελθόντος καὶ πᾶν εἶδος κυριαρχίας πνευματικῆς ἢ διανοητικῆς.

Παῦλος ὁ ΣΤ' καὶ Ἀθηναγόρας ὁ Α' ὑπομιμνήσκουσι εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν Ἐθνῶν καὶ εἰς ὄλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου τὴν δέψαν Εἰρήνης καὶ Δικαιοσύνης, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἱκετεύομεν αὐτούς, ὅπως ἀναζητήσωσι πᾶν μέσον, ὅπως προαγάγωσιν τὴν Εἰρήνην ταύτην καὶ Δικαιοσύνην ταύτην εἰς ὅλας τὰς Χώρας τοῦ Κόσμου».

Τὸ ἀνακοινωθὲν ὑπεγράφη ἀπὸ μέρους τῆς Α.Α. τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ', ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου κ. Ἰωάννου Willebrands καὶ ἀπὸ μέρους τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου τοῦ Α', ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἡ συνοδεία Αὐτοῦ, δι' ἰδιαίτερου ἀεροσκάφους φέροντος τὰ παπικὰ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΚΗΡΥΞΕΩΣ
ΩΣ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

Α'

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηρῶν, Ὑπερ-
τιμε καὶ Ἐξαρχε πάσης Ἑλλάδος καὶ Πρόεδρε τῆς
Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀγιοτάτης Ἐκκλη-
σίας, ἐν Χριστῷ, τῷ Θεῷ, λίαν ἀγαπητὴ ἀδελφὲ καὶ
συλλειτουργῆ τῆς Ἡμῶν Μετροιότητος, Κύριε Ἱερῶ-
νυμε, τὴν Ὑμετέραν περισπούδαστον Ἡμῖν Μακα-
ριότητα ἐν ἀγίῳ φιλίῳ περιπτυσσόμενοι, ἡδέως
προσαγορεύομεν.

Ἐν καιρῷ ἐκομισάμεθα τὰ ἀπὸ 19ης παρελθόντος
μηνὸς Σεπτεμβρίου καὶ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 3609 Τίμια
Γράμματα τῆς ὑμετέρας περισπούδαστον καὶ λίαν
Ἡμῖν ἀγαπητῆς Μακαριότητος, δι' ὧν ἀνακοινομένη
τὴν ἀπόφασιν τῆς περὶ Αὐτὴν Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος, κοινοποιεῖ Ἡμῖν καὶ τὸ ἀπὸ
13ης τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐκδοθὲν Ἀνακοινωθὲν Αὐτῆς,
περὶ τῆς ἀντικανονικῆς καὶ ἀφιλαδέλφου ἐνεργείας τῆς
αὐτοκαλουμένης «Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας» τῶν Σκο-
πίων τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἀποσχισθείσης τῆς Ἀγιο-
τάτης ἀδελφῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

Προσοχῆ σὺν τῇ δεούσῃ ἀναγνόντες ἰδίᾳ τε καὶ ἐν
συνεδρίᾳ τῆς περὶ Ἡμᾶς Ἀγίας Συνόδου ταῦτά τε καὶ
τὰ τοιαῦτα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Σέρ-
βων καὶ ἀγαπητοῦ Ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ κ.
Γερμανοῦ, σὺν τῇ ἡτιολογημένῃ ἀποφάσει τῆς περὶ

Αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου, λύπη βαθεῖα συνεσχέθημεν
ἐπὶ τῇ ἐπελθούσῃ τῇ Ἀγιοτάτῃ ἀδελφῇ Ὁρθοδόξῳ
Ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας δοκιμασίᾳ ταύτῃ ἐκ τῆς
ὑπερφιάλου ταύτης ἐνεργείας τῆς αὐτοκαλουμένης
«Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας» τῶν Σκοπίων, ἀπαδού-
σης πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τῆς ἀνωμύτου Ὁρθο-
δόξου Ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ἀντικειμένης πρὸς τὴν
θέλησιν καὶ ἀπόφασιν τῆς σεπτῆς Μητροῦς Αὐτῆς
Ἐκκλησίας, τῆς Ἀγιοτάτης δηλοῦν Ὁρθοδόξου
Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

Ἡ καθ' Ἡμᾶς Ἀγιοτάτῃ Ἐκκλησίᾳ συμπαρί-
σταται τῇ ἀδελφῇ Ἀγιοτάτῃ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ
τῆς Σερβίας καὶ δημοφώνως καταδικάζει τὴν ἀντι-
κανονικὴν καὶ ἀσθαίρετον ἐνεργείαν τῆς αὐτοκαλου-
μένης «Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας», ἐκτενῶς δὲ δέεται
ἀπὸ τοῦ Παναγίου Τάφου ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς
ἐνότητος καὶ τῆς εἰρήνης ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης
ἐν τῇ Ἀγιοτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας καὶ ἐπανα-
γωγῆς εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀποσχισθείσης Ἐκκλη-
σίας τῶν Σκοπίων.

Πόθῳ δὲ πολλῷ περιπτυσσόμενοι τὴν Ὑμετέραν
γερασμίαν Μακαριότητα, διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλὴμ 1967 Ὀκτωβρίου ι'.

Τῆς Ὑμετέρας Γερασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὄλωσ πρόθυμος

† Ὁ Ἱερουσαλὴμ ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ

καὶ πατριαρχικὰ ἔνσημα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν «Παῦλος
Στ' καὶ Ἀθηναγόρας Α' εἰρηνοποιοί», ἀνεχώρησαν
τὸ ἀπόγευμα τῆς 28 Ὀκτωβρίου διὰ Ζυρίχην, ὅπου
θελὲν ὁ Πατριάρχης ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πάπαν τὸ ἀ-
κόλουθον τηλεγράφημα :

«Ἀγιοτάτου Πάπαν Ρώμης Παῦλον ΣΤ'
Εἰς Βατικανόν

Διατελοῦντες εἰσέτι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βαθυτάτης
ιερᾶς συγκινήσεως, ἥτις ἐπλήρου ἡμᾶς καθ' ὅλον τὸ
διάστημα τῆς πρὸς τὴν Ὑμετέραν προσφιλεστάτην
ἡμῖν Ἀγιοτητα ἐπισκέψεως ἡμῶν, ἦν ὡς δῶρον καὶ
χάρις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν καὶ ἡμᾶς
λογιζόμεθα, σπεύδομεν διὰ τοῦ παρόντος, ἵνα καὶ αὐθις
ἐκφράσωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἀγιοτήτῃ ὀλοκάρδιον τὴν
εὐχαριστίαν ἡμῶν ἂνθ' ἧς μετὰ τῆς τιμίας συνοδείας
ἡμῶν ἀπὸ μέρους Αὐτῆς καὶ τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας
ἐτόχομεν θερμότητος ὑποδοχῆς καὶ φιλαδέλφου περι-
ποιήσεως.

Εἴη ὁ Κύριος συνοδὸς ἡμῖν ἐν τῇ ἡ σταθερῶς πο-
ρευομένη ὁδῷ πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐνότητα, πλη-
θύνων ἐν ἡμῖν τὴν ἀγάπην καὶ ἐδλογῶν τὴν προσπά-
θειαν ἡμῶν. Παρ' Αὐτοῦ καὶ τὰ ἔτη τῆς Ὑμετέρας
Ἀγιοτήτος εἶεν ὡς πλεῖστα καὶ ὑγιεινά.

† Πατριάρχης Ἀθηναγόρας».

Ἡ Α. Ἀγιοτής ὁ Πάπας Παῦλος ὁ Στ' ἀπὴν-
τησεν εἰς τὸ τηλεγράφημα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκου-
μενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου ὡς ἀκολουθῶς :

«Α.Α. Ἀθηναγόραν Α'. Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην
Εἰς Bürgenstock Ἑλβετίας

Ἐκ βάθους τῆς καρδίας ἡμῶν ἐκφράζομεν τῇ
Ὑμετέρᾳ Ἀγιοτήτῃ τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν διὰ τὰ
λίαν ἐγκάρδια αἰσθήματα, ἅτινα εὐηρεστήθη νὰ ἀπο-
στείλῃ ἡμῖν. Ὁ πιστὸς τῆς Ρώμης λαός, ἡ Ρωμαιο-
καθολικὴ Ἱεραρχία καὶ ἡμεῖς αὐτὸς ὄλωσ ἰδιαίτερος,
διατελοῦμεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν βαθειῶν συγκινή-
σεων, ἃς ἡσθάνθημεν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπισκέ-
ψεως, ἣν ἡ Ὑμετέρα Ἀγιοτής ἐποιήσατο πρὸς τὸ ἡμέ-
τερον πρόσωπον καὶ πρὸς τὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν τῆς
Ρώμης. Ἀναεοῦντες τὴν ἐκφρασίαν τῆς ὀλοκληρω-
τικῆς ἀφοσιώσεως ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὴν ὑπη-
ρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, δεόμεθα Αὐτοῦ, ὅπως
ἀγαθῶν ἡμᾶς ἐκτρέψῃ καὶ ἐκτρέψῃ ἡμᾶς πάντας τὸ πνεῦμα Αὐτοῦ
τῆς εἰρήνης, τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀδελφικῆς
ἐνώσεως. Αὐτὸς ὁ Κύριος εἴθε νὰ εὐλογῆσ ὄλωσ ἰδια-
ζόντως τὴν Ὑμετέραν Ἀγιοτητα, ἀδελφὸν πάντων ἀγα-
πητὸν ὡς καὶ τὴν Ἱεραρχίαν, τὸν κλῆρον καὶ ἅπαντας
τοὺς πιστοὺς τῆς Ὑμετέρας Ἐκκλησίας.

† Πάπας Παῦλος»

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΙΡΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ

Ε'

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΥΤΙΑΗΝΗΣ

«ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΥΤΙΑΗΝΗΣ
Ἀριθ. Πρωτ. 1878

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 6ῃ Ἰουλίου 1967

Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυρίῳ Ἰερωνύμῳ ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Μακαριώτατε,

Ἄσμενοι ἐλάβομεν καὶ ἀνέγνωμεν ἐν ἀγάπῃ πολλῇ τὰ εἰρηνικὰ γράμματα, δι' ὧν ἡ Ὑμετέρα περι-σπουδάστος Μακαριότης, στοιχοῦσα ἐθει κανονικῶ, ἀνεκοινώσατο ἐπισήμως πᾶσι τοῖς ἀγίοις ἀδελφοῖς, τοῖς συγκροτοῦσι τὴν σεπτὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὰ τῆς ἐκλογῆς, χειροτονίας εἰς Ἐπίσκοπον καὶ ἐνθρονίσεως αὐτῆς εἰς τὸν περικλητῆ ἀποστολικὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἔτι δὲ καὶ τῆς ἀναλήψεως ὑπ' αὐτῆς τῶν καθηκόντων τοῦ Προέδρου τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Χαίροντες καὶ ἀγαλλόμενοι συγχαίρομεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐπὶ τῇ οὕτως, θεία χάριτι γενομένη, δικαία καὶ ἐπαξία προαγωγῇ καὶ δηλοῦμεν καὶ αἰθίς, ὅτι θὰ παράσχωμεν αὐτῇ πᾶσαν ἐπικουρίαν καὶ βοήθειαν ἐν τῷ λίαν ἐπιπόνῳ καὶ δυσχερεῖ ἔργῳ πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀπὸ γε τῆς διωικητικῆς, πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς πλευρᾶς, ἵνα δυνηθῆ, οὕτως, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν νὰ ἐπιτελέσῃ, ἐν οὕτω καιροῖς δυσχεμεροῖς, τὸν ἀληθῆ προορισμὸν τῆς, ὅς ἐστιν ὁ καταρτισμὸς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἡ οἰκοδομὴ τῶν πιστῶν, ἡ ἐπιστροφὴ τῶν πεπλανημένων καὶ ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν.

Ἐπὶ τούτοις ἀσπασζόμενοι τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐν φιλήματι ἀγίῳ, διατελοῦμεν μετὰ πόθου καὶ ἀγάπης ὅ,τι πλείστης.

Ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφός
† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ».

ΣΤ'

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

«Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἐν Καλαμάτῃ τῇ 3ῃ Ἰουλίου 1967

Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυρίῳ Ἰερωνύμῳ χαίρειν ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

Τὰ Εἰρηνικὰ Ὑμῶν Γράμματα, δι' ὧν ἔθει Ἐκκλησιαστικῶ στοιχοῦντες, γνωρίζετε «τοῖς ἀγαπη-

τοῖς ἐν Κυρίῳ ἀδελφοῖς Σεβασμιωτάτοις Μητροπολίταις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τὴν πρότρυτα γενομένην ἀνόρθωσιν Ὑμῶν ἐπὶ τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν καὶ δι' ὧν κατάρχεσθε τῆς μετὰ τῶν ὡς ἐρηται ἀδελφῶν κοινωνίας καὶ ἐπικαλεισθε τὴν βοήθειαν καὶ συνατίληφιν αὐτῶν εἰς προκοπὴν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ διαβεβαιώσθε, ἐν τέλει, τὴν ἀπὸ μέρους Ὑμῶν βοήθειαν καὶ ἐπικουρίαν ἐπὶ τὸ ὄντως ἐπίπονον καὶ δυσχερὲς τῶν Ἀγίων Ἱεραρχῶν ἔργον, ἐδεξάμεθα καὶ ἡμεῖς, ἀνέγνωμεν δ' αὐτὰ φιλαδέλφως λίαν.

Ἐπὶ τὴν ἀπάντησιν δὲ ἤκοντες, τοῦτο μὲν συγχαίρομεν Ὑμῖν καὶ αἰθίς ἐπὶ τῇ διαγενομένη ἀναδείξει Ὑμῶν ὡς Προκαθημένου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο δὲ γνωρίζομεν Ὑμῖν, ὅτι τὴν ἐνδεδειγμένην σπουδὴν καὶ ἡμεῖς ἐπιδειξομεν, τοῦ Θεοῦ ἐνδυναμοῦντος, εἰς τὸ ἐπιβοηθῆσαι, κατὰ τὴν Ἀρχιερατικὴν κλήσιν καὶ ὁμολογίαν ἡμῶν, τῷ ἔργῳ τῆς καλλιεργείας καὶ ἐν πᾶσι καρποφορίας τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἦς οἱ Ἱεράρχαι ἐτάχθημεν «σκοποῖν» κατὰ τὰς «Διαταγὰς» τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐπικουροῦντες τῇ Ὑμετέρῃ Προκαθημένη Ἀδελφῇ Μακαριότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν Ἱερά Συνόδῳ, ἐν τῷ γράμματι καὶ τῷ πνεύματι τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν κειμένων διατάξεων, παρακαλοῦντες ἐν ταῦτῳ, ἵνα ἔχωμεν τὴν συνατίληφιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐπὶ βασικῆς καὶ ζωτικῆς σημασίας ζητημάτων τῶν Ἐπαρχιῶν, κατὰ τὴν πλήρη συνέσεως καὶ γνώσεως ἐξαγγελίαν Ὑμῶν ἐν τοῖς ὡς εἴρηται Εἰρηνικοῖς Γράμμασι.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, πάντοτε κατὰ νοῦν ἔχοντες τὸ τοῦ Χριστοῦ λόγιον «ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰω. 15, 5), δεόμεθα τοῦ Κυρίου, τοῦ ὄντος χορηγοῦ τῆς τε ζωῆς καὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς δυνάμεως, ἵνα δύναιμι καὶ ὑμεῖς καὶ ἐτὴ βίον μακρὰ ἐπιδαφιλεύῃ Ὑμῖν πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ἀγαθῶν Ὑμῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ διαθέσεων καὶ ἐφέσεων καὶ σκοπῶν, ἵνα δοξασθῇ δι' Ὑμῶν καὶ ἐν Ὑμῖν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς Ὄνομα αὐτοῦ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις κατασπασζόμεθα Ὑμᾶς ἐν ἀγάπῃ φιλήματι ἱερῶ.

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ».

Ζ'

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

«ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ
Ἀριθ. Πρωτ. 840

Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ Προέδρῳ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱεράς

Συνόδου Κυρίῳ Κυρίῳ ΙΕΡΩΝΥΜΩ ἀσπασμὸν ἄγιον ἐν Κυρίῳ.

Μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς τὰ χαριόσυνα εὐαγγέλια τῆς εὐδοκίας τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ψήφοις τε καὶ ὁμοφώνῳ ἐκλογῇ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, συνεπινευούσης καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ λαοφιλοῦς ἡμῶν Ἄνακτος, ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν τῶν Ἀθηνῶν θρόνον, ἀναβάσεως τῆς γερασμίας Αὐτῆς Μακαριότητος, καὶ πρότερον μὲν ἀπὸ τῆς φήμης ἐνηχηθέντες, ἤδη δὲ καὶ διὰ τῆς ἀπὸ κς' παρῆψευσαντος μηρὸς περιποθήτου ἡμῖν Αὐτῆς σεβασμίας ἐπιστολῆς ἀκριβολογησάμενοι, δόξαν ἀνεπέμψαμεν τῷ αἰωνίῳ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας Δομήτορι, τῷ ταχεῖαν τὴν ἐπισκοπὴν τῆς ἀγαθότητος Αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θεοδόξιστον τοῦ Διονυσίου θρόνον ἀναγαγόντα.

Καὶ γὰρ τοῦ πολυσεβάστου Κυρίου Χρυσοστόμου Β' λόγῳ γήρως ἀποχωρήσαντος, καὶ τοῦ παγκοῖνου τῆς Ἐκκλησίας σκάφους ἀπηδαλιουχίτου καταστάντος, ὁ τοῦ παντὸς Πρύτανις τῆς ἀνεξερωνήτω Αὐτοῦ βουλῇ καὶ προνοίᾳ τὴν σεβασμιωπύθητον ἡμῖν Αὐτῆς κορυφὴν τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας ἐπρωτανεύσατο, ἵνα ὡς ἄλλος Μωϋσῆς ποδηγετῇ τὸν νέον Ἰσραὴλ ἐν μέσσοις τῶν ὀμιγλωδῶν τοῦ αἰῶνος τούτου θωελλῶν εἰς τοίβους σωτηρίους, πρὸς κοινὴν ἀγαλλίασιν πασῶν τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Χαίροντες, τοίνυν, τῷ πνεύματι καὶ συγκαίροντες τῇ τε θεσπεσίᾳ Αὐτῆς κορυφῇ ἐφ' ὅσοις ἐποιήσατο μεγαλείους ὁ Δυνατός, καὶ παντὶ τῷ Ὁρθοδόξῳ πληρώματι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ Αὐτοῦ εὐκκληρίᾳ, ἀγαλλομένη καρδίᾳ νοερώς Αὐτὴν περιπτύσσόμενοι, καὶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἡμῶν ἀσπασμὸν Αὐτῇ ἀνταποδίδοντες, οὐ διαλείπομεν ἔκτενεῖς τὰς δεήσεις ὑπὲρ Αὐτῆς τῇ Τρισηλίῳ Θεοῦτι προσκομιζέμεν καὶ ἐξαιτεῖσθαι ἀστεμφῇ μὲν τὴν διαμονὴν ἐπὶ τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν τῶν Ἀθηνῶν θρόνον ἐπιβραβεύειν, ἀνωτέραν δὲ ἀναδεικνύειν πάσης ἐπιβουλῆς τῶν ἀγωνιζομένων ἀντιστρατεύεσθαι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπὶ τούτοις δέ, ἀπὸ ψυχῆς τοῦ μεγάλου Ἀρχιερέως καὶ Σωτήρος ἡμῶν δεόμεθα, ὅπως ἐνισχύσειεν Αὐτὴν τὰ τε κακῶς κείμενα ἐπανορθῶσαι καὶ τὰ διεσκοπιζόμενα συναγαγεῖν, καὶ τὰ διερωγῶτα συσφίξει καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκαταστήσῃ λαμπρότητα. Ὑπὲρ τούτου οὐ λείπωμεν ἀπαύστως μὲν τοῦ Κυρίου εὐχεσθαι, προθύμως δ' ἐκάστοτε κατὰ τὸ ἐγγωροῦν συνεργεῖν τῇ ἀδελφικῇ Αὐτῆς ἀγάπῃ. Τῷ Θεῷ τῆς εἰρήνης τῷ ἀναγαγόντι ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τῷ δυνάμενῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, Αὐτῷ ἢ δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐν Τριπόλει, Ἰουνίου κβ', αἰξξ'.

Τῆς λίαν περισπούδαστου ἡμῖν καὶ σεβασμιωπύθητου Αὐτῆς Μακαριότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ ὄλος πρόθυμος.

† Ὁ Μαρτυρίας καὶ Κονουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ.

Η'

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΗΘΥΜΝΗΣ

«ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΗΘΥΜΝΗΣ
Ο ΜΗΘΥΜΝΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐν Καλλονῇ τῇ 9ῃ Ἰουλίου 1967

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριε ΙΕΡΩΝΥΜΕ, περισπούδαστε ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ ἀδελφῆ καὶ συλλειτουργῆ, εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς ἐγενόμεθα κάτοχοι τῶν Εἰρηρικῶν Γραμμάτων τῆς Ὑμετέρας πεφιλημένης Μακαριότητος καὶ ἐδοξάσαμεν καὶ αὐθις τὸν Κύριον, τὸν εὐδοκῆσαντα δοῦναι τοιοῦτον ποιμένα φιλόστοργον τῇ ἱερᾷ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Προκαθήμενον θερμορῶν τῇ Ἀγιοτάτῃ Ὁρθοδόξῳ Ἑλλαδικῇ Ἐκκλησίᾳ. Εὐλόγητός ὁ Θεός.

Ἀπὸ τῆς χαρισίου ἡμέρας τοῦ ἀγγέλματος τῆς ἐκλογῆς, χειροτονίας καὶ καταστάσεως τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, δὲν παύομεν δεόμενοι τῷ Κυρίῳ, ὅπως ἀναδειχθῇ Αὐτῇ, ὡς ὁ ἐν Ὁσίοις Διδάσκαλος Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης γράφει, «...τότε δὴ τότε—οἱ Ἀρχιερεῖς—τὴν προστασίαν ἀναδεχόμενοι τῶν λαῶν, μετέδιδον εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πλοῦτος τῶν χαρισμάτων καὶ πάντα ἐγίνοντο εἰς αὐτούς, ἰατροί, φωστῆρες, ὀδηγοί, σωτῆρες, θεραπεύοντες τοὺς κατὰ ψυχὴν ἀρρωστοῦντας καὶ σώζοντες ἢ πάντας ἢ τοὺς πλείους, διὰ λόγον τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ἐναρέτου ζωῆς αὐτῶν». Εἴμεθα δὲ βέβαιοι, δοξάζοντες διὰ τοῦτο τὸν Κύριον καὶ εὐχαριστοῦντες Αὐτῷ, ὅτι εἰσήκουσε τῶν θερμῶν πρὸς Αὐτὸν ἔκτενῶν δεήσεων ἡμῶν.

Τὰ ἐν τῷ Ἐνθρονιστηρίῳ Λόγῳ Ὑμῶν, Λέσποτα μου Μακαριώτατε, θίγουν ἅπαντα τὰ ἀπασχολοῦντα σύμπασαν τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν φλέγοντα ζητήματα. Ὅθεν εὐχαριστοῦμεν τὸν Κύριον, τὸν δόντα τοιοῦτον Προκαθήμενον καὶ ἀδελφόν, ἐμπειρον συνεργάτην καὶ σοφὸν συναντιλήπτορα ἐν τῷ ἀμπελώνι Του. Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία, Μακαριώτατε, αἰτεῖ τὴν προβολὴν τῆς εἰς τὸν σημερινὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ἐπιθυμοῦντα διακαῶς ἀλληλογνωριμίας καὶ συνεργασίας. Καὶ ἡ πράξις τοῦ Σωτήρος ἡμῶν, Ὅστις «ἦ λ θ ε ζ η τ ἦ σ α ι καὶ σῶσαι...» μετὰ τῆς ἄλλης τοῦ Θεοῦ Κήρυκός Του, τοῦ «ἐπὶ τριετίαν ὄλην νοθευόντος ἐ ν α ἔ κ α σ τ ο ν, μετὰ δακρύων...», πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὴν κυρίαν ἡμῶν ἀποστολήν, τὴν ἀκοίμητον ἡμῶν προσπάθειαν διὰ τὰ ποιμίνα ἡμῶν, τὰ ὅποια φεῦ, δὲν ἀκολουθοῦν πιστῶς τοὺς ποιμένας αὐτῶν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, γίνονται βορὰ τοῦ ἀνθρωποκτόνου. Πρὸς τοῦτο συντελεῖ καὶ ἡ ἔλλειψις ἱερέων, ἢ ὅποια θὰ παρατείνεται ἐφ' ὅσον δὲν μειοῦνται τὰ προσόντα τῶν ὑποψηφίων. Πᾶσα ἄλλη προσπάθεια εἶναι καθαρὰ ματαιοπονία, ἢ ὅποια μόνον τὸν διάβολον ὠφελεῖ.

Εἰλικρινῶς λοιπὸν εὐχόμεθα τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὠραίων Ὑμῶν ἐνθρονιστηρίων σαλπισμάτων καὶ ὑποσχέσεων. Πρὸς τοῦτο ἡ ταπεινότης ἡμῶν, ὄχι μόνον

ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ

Οὐδέποτε εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἡ Θεολογία ἐξελήφθη ὡς σύνθεσις δογματικῶν διατυπώσεων καὶ μεταφυσικῶν ὀρισμῶν μόνον. Ἐθεωρήθη κατὰ περιεκτικώτερον καὶ οὐσιώδες. Βίωμα ἔμπρακτον καὶ θαρραλέα χωρὶς ὑπεκφυγὰς ἀντιμετώπισις, ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε ὀρθουμένων ἐπειγόντων προβλημάτων τῆς ζωῆς, ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων μέχρι τῶν πλέον δυσεπιλύτων καὶ περιπλόκων. Καὶ τοῦτο, διότι ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ διχοτόμησις τῶν ἐπιγείων ἀπὸ τῶν πνευματικῶν, ὅπως καὶ ἀντιθέτως τῶν πνευματικῶν ἀπὸ τῶν ἐπιγείων. Οὕτως, δι' ἀμφοτέρων ὑφαίνεται ὁ θεῖος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, διφυοῦς, μετέχοντος τοῦ γῆϊνου καὶ τοῦ θεοῦ.

Τὰ ὁποιαδήποτε προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ἐνδιαφέρουν, οὐχὶ κεκολοβωμένα, ἀλλὰ ὠλοκληρωμένα καὶ ἀδιαίρετα. Ἐν ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ τὸ τῶν γεννήσεων ἢ τοῦ περιορισμοῦ αὐτῶν ἐν τῷ Γάμῳ. Καίτοι ἐν τῇ ἱερολογίᾳ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία εὐχεται καλλιτεκνίαν, εὐτεκνίαν ἀπόλαυσιν εἰς διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοὺς συζύγους πολυτεκνοῦντας, ὡς ἄμπελον εὐκληματοῦσαν, ὁμῶς αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ πολυτεκνία, θεωρουμένη φυσικώτατα ὡς εὐλογία, συχνὰ προβάλλει πλείστα προβλήματα, ἄγχος καὶ στενοχωρίας. Καὶ πολὺ δίκαιως ἡ Σύνοδος τὸ συμπεριέλαβε μεταξὺ τῶν ὑπὸ μελέτην θεμάτων ἐν τῷ Καταλόγῳ.

Ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ πρώτη κοινωνικὴ ἐνότης. Ἐπομένως, ὡσάκις ὀμιλοῦμεν περὶ τοῦ παγκοσμίου πληθυσμοῦ, εἶναι προτιμότερον νὰ ὀμιλῶμεν συγκριμένως περὶ 500 - 600 ἑκατομμυρίων οἰκογενειῶν συγκροτηθεισῶν, παρά περὶ τῶν 2,900 ἑκατομ. ἀτόμων. Ὅ,τι συμβαίνει ἐντὸς τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ἔχει ἄμεσον καὶ ἀναπόδραστον ἀντίκτυπον ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Πᾶν τὸ καλὸν

ἢ τὸ κακὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν, ἐξ οὗ καὶ ἡ σπουδαιότης, τὴν ὁποίαν ἀποδίδομεν εἰς αὐτήν.

Αἱ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα σχέσεις μεταξὺ συζύγων, ὁ προβληματισμὸς τῶν γενετησίων σχέσεων, ἢ μετὰ ταῦτα ἀνατροφή τοῦ τέκνου ἢ τῶν τέκνων, ἢ θέσις τὴν ὁποίαν λαμβάνουν ἔναντι θεμάτων ἠθικῆς, προετοιμάζουν τὸν αὐριανὸν κόσμον καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ πιστοὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ δικαιολογηθοῦν, ὅτι ἡ οἰκογένειά των εἶναι ἓνα πολοστημόριον ἐνώπιον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, μία σταγὼν ἐν τῷ ὠκεανῷ, καὶ ἐπομένως ὁ ἀριθμὸς τῶν τέκνων των δὲν ἐπηρεάζει τὸ σύνολον. Τὸ ἐπιχείρημα δὲν ἴσταται. Διότι εἰς τὰ 500 αὐτὰ ἑκατομ., θάπτον ἢ βράδιον, θὰ συμβαίη ὅ,τι συμβαίνει τώρα εἰς κάθε ἐπὶ μέρους οἰκογένειαν.

Δὲν ὑποτιμῶμεν, ἀφ' ἑτέρου, τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰς αἰτιάσεις μερικῶν διὰ τὴν ἀσυνήθη αὐξήσιν τοῦ ρυθμοῦ τῶν γεννήσεων. Κατὰ τὰς ὑπευθύνους στατιστικάς, τὸ 1850 ἡ ἀναλογία τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο 22%. Τὸ 1850 - 1900 ἦτο 45%. Τὸ 1900 - 1950 56%. Καὶ αἱ μέχρι τοῦ 2000 μ.Χ. προβλέψεις τῶν αὐξήσεων ὑπολογίζονται εἰς 120%.

Συγχρόνως ὁμῶς δέον νὰ μὴ λησμονῆται ἡ ἀπειρία ἀνωτέρα ἀπόδοσις τῆς γῆς εἰς θερμίδας, ὥστε οὐχὶ μόνον νὰ μὴ προβλέπεται ἔλλειψις τροφίμων, ἀλλὰ περίσσεια, ὑπερκαλύπτουσα τὰς ἀνάγκας τῆς σήμερον καὶ τῆς αὐριον. Τοῦτο ὁμῶς ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς τεχνικῆς βοήθειας πρὸς τὰς ὑποανάπτυκτους χώρας, ἐπενδύσεως κεφαλαίων καὶ διεθνοῦς συνεργασίας. Ὅ,τι προῖον κλιματολογικῶς εὐδοκίμει εἰς μίαν περιοχὴν τῆς γῆς, πολλάκις ἀποτυγχάνει ἄλλοῦ. Διὸ καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων καὶ ἡ Κοινὴ Ἀγορὰ ἔχουν νὰ διαδραματίσουν σπουδαιότατον ρόλον διὰ τὴν διανομὴν τῶν ἀγαθῶν ἀκριβοδικαίως.

* * *

ἐν προσευχαίς, ἀλλὰ καὶ πράξει καὶ διαθέσει θέλει βοηθήσει. Διὰ τὴν δόξαν τοῦ Παναγίου Ὁνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν θρίαμβον τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδοξίας, τῆς ἀναμενουσῆς τὴν καλὴν μαρτυρίαν ἡμῶν, ἔργῳ τε καὶ λόγῳ, ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν ἐμπεπιστευμένων ἡμῖν ποιμνίων... «ἵνα διὰ τούτων πάντων γείνης, —οἱ πάντες καταστῶμεν— τύπος καὶ παράδειγμα παντὸς καλοῦ καὶ πάσης ἀρετῆς... καὶ παρακινήσῃ τοὺς βλέποντάς σε νὰ δοξάζωσι τὸν Ἀρχιποίμενα Χριστόν, πὼς ἐ χάριεν εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον ποιμένα χριστομίμητον».

Ἐν φιλήματι ἁγίῳ κατασπαζόμενοι τὴν Ὑμετέραν γερασμίαν Μακαριότητα, διὰ τὸ εὐλογεῖν

*Ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφός
† Ὁ Μηθύμνης ΙΑΚΩΒΟΣ».*

Τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα, λόγῳ τῆς σημειωθείσης ἀνατροπῆς τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, ἤδη προπολεμικῶς περισσότερον δὲ μεταπολεμικῶς, τῆς Μεταναστεύσεως, τῆς ἀστυφιλίας, τῆς ἐξωσπιτικῆς ἀπασχολήσεως, τῆς εὐρείας χειραφετήσεως τῆς γυναικός, ἐγγάμου καὶ ἀγάμου, τῶν διαφόρων οικονομικῶν δυσκολιῶν, ἐμφανίζει μοιραίως αἰχμηρὰς ἀποψεις. Δὲν ἀποτελεῖ ἓν μονομερὲς θέμα, ἀλλὰ πολλαπλᾶ, συγκεντρωμένα εἰς ἓν ὀγκῶδες θέμα. Διὰ τοῦτο δὲν δύναται ν' ἀντιμετωπισθῇ μονομερῶς, ἀνευσχετίσεως πρὸς ἄλλα θέματα. Πᾶσα πολιτικὴ ἀναταραχὴ καὶ πόλεμος αὐξάνουν τὸ κῦμα τῶν προσφύγων, τῶν Μεταναστῶν, καὶ τῶν ἀριθμὸν τῶν χηρῶν, τῶν ἀναπήρων καὶ τῶν ὀρφανῶν. Ἡ παραδοσιαρχικὴ εἰκὼν τῆς οἰκογενειακῆς πολυτέκνου ἑστίας, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, Ἀφρικὴν

καί τήν "Απω Ἀνατολήν, ἀλλάζει διαρκῶς. Ἡ προτίμησις τῶν πολλῶν στρέφεται πρὸς μίαν ἀνεύθυνον καὶ ὀλιγότεκνον συζυγικὴν ζωὴν.

Ἐτερος παράγων οὐχὶ εὐκαταφρόνητος εἶναι ἢ παράτασις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀνευ προηγουμένου εἰς τὸν αἰῶνά μας. Παλαιότερον, λόγω τῆς ἀνεπαρκείας τῶν μέσων τῆς Ἐπιστήμης, ἡ θνησιμότης τῶν νηπιῶν ἦτο μεγαλύτερα καὶ ἡ μακροβιότης βραχυτέρα. Σήμερον ἄλματα ἐσημείωσεν ἡ Ἰατρικὴ. Πολλοὶ βρεφικαὶ θανατηφόροι νόσοι καὶ ἐπιδημικαὶ κατεπολεμήθησαν. Αἱ γεννήσεις, κατὰ συνέπειαν, ὑπερβαίνουν τοὺς θανάτους καὶ κάθε ἀσθένεια δὲν ὀδηγεῖ εἰς τὸν τάφον.

Αἱ ἀνάλογοι στατιστικαὶ ὁμιλοῦν περὶ ὑπερπληθωρισμοῦ τῆς γῆς. Τὸ δῶρον τῆς μακροβιότητος, ἀφ' ἑτέρου, δημιουργεῖ πλεῖστα δημογραφικὰ προβλήματα. Ὁ ἀνθρώπος πρὸς ἀνεύρεσιν καλύτερων ὄρων ἐργασίας, διαβιώσεως καὶ διατροφῆς μετακινεῖται, ξηνητεύεται. Ἡ ἐπὶ τὸ ἐπιστημονικώτερον ἐκμετάλλευσις ἀγόνων μέχρι τῆς χθὲς ἐκτάσεων δὲν λύει τὰ προβλήματα. Ἀπλούστατα τὰ μεταθέτει. Ὡς λύσις, υἱοθετηθεῖσα ὑπὸ πολλῶν Κρατῶν, τοῦ προβλήματος τῆς ἀνεργίας ἢ τῆς βελτιώσεως τοῦ βιωτικῆς ἐπιπέδου, μένουσιν ἢ μετανάστευσις τῶν ἀδρανῶν ἐργατικῶν χειρῶν καὶ πληθυσμῶν ἢ ὁ περιορισμὸς τῶν γεννήσεων σήμερον μὲν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ, αὐριοῦν δὲ ἴσως καὶ εἰς τὰς λεγομένας ὑποανάπτυκτους χώρας. Αὐτὴν τὴν ὠμὴν πραγματικότητα ἔχομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν.

Ἡ σύγχρονος πράξις, τὸ θέλομεν ἢ δὲν τὸ θέλομεν, σιωπηλῶς ἢ φανερῶς μεταξὺ τῶν περισσοτέρων συζύγων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ, εἶναι διάφορος τῆς προβλεπομένης ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ διακρατουμένης εἰς τὴν συνειδησιν τῶν γνησιῶν πιστῶν, τῆς τοῦ *consensus fidelium*. Ἡ ἐποχὴ μας ὠνομάσθη, χωρὶς νὰ ὑπερβάλλῃ τὸν τίτλον τῆς, ἢ τῶν προφυλακτικῶν μέσων. Ἡδονισμὸς τὸ κριτήριον καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῶν ἀνέσεων τοῦ ἐγῶ. Πολλοὶ ἄνδρες ἐκθυλίζονται καὶ πολλοὶ γυναῖκες ἐξανδρίζονται. Τὰ πάθη, ἀφ' ἑτέρου, τῆς παρὰ φύσιν ἀσελγείας συναγωνίζονται τοὺς ἀρχαίους ἔθνικους.

Τὰ πλήγματα ἐναντίον τῆς ἱερότητος τοῦ γάμου καὶ ἡ εὐρύτατα διαδεδομένη προαιρετικὴ τεκνοποίησις ἔχει ὡς ἀρχὴν τὸν ἀτομικισμὸν τῶν γονέων καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν, ἐπίμονον ἄρνησιν παντὸς δικαίωματος ἐλέγχου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Οἰαδήποτε ἐπέμβασις ἐξωθεν ἀρχίζει νὰ θεωρῆται ἀπαράδεκτος ἀνάμειξις εἰς καθαρῶς προσωπικὴν ὑπόθεσιν. Τὰ τέκνα, ὀλίγα ἢ πολλὰ, θεωροῦνται βᾶρος, καθ' ὅσον ἀπαιτοῦν προσοχὴν εἰς τὴν ἀνατροφὴν, χρόνον πολῦτιμον καὶ θυσίας ἀπροσμετρήτους.

Εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Ἐξομολογήσεως τὸ θέμα γίνεταί πλέον περίπλοκον. Πολλοὶ γονεῖς ἀποφεύγουν ν' ἀπαντήσουν εἰς σχετικὰ ἐπὶ τῆς τεκνογονίας ἐρωτήματα τοῦ Πνευματικοῦ. Πλὴν καὶ οἱ Ἐξο-

μολόγοι εὐρίσκονται ἐνώπιον διλημμάτων. Ἀντιλαμβάνονται τὴν αὐστηρότητα τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τὸ ἀνεφάρμοστον αὐτῶν εἰς πλείστας περιστάσεις. Ἐάν θελήσουν νὰ ἐφαρμόσουν κατὰ γράμμα τὴν αὐστηρότητα τῶν διαγραφόμενων πνευματικῶν κυρώσεων, τὸ πλεῖστον τῶν γονέων θὰ πρέπη ν' ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν μυστηριακὴν ζωὴν. Εἰς τὸ ἴδιον κρίμα ὑπάγονται καὶ ὅσοι ἐκ τῶν χριστιανῶν γονέων ἔχουν μὲν 3 - 4 τέκνα, διστάζουν ὅμως νὰ προβοῦν εἰς περαιτέρω σύλληψιν διὰ διαφόρων προφυλακτικῶν μέσων, λόγω οἰκονομικῆς στενοχωρίας, ἐλλείψεως κατοικησίου χώρου, ἴσως καὶ τῆς ἀπασχολήσεως εἰς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα ἀμφοτέρων.

Ὅπωςδήποτε τὸ βασικὸν εἶναι, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐνώπιον τοῦ ἰδίου προβλήματος ὅπως καὶ οἱ Πατέρες μας, τῆς ἀχρηστεύσεως δηλονότι τοῦ σπέρματος, ἀλλ' ὑπὸ διάφορα κοινωνικὰ κίνητρα. Εἰς τοὺς χρόνους τῶν δὲν ὑφίστατο δημογραφικὸν πρόβλημα. Ἡ γῆ τότε ἦτο ὑποανάπτυκτος. Σήμερον, τοῦλάχιστον διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν, ἡ γῆ ἀποδίδει πλουσίως. Ἡ πρὸς τοὺς πολυτέκνους βοήθεια τοῦ Κράτους εἶναι ἐξησφαλισμένη. Οἱ λόγοι, ἐπομένως, τῆς ἀποφυγῆς τῆς τεκνογονίας σήμερον δὲν εἶναι τόσον οἰκονομικοί. Εἶναι ἄλλης φύσεως τὰ κίνητρα καὶ βαθύτεροι οἱ λόγοι.

Ἰδοὺ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἐξωσπιτικὴ ἐργασία τῆς γυναικός. Αἱ δυσκολίαι τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Ἡ ἀποφυγὴ εὐθυνῶν καὶ ὑποχρεώσεων δεσμευτικῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναγκάζουν τὴν μητέρα νὰ μένῃ κατ' οἶκον καὶ νὰ προσφέρῃ χρόνον καὶ στοργὴν εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐκγόνων αὐτῆς. Ξένα ἐνδιαφέροντα, ζητοῦντα νὰ ἐκτοπίσουν τὸ μητρικὸν φίλτρον καὶ τὴν πρὸς τὰ τέκνα φυσικὴν ἀγάπην.

Ἀφ' ἑτέρου, δὲν δυνάμεθα νὰ παραβλέψωμεν τὴν προτεραιότητα τῆς ποιοτικῆς συνθέσεως, παρὰ τῆς ποσοτικῆς τῆς οἰκογενείας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τέκνων δὲν εἶναι ὁ μόνος ἀποφασιστικὸς παράγων τοῦ Γάμου. Θὰ προσέξωμεν καὶ τὸ εἶδος τῶν τέκνων, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς δυσκολίας, ἃς συνεπάγεται εἰς τοὺς χρόνους μας ἡ «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» ἀνατροφή, ὅπως θέλομεν. Εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος πολὺ θὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ κίνητρον τῆς γενετησίου σχέσεως. Δὲν ὑφίσταται μόνον διὰ λόγους φυσικῆς ἱκανοποιήσεως καὶ σωματικῆς ἀπολαύσεως. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἤδη τοῦ Ἀριστοτέλους ἐγίνεν ἀποδεκτόν, ὅτι ἡ φύσις μιᾶς ὠριμένης πράξεως, ἐπομένως καὶ τῆς γαμικῆς συναφείας, κρίνεται ἀπὸ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, *finis operis*. Πᾶσα δὲ ἀλλαγὴ τοῦ τέλους ἢ σκοποῦ ἀλλοιώνει, κατὰ συνέπειαν, καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς πράξεως. Ἐάν, κατὰ ταῦτα, ἡ συζυγικὴ συνουσία ἀποβλέπῃ εἰς μόνην τὴν ἀμοιβαίαν σαρκικὴν ἡδονὴν, τότε παραβλάπτεται καὶ αὐτὴ αὕτη ἢ φύσις τῆς συνειρέσεως ὡς ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ. Διότι ἀνατρέπεται ἡ τάξις, τὸ μέσον κατανατᾷ σκοπὸς καὶ ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς θυσιάζεται εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀφροδίτης.

Ἀχρήστευσις τοῦ σπέρματος προμελετημένη εἶναι ἀποβλητέα ὄχι μόνον ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ βιολογικὴν ἀκόμη. Τοῦτο δὲν παρατηρεῖται οὐδὲ εἰς τὰς σχέσεις τῶν ζώων.

Ἡ τοσοῦτον ἐξαρθεῖσα ἐσχάτως λογικὴ με ὑπολογισμούς διαφόρους ρύθμισις τῶν γεννήσεων παρουσιάζει τοῦτο τὸ ἐπικίνδυνον σημεῖον. Δίδει ὑπερβολικὴν θέσιν εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν καὶ ἀρέσκειαν ἐκάστου καὶ τὴν κατὰ βούλησιν ρύθμισιν ἐνὸς δημιουργικοῦ μηχανισμοῦ, ἔχοντος ἀναφορὰν καὶ μετὸν Θεόν, ὑπάρχοντος διὰ τὴν διαιώνισιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ ἐν τῷ Γάμῳ ἀκόμη δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτος ἐλευθερία εἰς τὰς σαρκικὰς ὀρέξεις. Καὶ ἐνταῦθα χρειάζεται ἀσκήσις, νέκρωσις, ἀποχή, σκληραγωγία, ἐγκράτεια. Ἡ πνευματοποίηση τοῦ Γάμου ἔρχεται νὰ ὑπενθυμίση καὶ εἰς τοὺς ἐγγάμους ἀκόμη, ὅτι προβάλλουν ἐνώπιόν των παλαιάσματα πνευματικά καὶ ἀθλήματα πειρασμῶν ὀχληρῶν καὶ ἐτοιμασία διὰ θυσίας.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ μέγα μέρος ἡ προσδοκωμένη καὶ ἐν τῷ Γάμῳ ἐγκράτεια ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συμφωνίαν τῶν συζύγων. Χρήσις καὶ ὄχι κατάχρησις τῆς ἐμπιστοσύνης, μεθ' ἧς τοὺς περιβάλλει ἡ Ἐκκλησία, ἀναμένεται. Διότι ἡ οἰκογένεια εἶναι ὁ μικρὸς κόσμος τῆς. Τὸ κύτταρον, ὅπερ ἐτοιμάζει τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν.

Μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ ὀρθὴ χρήσις τῶν συζυγικῶν σχέσεων καὶ οὐχὶ ἡ κατάχρησις, *abusus non tollit usum*.

Ἀκριβῶς διότι ἀνθρωπίνως ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ στενὴ παρακολούθησις τόσοσιν ἐμπιστευτικῶν ἐσωτάτων θεμάτων εἰς τὰ ἄδυστα τοῦ συζυγικοῦ βίου, μέγα μέρος τῆς ὀρθῆς τοποθετήσεως καὶ τῆς προσδοκωμένης λύσεως τῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν φωτισμένην συνείδησιν τῶν πιστῶν συζύγων. Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ἐκτελῇ χρέη ρυθμιστοῦ, ἐλεγκτοῦ καὶ ἐπιθεωρητοῦ τῶν γεννήσεων. Εἶναι ἀφελῆς καὶ ἀπαράδεκτος ὁ τρόπος ὁ χρησιμοποιοῦμενος ἐν τῇ Δύσει, ὅπου ὁ Κληρικὸς περιερχόμενος τὰς οἰκίας, σημειώνει εἰς εἶδος μαύρου καταλόγου τοὺς ἀτέκνους ἢ ὀλιγοτέκνους, ἀπειλῶν μετέξεκκλησιασμοῦ τοὺς μὴ συμμορφωμένους. Ἀνάγκη ὅπως μόνον τῶν οἱ σύζυγοι αἰσθάνωνται τὴν ἔκτασιν τῶν εὐθυνῶν των καὶ τὸν τίτλον, ὅτι συνεργάζονται μετὸν Δημιουργὸν εἰς τὴν διαιώνισιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Τὸ σπέρμα, ἀφ' ἑτέρου, ὅπως καὶ πᾶσα ἄλλη δημιουργικὴ ἰκανότης καὶ τάλαντον, δὲν εἶναι ἀνεύθυνος λειτουργία. Χρειάζεται εἰς τὴν ἐποχὴν μας μία θεολογικὴ τοποθέτησις τοῦ θέματος τούτου, τόσοσιν εἰς τὰς προγαμιαίας σχέσεις ὅσον καὶ ἐντὸς τοῦ γάμου. Σχετικῶς προβάλλεται τὸ ἐρώτημα, κατὰ πόσον εὐσταθεῖ ἡ παλαιὰ ἀντίληψις, ὅτι κάθε ἐκροτὴ σπέρματος εἶναι καὶ μία ζωὴ ἀνθρωπίνη ἐν δυνάμει. Πῶς τότε ἀχρηστεύονται τόσα σπέρματα εἰς τὰς ὀνειρώξεις καὶ ἄλλως; Μήπως θὰ πρέπει νὰ δοθῇ περισσότερα σημασία εἰς τὰ ὠθοῦντα ἐλατήρια παρὰ εἰς τὴν φυσιολογικὴν ἐκροτὴν;

Λόγῳ τῆς εὐρύτητος τοῦ ζητήματος ὀφείλει

ἡ Σύνοδος νὰ συστήσῃ μίαν μικτὴν Ἐπιτροπὴν, ἀποτελουμένην καὶ ἀπὸ σεξολόγους καὶ παιδαγωγούς, ἵνα ἀποφευχθῇ μονομερῆς κρίσις.

Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται ν' ἀγνοήσωμεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ δεδομένα τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης καὶ τὰς συστάσεις τῆς.

Ἀναντίρρητον γεγονός τυγχάνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε ἐθεωρήθη ἀσύδοτος εἰς τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην χρῆσιν τῶν γεννητικῶν του ὀργάνων. Διότι διευθύνονται αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν θέλησιν καὶ ἀπὸ προμελετημένην διάθεσιν. Διὸ καὶ ἀξιολογοῦνται ἠθικῶς.

Τὸ ἐπεισόδιον ἐν Γεν. 38, 1 - 10 ρίπτει φῶς εἰς τὴν βιβλικὴν μαρτυρίαν ἐπὶ τοῦ σπέρματος καὶ ὑποβοηθεῖ εἰς τὴν εὐρύτεραν κατανόησιν τῆς θέσεως τοῦ σεξουαλικοῦ στοιχείου.

Δύο ἐρμηνεῖαι ἐν προκειμένῳ εἰσχωροῦν :

1) Ὁ Αὐτὸν ἐτιμωρήθη διότι ἀπορρίπτων τὸ σπέρμα του ἀπέφευγεν ἐσκεμμένως νὰ τεκνοποιήσῃ.

2) Κατέφυγεν εἰς τὸ *coitus interruptus*, διότι δὲν ἐπεθύμει τέκνα ἐκ τῆς γυναικὸς τοῦ θανόντος ἀδελφοῦ του, ὡς ἐσυνηθίζετο τότε εἰς τὴν πρωτόγονον μορφήν τῆς βιβλικῆς ἠθικῆς. (Mario Collacci: *Marriage Today* p. 46 - 47, Augsburg Publ. House, Minnesota 1959).

Ἐὰν εἰς τὴν Κ.Δ. καυτηριάζεται κάθε προγαμιαία ἢ συζυγικὴ παρεκτροπὴ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν βεβήλωσιν μὲν τοῦ σώματος, ἀγιασθέντος διὰ τοῦ Βαπτίσματος εἰς κατοικητήριον τοῦ Πνεύματος, εἰς τὴν διαστροφὴν δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου ἐξ οὗ προέρχονται πονηροὶ διαλογισμοὶ καὶ ἀκαθαρσία. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀναγνωρίζει τὴν ἐκ συμφώνου ἐγκράτειαν πρὸς καιρὸν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὴν διέξοδον, ὅταν πύροῦται ὁ ἀνὴρ τῇ γυναικὶ (Α' Κορ. Ζ' 1 - 7).

Ἐξαιρέσει τῶν ἀρχαίων ἐνθουσιαστικῶν τάσεων μετὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν Ἐγκρατητῶν ἢ τῶν Μανιχαίων, τὸ θέμα δὲν ἠδύνατο εἶμῃ ν' ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον προσοχῆς τῶν Διδασκάλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἀναφέρομεν τὰς αὐστηρὰς θέσεις Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Νεμέσιως τοῦ Συρίου (390) εἰς τὸ διασωθέν ἔργον του περὶ «Ἀνθρωπίνης φύσεως».

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ὅτι καὶ ἀρχαῖοι ἀκόμη ἐθνικοὶ συγγραφεῖς δὲν ἐσυγχώρουν παρομοίας ἀταξίας. Ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Πυθαγόρου, φιλόσοφος Χαρόνδρας ἐκ Σικελίας (580 - 504 π.Χ.) ἐδίδασκεν : «Ἡ φύσις τεκνοποιίας ἐνεκεν, οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν» (παρὰ Στοβαῖῳ Μ, Δ21).

Παρὰ τὰ προβλεπόμενα βαρῆα ἐπιτίμια τῶν ἱερῶν Κανόνων κατὰ πάσης ἀχρηστεύσεως τοῦ σπέρματος, πολὺ περισσότερον τοῦ ἐμβρύου, δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁ Πνευματικὸς ἐνώπιον τῶν ἐξομολογουμένων «θὰ δοκιμάζῃ καὶ θὰ οἰκονομῇ σοφῶς». Τόσον ὁ μ. Βασίλειος εἰς τοὺς Κανόνας του, ὅσον καὶ ὁ ἱ. Χρυσόστομος τονίζουν τὴν παιδοποιίαν ὡς ἀπότοκον τῶν συζυγικῶν σχέσεων. Ὁ δεύτερος δὲ ἰδιαιτέρως κατ' ἐπανάληψιν ὑπογραμμίζει, ὅτι «ἐπὶ κοινωσίᾳ βίου καὶ παιδοποιίᾳ κατηγγυήθη

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΚΙΚΟΥΓΙΟΥ

Α' Λειτουργία και Βάπτισις

Τρίτη 15 Αυγούστου 1967, φθάσαμε στην WAI-THAKA, ένα συνοικισμό που βρίσκεται 8 μίλια δυτικά της Ναϊρόμπι, κατά τις 8.30' π.μ. Ἡ ἐκκλησία, κτισμένη στο ἑπάνω μέρος τῆς πλαγιᾶς ἐνός χαμηλοῦ ὀλοπράσινου λόφου, ἦταν σχεδόν γεμάτη ἀπὸ ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, ὄλων τῶν ἡλικιῶν. Ἡ «ἐκκλησία» αὐτὴ εἶναι ἓνα μακρόστενο ἀπλούστατο κατασκευάσμα με «τοιχοῦς» ἀπὸ ἀκατέργαστες σανίδες στηριγμένες πλάι—πλάι σὲ ὕψος, πὺ δὲν ἀγγίζει τὴν τσίγκινη ὀροφή. Μερικὲς χαμηλότερες τάβλες ἀφήνουν κατὰ δια-

στήματα ἐλεύθερο χῶρο—τὰ «παράθυρα» καὶ ἡ ἀπουσία σανίδων στὴν δυτικὴ πλευρὰ σχηματίζει τὴν εἴσοδο. Δύο μικρότερα ἀνοίγματα κοντὰ στὸ «ἱερόν» ἐξυπηρετοῦν σὰν «πόρτες» τὸ ἐκκλησίασμα. Τὸ εἰκονοστάσι, ἓνα λιτὸ ξύλινο παραπέτασμα, ὅπου κρέμονται μερικὲς χάρτινες εἰκόνες. Στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ κομμάτια τσίγκων ἀπὸ παλῆους τενεκέδες πρόχειρα στηριγμένα προσπαθοῦν νὰ δημιουργήσουν μιὰ κόγχη. Τὰ συνεχῶς ἀνοικτὰ «παράθυρα» καὶ οἱ ὑπόλοιπες μεγάλες σχισμὲς τῶν καθέτων σανίδων ἀφήνουν τὸν ἀέρα νὰ κυκλοφορῇ ἀδιάκοπα, στὴν περίοδο τῶν βροχῶν καὶ τὸ νερό, πράγμα ὄχι καὶ τόσο εὐχάριστο,

ἡ γυνὴ τῶ ἀνδρὶ, οὐκ ἐπ' ἀσχημοσύνη καὶ γέλωτι» (Ὁμιλία Ε' δ' 8 εἰς 1 Θεσαλ.). Ἄξιον ὅμως προσοχῆς τυγχάνει, ὅτι ἐνώπιον τοῦ ἀπεριορίστου ἀριθμοῦ τέκνων ὁ ἴδιος ὁ ἱ. Χρυσόστομος διαβλέπει τὸν φανερόν κίνδυνον τῆς ἀπωλείας ἐπαρκoῦς αὐτῶν ἐλέγχου καὶ τοῦ προσήκοντος καταρτισμοῦ. Διὸ καὶ πρὸς ἀνακούφισιν, με πνεῦμα ἀμερολήπτου δικαιοσύνης ἐπεξηγῶν, θέτει τὴν βαρῦτητα εἰς τὴν ποιότητα παρὰ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων: «Εὐτεκνία μετὰ ὀλιγοτεκνίας βελτίων ἢ πολυπαιδία μετὰ κακοπαιδίας («Ὁμιλία Η' 3 εἰς Πράξεις).

★

Ἐπιτοφορήσαμεν τὴν παρρῦσαν μελέτην «ἐλεγχος τῶν γεννήσεων», διὰ νὰ διακρίνωμεν τὸν «ἐλεγχον» ἀπὸ τὸν «περιορισμὸν» ἢ τὴν «ἀποφυγὴν τῶν γεννήσεων». Ἡ διαφορὰ εἶναι εὐνόητος. Μόνον μία ἄγνοια τῶν συζυγικῶν εὐθυνῶν καὶ τῆς ἀνατροπῆς τῶν προστιθεμένων τέκνων θὰ κατέληγεν εἰς ἀλόγιστον καὶ ἀπεριόριστον παιδοποιίαν, ὅποτε καθίσταται διὰ τὴν μητέρα ἀδύνατον νὰ ἐκπληρωσῇ τὰ καθήκοντά της. Ἡ θεία ἐντολὴ «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε» δέον νὰ ἐρμηνευθῇ εἰς τὰ πλαίσια τῶν ὑπαρχουσῶν δυνατοτήτων, ἀλλὰ καὶ τῆς μητρικῆς ἀντοχῆς, φυσικῆς καὶ ἠθικῆς.

Ἄλλωστε, δὲν προβάλλει μόνον ἡ ὕλική συντήρησις τῶν τέκνων. Πολὺ περισσότερο προέχει τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον, ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Εἰς τὴν σύλληψιν νέου τέκνου θὰ ζητηθῇ ἡ συμβουλή πολλῶν πηγῶν. Τῆς φυσιολογικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τῆς λογικῆς, ἡ ὁποία ἔχει καὶ αὐτὴ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσῃ. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον ἄθροισμα ὁρμονῶν. Εἶναι καὶ νοῦς με ἀποστολήν νὰ ἐλέγχῃ καὶ νὰ ρυθμίξῃ τὰς κατωτέρας ὁρμάς. Οὕτω θὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἰσορροπία μετὰ τῶν διαφόρων ἐπιρροῶν, συναγωνιζομένων διὰ τὴν ἐπικράτησιν. Νοῦς φωτισμένος ἀποτελεῖ συμβουλευτικὸν παράγοντα ὑψίστης σημασίας εἰς τὸν τομέα τῆς τεκνογονίας. Θ' ἀπομακρύνῃ πᾶσαν βέβηλον εἰσήγησιν καταστροφῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ ἐκτρώσεως, ἀλλὰ καὶ θὰ σκεφθῇ ὠρίμως διὰ κάθε ἐμφανιζομένην νέαν ὑπαρξιν.

Εἶναι πολὺ εὐκολον ὁ αἰσθηματικὸς κόσμος νὰ πλημμυρίσῃ ἀπὸ πανσεξουαλισμὸν, ὥστε τὰ πάντα νὰ ὑπαγορεύωνται ἀπὸ τὴν σάρκα. Ἐξ ἴσου ὑπάρχει ὁ ἄλλος κίνδυνος, τοῦ κατακλυσμοῦ εἰς τὸν αἰσθηματικὸν κόσμον ὑπερπνευματικότητος, συστηματικῶς κωφεύουσῃς εἰς πᾶσαν συνετὴν ὑπόμνησιν τῆς λογικῆς. Ἀμφότεραι αἱ ἀκρότητες ὀδηγοῦν εἰς ἐπικινδύνους παρεκτροπὰς. Τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν δὲν εἶναι σὰρξ. Ἄλλὰ καὶ ὅ,τι εἶναι σὰρξ πρέπει νὰ ἐξανθρωπισθῇ, ν' ἀγιασθῇ.

Μία τοιαύτη τοποθέτησις τοῦ θέματος δέον νὰ διευρυνθῇ καὶ νὰ ἐκλαϊκευθῇ. Τὸ γενετήσιον πρόβλημα, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν με θάρρος, παραμένει ἀκόμη σφιγξ καὶ αἰνίγμα. Τὸ ἀντιπαρερχόμεθα, φοβούμεθα νὰ τὸ θίξωμεν καὶ νὰ δώσωμεν λύσεις. Καὶ ὅταν δὲν τὰ πληροφορηθῇται ὁ λαὸς μας ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, τότε θὰ τὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ ἄλλας ὑπόπτους πηγὰς. Εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπλοποιήσις του, ὥστε νὰ ἐνημερωθῇ καὶ ὁ πλέον ἀγράμματος. Μὴ λησμονώμεν ἐν προκειμένῳ, ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου δὲν τὸ ἐξετίμησεν ἢ μορφωμένη τάξις τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ὅτε ὁ ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν ἀπηυθύνθη εἰς τοὺς λιμενεργάτας καὶ τοὺς ἀχθοφόρους τῆς Κορίνθου κατὰ μέγιστον μέρος τοὺς ὁμιλεῖ περὶ γενετησίων σχέσεων καὶ ἀγνότητος, καὶ τοὺς ἀναπτύσσει τὴν θεολογίαν τοῦ σώματος.

Οἱ καιροὶ μας ἀναμένουν ἀπὸ τὴν Σύνοδον κατεθυντηρίους γραμμάς διὰ μιάν συγχρονισμένην προγαμιαίαν καὶ συζυγικὴν ἀγωγήν. Ἀπὸ τῆς νεότητος ἤδη ἐπιβάλλεται ἡ ἐγκαιρος διαφώτισις, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ καταντήσῃ οὔτε τύραννος, ἀλλ' οὔτε δοῦλος τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐχομεν ὑποχρέωσιν νὰ τὸν βοηθήσωμεν, ὥστε νὰ ἰκανωθῇ ν' ἀγαπήσῃ τὸν ἑαυτόν του ὡς ἀρμόζει. Ἡ πραγματικὴ ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ μας δέον νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ὀρθὴν θέσιν της. Δὲν εἶναι καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ ἀγάπη, ὅτι εἶναι ἓνα κατώτερον αἰσθημα. Εἶναι ἀξία θεόδοτος, κινητήριος δύναμις ἰσχυροτάτη, ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι τοῦ φερέτρου.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

όταν σκεφθῆ κανείς ὅτι τὸ ὑψόμετρο τῆς WAITHAKA εἶναι γύρω στὰ 1600—1700 μέτρα. Ἐδῶ βρίσκεται χρόνια τώρα τὸ ὄρητῆριο τῶν Ὁρθοδόξων τῆς φυλῆς Κικιούγιου τῆς Κένυας. Αὐθόρμητα ἀναλογίσθηκα τοὺς πολυτελεῖς ὀρθοδόξους ναοὺς στὴν Εὐρώπη, Ἀμερικὴ καὶ ἐνοίωσα ντροπὴ γιὰ τὴν ποιότητα τῆς «ἀδελφικῆς μας ἀγάπης». Μιὰ καὶ μόνη ἐνορία τῶν Ἀθηνῶν θὰ μπορούσε εὐκολώτατα νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς οἰκοδομῆς ἐνὸς ναοῦ σ' αὐτὸ τὸ νευραλγικὸ ἱεραποστολικὸ σταθμὸ.

Ἐνας Ἀφρικανὸς ἱερεὺς ἄρχισε τὸν ὄρθρο—ἀπὸ τὴν μεγάλη χειρόγραφη «φυλλάδα» του—κατὰ κυριολεξίαν ἦταν γραμμένη σὲ ἐμπορικὸ κατάστιχο. Μετὰ τὸν ἐξάψαλμο, πού με γερῆ φωνὴ μέσα σὲ ἀπόλυτη σιγῇ τοῦ ἐκκλησιάσματος διάβασε στὰ Κικιούγιου ἕνας νέος, τὸ ξύλινο παράπηγμα ἄρχισε νὰ δονῆται ὑποβλητικὰ ἀπὸ κύματα φωνῶν: «Μουαδάνι, ἴγουα δά». «Μουαδάνι, ἴγουα δά» (MWATHANI IGUA DA=Κύριε ἐλέησον). Πάνω ἀπὸ 250 ἄνθρωποι μ' ὅλη τους τὴν ψυχῇ, ἀπαντοῦσαν στὶς αἰτήσεις τοῦ ἱερέως. Μὲ ἀκόμη πιὸ δυνατὲς ζεστὲς φωνὲς συνέχισαν τὰ τροπάρια, τὸν πεντηκοστὸ ψαλμὸ, τίς καταβασίεις, ψέλνοντας ὅλοι μαζί, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά. Ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα ἔγινε ἀκόμα πιὸ κατανυκτικὴ στὴν Θ. Λειτουργία. Οἱ αἰτήσεις καὶ ὅλες σχεδὸν οἱ ἐκφωνήσεις ἐλέγοντο στὰ Κικιούγιου ἀπὸ τοὺς δύο συλλειτουργοὺς μου, μὲ μερικὲς ἐλληνικὲς παρενθέσεις ἐκφωνήσεων τοῦ γράφοντος, στὶς ὁποῖες φυσικώτατα ἀπαντοῦσε τὸ ἐκκλησίασμα στὴν γλῶσσα του. Ἦταν στιγμὲς, πού σ' ἐπικανε ρῆγος ἀπὸ τὴν συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ γεμᾶτα λάμψι ἐβένινα πρόσωπα, πού κοιτάζαν μαγνητισμένα στὸ ἱερό, μὲ εὐλάβεια καὶ κατάνυξι. Ἰδιαιτέρα συγκινητικὴ ἦταν ἡ ὥρα τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν Τιμίων Δώρων, ὅταν γονατιστοὶ ἔψελναν ἀπαλὰ τὸ «Νιτουαγου—Κουμία οὐί (NITUAGU—KUMIA WE) (Σὲ ὑμνοῦμεν) καὶ στὸ «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε», πού με τάξι ὑποδειγματικῆ δεκάδες πιστοὶ προσῆλθον στὸ Ποτήριο τῆς Ζωῆς. Κάτι τέτοιες στιγμὲς εἶναι πηγὲς αἰσιοδοξίας γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἀφρικανικῆς Ὁρθοδόξιας.

Ἡ Θ. Λειτουργία τέλειωσε κατὰ τίς 12 τὸ μεσημέρι. Μετὰ ἀπὸ ἕνα μικρὸ διάλειμμα ἄρχισε ἡ Β ἀπ τ ι σ ι ς. Ἐπρόκειτο νὰ βαπτισθοῦν 31 πρόσωπα. Πολλοὶ νέοι, μερικοὶ ἠλικιωμένοι, ἀρκετὰ παιδιά πού εἶχαν γεννηθῆ ἀπὸ ζεύγη ὀρθόδοξα. Ὁ π. Ἰωακείμ, ὁ γερωντώτερος Κικιούγιου ἱερεὺς—ἄρχισε στὴν γλῶσσα του τὴν ἀκολουθία τῶν ἐξορκισμῶν: «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν—σημειωθῆτω τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου ἐπὶ τὸν δοῦλον σου...». Ἡ τελετὴ ἔπαιρνε μιὰ ἰδιαίτερη δύναμι με τίς συμβολικὲς πράξεις. Φυσώντας τρεῖς φορές στὸ στόμα, στὸ μέτωπο, σὸ στῆθος μετὰ τοὺς ἀφορκισμοὺς ὁ ἱερεὺς ἐτόνιζε (στὰ Κικιούγιου ἐννοεῖται) «Ἐξέλασον πᾶν πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα, κεκρυμμένον καὶ ἐμφωλεῦον αὐτοῦ τῆ καρδία». Καὶ ἡ ἀκολουθία ἔφθανε σὲ μιὰ ἰδιαίτερη ἔντασι τὴν ὥρα, πού στὴν τριπλῇ ἐρώτησι τοῦ ἱερέως «Ἀποτάσῃ τῷ Σατανᾷ», ὅλη ἡ ομάδα τῶν βαπτιζομένων, μὲ τὰ χέρια ψηλὰ στραμμένα κατὰ τὴ δύσι, ἀποκρινόταν δυνατὰ: «Ἀποτάσσομαι».

Καὶ ἐν συνεχείᾳ—«Ἀποτάξω τῷ Σατανᾷ.—Ἀπεταξάμην. Καὶ ἐμφύσησον καὶ ἐμπτυσον αὐτῷ». Καὶ ὅλοι μαζί (γιὰ τὰ παιδιά οἱ ἀνάδοχοι) ἀνταπεκρίνοντο κατὰ λέξιν στὴν συμβολικὴ ἱερατικὴ προτροπὴ. Πρέπει κανεὶς νὰ ζήσῃ ἀπὸ κοντὰ σὲ μιὰ ἀφρικανικὴ κοινότητα τίς στιγμὲς αὐτές, διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὸ νόημα καὶ τὸ ρῆγος, πού κρύβει ἡ τελετὴ τῶν ἀφορκισμῶν, καὶ νὰ ἀναπνεύσῃ πιὸ ἄμεσα στὸ κλίμα τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ π. Πέτρος βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς δύο νεωτέρους ἱερεῖς τὸν π. Ἐλευθέριο καὶ τὸν π. Δημήτριο ἔκαναν τὴν βάπτισι. Τὸ χρίσμα ἦταν μιὰ βαθύτατη ἐμπειρία γιὰ τὸν γράφοντα νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀφρικανοὺς συναδέλφους του σταυρώνοντας μὲ τὸ «Ἀγ. Μῦρον τὸ μέτωπο, τὰ μάτια, τὸ στόμα, τὰ αὐτιά, τὸ στῆθος, τὰ χέρια, τὰ πόδια τῶν βαπτισθέντων: «Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου». ΑΜΗΝ.

Στὸ τέλος οἱ νεοφώτιστοι, μὲ ἀναμμένα κεριά, ψέλνοντας τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε» στὴν γλῶσσα τους, «ἐχώρευαν» ἀπλᾶ γύρω ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα. Ὁ π. Πέτρος μὲ ἰδιαίτερο ἐνθουσιασμὸ ἐθυμιάτιζε, ὀδηγώντας τὴν πανηγυρικὴ ψαλμωδία. Μετὰ τὴν βάπτισιν, ἡ ὁποία τέλειωσε στὶς 2.30 μ.μ. (μὲ τὸν ὄρθρο καὶ τὴν Θ. Λειτουργία πεντέμισυ ὥρες), ἀκολούθησε ἕνα λιτὸ γεῦμα ἀπὸ γάλα, τσάι, ψωμί, χόρτα, μπανάνες, πού ετοίμασαν οἱ γυναῖκες σὲ μιὰ διπλανὴ καλύβα. Ὅλοι ἔλαμπαν ἀπὸ χαρὰ. Γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσω λίγο πιὸ ἄμεσα μὲ τὴν κοινότητα, παρακάλεσα τὸν π. Ἐλευθέριο—τὸν Γεν. Γραμματέα τῆς Ἐκκλησίας, ἕνα ὀλοζώντανο νέο ἄνδρα—νὰ μὲ μύσησῃ κάπως στὴν γλῶσσα του. Ἐχει μερικοὺς φθόγγους λίγο δύσκολους γιὰ μᾶς. Οἱ προσπάθειές μου νὰ σκαρώσω μερικὲς φράσεις κικιούγινα γινόταν δεκτὲς μὲ πανηγυρικὰ γέλια καὶ παλαμάκια. Φαντάζομαι θὰ ἠχοῦσαν κάπως ἀντίστοιχα μὲ τὰ «ἐλληνικά» μερικῶν ξένων φίλων, πού σπάζουν συλλαβές, φθόγγους, λέξεις: «Ἀγαπητοί—μου—ἀντελ—φοί—χαίρομαί πολύ πού εἶμαι κον—τά σας!». Ἦταν πάντως ἕνας τρόπος νὰ πηδῆσῃ κανεὶς λίγο τὸ φράγμα τῆς γλώσσης—ἔστω κι' ἂν ὑπέφεραν στόμα, χεῖλη καὶ λάρυγγας—καὶ νὰ ἐρῆθῃ πιὸ κοντὰ σ' αὐτὴ τὴν νέα ὀρθόδοξη οἰκογένεια.

Β' Ὁρθόδοξη Νεολαία

Μετὰ εἶχαμε μιὰ συνάντησι μὲ τοὺς νέους. Πρέπει νὰ πῶ, ὅτι τὸ πιὸ ἐκπληκτικὸ ἀπὸ ὅσα συνάντησα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Κένυα ἦταν ἡ «AFRIKAN GREEK ORTHODOX YOUTH MOVEMENT». Ἡ πρώτη ἐπαφὴ μας ἔγινε στὶς 23 Ἰουλίου σὲ μιὰ μικρὴ τελετὴ στὸ LIRONI, 14 μίλλια δυτικὰ τῆς Ναϊρόμπι, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκεῖ ἐπισκέψεώς μας μαζί μὲ τὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ «Συνδέσμου» κ. G. HABIB. Κατόπιν ἀκολούθησε στὶς 14 Αὐγούστου μιὰ συνάντησί μας μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κινήσεως π. Δημήτριο καὶ στὴν ἑορτὴ τῆς Παναγίας μπόρεσα ἀπὸ κοντὰ νὰ ἐπικοινωνήσω μὲ μερικὰ μέλη τῆς, νέους καὶ νέες. Μοῦ ἄφησαν τίς καλύτερες ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ζωστήνια, τὰ ἐνδιαφέροντα, τὸν ζῆλον τους. Μιλήσαμε γιὰ τὴν προσπάθεια πού κάνουν γιὰ κατῆχησι

των μικροτέρων, για το πρόγραμμα των συγκεντρώσεων κ.λ.π. "Όλοι ήξεραν αγγλικά και ή συζήτησής μας προχωρούσε φυσικώτατα, λες και γνωριζόμαστε από καιρό.

Την επομένη, 16 Αυγούστου, είχα την χαρά όκτώ με δέκα το βράδυ να επικοινωνήσω πιδ άνετα με τον πρόεδρο και τον γεν. γραμματέα της Νεολαίας.

Καλά, πώς αποφασίσατε να κάνετε αυτήν την προσπάθεια; Ρώτησα.

"Μέσα στα λίγα όρθόδοξα βιβλία, που έπεςαν στα χέρια μας, μου εξήγησε ό Μωυσής, ό γενικός γραμματέας, ήταν και το βιβλίο «ORTHODOXY 1964». Διαβάσαμε εκεί για το τί γινότανε στις άλλες εκκλησίες, και είπαμε να κάνουμε και έμεις μια όρθόδοξη YOUTH MOVEMENT. Αυτό έγινε τον Αυγουστο του 1966. Καλέσαμε τους νέους απ' όλες τις όρθόδοξες ένορίες και τον Όκτώβριο κάναμε μια συνάντηση, παρόντων και των ιερέων μας, για να συζητήσουμε πώς θα προχωρούσαμε. Ξανασυναντηθήκαμε την προπαραμονή των Χριστουγέννων 23-12-66, στην WAITHAKA, μαζί με τον π. Πέτρο και τον π. Ίωακείμ και αποφασίσαμε να γράψουμε μια έπιστολή στον γεν. γραμματέα της Έκκλησίας, τον π. Έλευθέριο (Σημ. Πρέπει να εξηγηθώ ότι στην Άνατ. Άφρική, όπου δεν υπάρχει έπίσημη θρησκεία του Κράτους, ή Έκκλησία είναι όργανωμένη νομικά σαν έταιρία), για να έγκριθώ ή ίδρυσις Κινήσεως της όρθόδοξου Νεολαίας της Κένυα. Μετά την έγκριση, στις 7 Ίανουαρίου 1967, κάναμε την πρώτη συνέλευσί μας στο νεόκτιστο ναό του Άγ. Έλευθερίου στο LIRONI και εκλέξαμε το συμβούλιο που θα διοικούσε».

Καθώς μου είπαν, στην ιστορική αυτή συνάντηση ήταν παρόντες πάνω από πεντακόσιοι, τα 2/3 νέοι 15-29 ετών και 1/3 21-35 ετών. Το συμβούλιο συγκροτήθηκε από 6 μέλη 18-20 ετών, κατόπιν όργανώθηκαν σε 13 ομάδες κατά ένορίες. "Όταν λέμε στην Κένυα «ένορίες» σημαίνει χωριά απομακρυσμένα πολλά χιλιόμετρα το ένα από το άλλο.

"Δεν είχαμε ιδέα πώς διοικείται μια τέτοια προσπάθεια. Δεν είχαμε μετάσχει σε καμμιά παρόμοια συγκεντρώσει, συνέγινε ό Μωυσής. «Ήταν για μās πολύ δύσκολο να αρχίσουμε αυτή την όργάνωση. Μόνον με την λίγη γνώσει που είχαμε στο μυαλό μας. Όυτε βιβλία, ούτε οικονομικά μέσα, ούτε άλλα υλικά. Ήταν πολύ δύσκολο για μās να έρχώμαστε σε έπαφή με τις άλλες ένορίες. Μετά από σκληρή δουλειά το καταφέραμε».

"Έτσι, στις 14 Ίανουαρίου 1967 έγινε μια δεύτερη συνέλευσι στο MULUNGO για να ανταλλάξουν σκέψεις για το πρόγραμμα της προσπάθειάς τους. Το αποτέλεσμα της συζήτησής τους μου το έδωσαν σε ένα δακτυλογραφημένο χαρτί στα αγγλικά. Μεταφέρω μερικώς παραγράφους, σε πιστή κατά το δυνατόν μετάφραση, για να φανή σαφέστερα και πιδ άμεσα το πνεύμα και τα προβλήματα της κινήσεως.

"Κάθε μέλος της κινήσεως πρέπει να συζευθώ με το μυστήριο του γάμου και να κάνει ένωση πνευματική σύμφωνα με τους θεσμούς της Έκκλησίας ("Ίδε Έφεσ. 5,31-32). Είναι ουσιαστική ή σύμπνοια με

τους χριστιανούς γονείς μας και απαιτείται μεγίστη προσοχή. Γι' αυτό α) Να ρωτάμε όταν πρόκειται να πάμε σε κάποια συνάντηση, β) Να τους αποχαιρετάμε όταν πηγαίνουμε εκδρομές, μικροταξίδια, σχολείο, γιατί είμαστε ακόμη νέοι. Καλή συμπεριφορά μεταξύ μας, σεβασμός για κάθε πρόσωπο. Άποφυγή διαδόσεων, ψιθυρισμών, προπαγάνδας. Χρέος κάθε μέλους είναι να τηρώ τους εκκλησιαστικούς κανόνες, να μετέχη στα μυστήρια και να ακολουθώ ένα καλό χριστιανικό πρόγραμμα. Παρουσία και ακρίβεια στις συγκεντρώσεις. Τεμπελιά δεν πρέπει να έχω τόπο και χρόνο (;) σ' αυτή την όργάνωση. Κάθε ύπευθυνος από τους διάφορους σταθμούς πρέπει να φέρω γραπτώς α) την ιστορία της τοπικής νεανικής όργάνώσεως και β) την ιστορία της Άφρικανικής Έλληνορθόδοξου Έκκλησίας της ένορίας του. (Για να κρατηθούν τα ιστορικά στοιχεία). Φιλονικείες, άπουσίες, βραδύτητες των μελών ανακόπτουν την πρόοδο της όργάνώσεώς μας. Τριπλή άπουσία σε νεανικές συναντήσεις κάνει ακατάλληλο ένα μέλος. Οίνοπνευματώδη ποτά αποτελούν τις κακές πηγές όλων των προστριβών και τον καταστροφή της συνεργασίας των νέων και γι' αυτό κάθε μέλος πρέπει να σταματήσει να πίνω. Κοντάρουχα είναι έπίσης θέαμα έπαίσχυντο για τους γονείς και μεγαλύτερους, και αυτό μπορεί να βλάψη την φήμη, της όργάνώσεώς μας».

Μετά από την θεμελιακή αυτή γενική συνάντηση ακολούθησαν και άλλες σε διάφορα σημεία της Κένυας: Μια στο MUKUI στις 19 Μαρτίου, έπου αποφάσισαν να ζητήσουν έπίσημη αναγνώριση από την Κυβέρνησι, να αύξήσουν την συνδρομή των μελών σε 10 σελίνια και να όρίσουν σαν έδρα τους τα γραφεία της Μητροπόλεως στην Ναϊρόμπι, και μια άλλη στις 9 Ίουλίου 1967 στην KEROVA με κύριον πρόγραμμα ένα διαγωνισμό των διάφορων νεανικών ομάδων σε τραγούδια, σπόρ και σκέτσ. «Τό αποτέλεσμα ήταν πάρα πολύ καλά», έτόνισε ό Μωυσής. «Όλοι στηριχθήκαμε πολύ, δεν είχαμε ιδώ τέτοια συγκεντρώσει».

Μια ανάλογη συνάντηση έγινε τελευταία στις 12 Αυγούστου 1967 στο LIRONI με παρόμοιο πρόγραμμα και μια σειρά όμιλιών διάφορων ύπευθύνων για την πορεία της Νεανικής Κινήσεως. Το έδομαδιαίο πρόγραμμα των ομάδων φαίνεται στην ανακοίνωση που έχει πολυγραφησει το Συμβούλιο της Κινήσεως: «Άφρικανική Έλληνορθόδοξος Νεανική Κίνησις Κένυας». P.O. BOX 6119, NAIROBI.

Σχέδιο προγράμματος έτους 1967

"Όλες οι συναντήσεις αρχίζουν 3 μ.μ. και τελειώνουν 5 μ.μ.

ΗΜΕΡΑ	ΓΕΓΟΝΟΤΑ
Κυριακή	Όμιλία επί της εκκλησιαστικής ιστορίας Χορωδία ή διαλέξεις.
Τετάρτη	Παιχνίδια. Μουσική ή δοκιμές χορωδίας
Σάββατο	Συζητήσεις, χορωδία ή εκδρομή.

Έξεδόθη τον Ίούλιον 1967.

ΤΟ ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

«Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας».

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παραδοθεῖσα τοῖς ἀνθρώποις ὑπερφυσικὴ Ἀποκάλυψις, ἡ κορυφωθείσα ἐν τῷ ἐνανθρωπήσαντι Θεῷ Λόγῳ, περιληφθεῖσα συνεπτυγμένως ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ φερομένη ἀνεπτυγμένως ἐν τῇ Ἱερᾷ Παραδόσει, διεφυλάχθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἀκεραία καὶ ἄθικτος, ἡ δ' ἐπ' αὐτῆς ἐδραζομένη ὀρθόδοξος πίστις ἡμῶν ἀναλλοίωτος καὶ ἀκαινοτόμητος καὶ ἄσυλος. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία, ὡς ἡ μόνη ἀληθὴς ἐξ ὑπερφυσικῆς Ἀποκαλύψεως θρησκεία, συναντηθεῖσα μετὰ τῶν ἐγκοσμίων θρησκευμάτων καὶ φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ λοιπῶν πνευματικῶν ρευμάτων, οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ὑπέστη ἐκ μέρους αὐτῶν, παραμείνασα ξένη παντὸς ἐξελληνισμοῦ ἢ ἐξιοουδαϊσμοῦ ἢ ἐκρωμανισμοῦ ἢ ἐκγερμανισμοῦ κ.τ.τ. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Χριστιανισμὸς παρέμεινεν ἀναλλοίωτος καὶ

ἀκέραιος καὶ γνήσιος, μὴ ὑποστάς εἰδικώτερον τὸν ἀποδοθέντα αὐτῷ διπλοῦν ἐξελληνισμόν, ἥτοι ἐν τῇ πατερικῇ ἐποχῇ τὸν «πρῶτον ἐξελληνισμόν» διὰ τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ βραδύτερον ἐν τῇ σχολαστικῇ ἐποχῇ τὸν «δεύτερον ἐξελληνισμόν» διὰ τῆς Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου καὶ ἄλλων σχολαστικῶν θεολόγων τῆς Δύσεως.

Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν ἐγένετο ἐξελληνισμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καθ' ἃ ἐκτεθήσεται κατωτέρω, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνηται λόγος, ὡς δυστυχῶς ἐναγχος ἐγένετο, καὶ περὶ καταβλητέας προσπάθειας πρὸς ἀφελληνισμόν καὶ ἐπανερμηνείαν αὐτοῦ, ἐπειδὴ δῆθεν «καὶ ἀφηρημέναι ἑλληνικαὶ ἔννοιαι δὲν εὐρίσκουν ἀνταπόκρισιν εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπαρξιακοὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ τρόποι ἐκφράσεως ἀντικατέστησαν τοὺς ἑλληνικούς, καὶ ἐπομένως παρίσταται ἀνάγκη ἐπανερμηνείας τῶν φιλοσοφικῶν ὄρων, οἱ ὁποῖοι ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ ἢ δογματικῶν διδασκαλιῶν, ἢ ἀκόμη καὶ πιθανῆς ἀντικαταστάσεως

Ἀκουγα τὴν βαρεῖα ἀφρικανικὴ φωνή, κοιτάζοντας τὰ δραστήρια, γεμάτα φωτιὰ μάτια τοῦ 20χρονοῦ ποῦ μοῦ μιλοῦσε, σὰν μαγνητισμένους. Γιὰ μιὰ στιγμή σκέφθηκα μήπως ὠνειρευόμουν ἢ ἀπλῶς ἀκουγα ἕνα ἐξωραϊσμένο μῦθο. Ὅλα ἡμῶς ὅσα ἕως ἐκεῖνη τὴ στιγμή εἶχαν πέσει στὴν ἀντίληψί μου, χαρτιά, ἀνακοινώσεις, ἄνθρωποι, πληροφορίες, φωτογραφίες, συμφωνοῦσαν μὲ τὴν ἀφήγησιν. Βρισκόμουν μπροστά σὲ μιὰ ἀπότομη βλάβη ἐνὸς νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ σὰν κ' αὐτὴ ποῦ μόνο τὰ ἀφρικανικὰ δάση μὲ τίς δυνατὰς βροχὰς ξέρον. Τὰ ἔχνη τοῦ Πνεύματος ἦταν δλοκάθαρα.

Στὴν συνέχεια ἡ συζήτησις στράφηκε στὸ πνευματικὸ πρόγραμμα, ποῦ ἔπρεπε νὰ μπῆ γιὰ νὰ μὴ ἐξελιχθῇ ἢ προσπαθεῖα τους σὲ ἀθλητικὸ ἢ ἀπλὸ κοινωνικὸ σύλλογο. Μιλήσαμε γιὰ τὸν «Σύνδεσμο», γιὰ τίς ἄλλες νεανικὲς ὀρθόδοξες κινήσεις στὴν Εὐρώπη, στὴν Μέση Ἀνατολή, στὴν Ἀμερικὴ. Καθώρισαμε τὸ σχέδιο τῶν τακτικῶν συγκεντρώσεων τῶν ὁμάδων καὶ ἀνέλαβα τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν κάπως πιὸ ἄμεση καθοδήγησί τους στὸ μέλλον, μὲ ἀποστολὴ συγκεκριμένων προγραμμάτων συναντήσεων, δράσεως, βοηθημάτων, βιβλίων, ὀρθοδόξων εἰκόνων, τακτικὴ ἀλληλογραφία καὶ εἰ δυνατόν ὀργάνωσι μιᾶς μικρῆς ἐκπαιδεύσεως στελεχῶν. Κανόνισαμε ἀκόμη νὰ δοθῇ μιὰ οἰκονομικὴ βοήθεια γιὰ νὰ ἀρχίσουν ἀμέσως μουσικὲς σπουδὲς στὴν Ναιρόμπι οἱ δύο αὐτοδίδακτοι μαέστροι (χορδίας καὶ μπάντας) τῆς «Ὁρθοδόξου Νεολαίας», ὥστε νὰ συστηματοποιηθῇ ἡ ψαλμωδία τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ὀρθόδοξη ὑμνωδία καὶ τὸ Χριστιανικὸ τραγούδι, ποῦ εἶναι βασικὸς πνεύμων γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ὀρθοδόξων Ἀφρικανῶν.

Σὲ γραπτὸ κείμενο ποῦ μοῦ ἔδωσαν, σημειώνουν

(μεταφράζω καὶ πάλι πιστά): «Ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, ἕνα αὐτοκίνητο δὲν μπορεῖ νὰ τρέξῃ χωρὶς καύσιμα. Ἔτσι καὶ ἡ ὀργάνωσίς μας δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ ἄνετα χωρὶς τὰ ἀναγκαῖα μέσα, τὰ ὁποῖα χρειάζεται. Πολλὰ πράγματα μᾶς λείπουν ὅπως: α) Βιβλία ποῦ θὰ μᾶς δώσουν μιὰ εὐρύτερη γνῶσι. β) Φωτογραφικὰ μέσα γιὰ νὰ βγάζουμε φωτογραφίες ἀπὸ συνελύσεις καὶ ἀπὸ ἄλλη δρᾶσι τῶν νέων. γ) Γραφομηχανή, μεγάφωνο, μαγνητόφωνο γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωσι τῶν συναντήσεων μας. δ) Χωροδιδάχτραι ποῦ νὰ μποροῦν νὰ διδάσκουν μουσικὴ. Χρειαζόμαστε μερικοὺς εἰδικούς νὰ μᾶς ὀδηγήσουν. Ἐπίσης βοήθεια νὰ ἐκπαιδεύσουμε τοὺς δικούς μας, ὑπάρχοντας ὑπευθύνους, νὰ ἀποκτήσουν μουσικὲς γνώσεις. ε) Θέλουμε νὰ γνωρίσουμε ἄλλες χριστιανικὲς νεανικὲς ἐνώσεις ἐκτὸς τῆς Ἀνατολ. Ἀφρικῆς καὶ γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς φέρετε σὲ ἐπαφὴ μαζὶ τους. στ) Νὰ ἀνακητήσουμε μέλη στὸ ἐξωτερικὸ, ὅπου τὰ στελέχη μας νὰ μποροῦν νὰ ἐκπαιδευθοῦν στὴν θεολογία καὶ σὲ ἄλλα θέματα γιὰ νὰ βοηθήσουν τὴν Ἐκκλησία μας καὶ τὸν Σύνδεσμό μας νὰ προοδεύσῃ.

Τὰ γεγονότα ποῦ μὲ κάθε λιτότητα καὶ ἀποφυγὴ δραστηκῶν ἐξωραϊσμῶν ἀνεφέρθησαν πιὸ πάνω, γιὰ ὅποιον ἔχει κάποια ἰδέα τῶν ἀφρικανικῶν συνθηκῶν, εἶναι ἀναμφισβήτητα ἐκπληκτικὰ γιὰ μικρὴ ἱεραποστολικὴ κοινότητα. Ἐὰν βοηθηθῇ κατάλληλα, πνευματικὰ καὶ ὑλικά, αὐτὸς ὁ ζωτικὸς, αὐτοφυῆς πυρὴν ποῦ βρσκειται σὲ μιὰ ἀπὸ τίς δυναμικώτερες φυλὰς τῆς Κένυας, οἱ προοπτικὲς ποῦ ἀνοίγονται γιὰ τὴν ἀκτινοβολία τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν Ἀνατ. Ἀφρικὴ εἶναι σοβαρώτατες.

Καμπάλα, Αὐγούστος 1967.

Ἀρχιμ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ

των δια περισσότερον συγχρόνων και επομένως περισσότερον καταληπτών έννοιών εις τόν σύγχρονον «Χριστιανόν». Προφανώς πρόκειται περί τής γνωστής «πλαισίας όρθολογιστικής δοξασίας, τής χρονολογούμενης ήδη από τού ιστ' αιώνος, ήτις αναφανείσα κυρίως έν τῷ Προτεσταντισμῷ και διατυπωθεῖσα υπό πολλών άλλων και μάλιστα τού Α. von Harnack, κλησαντος περί τών χριστιανικών δογμάτων ως περί έργου τού έλληνικου πνεύματος επί ευαγγελικου 'εδάφους»¹, επαναλαμβάνεται έκτοτε περιοδικῶς, φθάουσα μέχρις άρνήσεως θεμελιωδών χριστιανικών δογμάτων και άνατροπής τής συναφούς διδασκαλίας τής Αγίας Γραφής και τής 'Ιερᾶς Παραδόσεως². Παραλείποντες έν τοῖς στενοῖς όροις τού άρθρου τούτου τās άλλας επόψεις, άφ' όν θα ήδύνατο νά εξετασθῆ τὸ θέμα τούτο, περιοριζόμεθα εις τήν από δογματικῆς άπόψεως επόψιν αὐτοῦ, ως και άλλοτε επράχμεν, 'ίνα καταδειχθῆ, ότι οὔτε ήτο δυνατόν νά γίνει, οὔτε εγένετο ποτέ εξελληνισμός τού Χριστιανισμού, οστις παρέμεινε κατά τήν οὐσίαν αὐτοῦ άμετάβλητος και άκέραιος διά μέσου τών αἰώνων, παραδοθείς ήμῖν πάλως παρέδωκεν αὐτόν ό θεός 'Ιδρυτής αὐτοῦ.

Πράγματι, ό Χριστιανισμός οὐδεμίαν άλλοίωσιν εξελληνισμὸν υπέστη, διότι τὰ αποτελούντα τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ χριστιανικά δόγματα προέρχονται ἐξ υπερφυσικῆς 'Αποκαλύψεως, ἢ μᾶλλον εἶναι αὐτῆ ὡς ἢ 'Αποκάλυψις τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἢ έν τῷ ἐνανθρωπήσαντι Θεῷ και Λόγῳ κορυφωθεῖσα και τελειωθεῖσα και έκτοτε άμετάβλητος και άκίε παραμένουσα κατά τήν οὐσίαν. 'Ὡς τοιαῦτα δὲ εἶθεν ἀποκεκαλυμμένοι και αἰώνιον κύρος κεκτημένοι ἀλήθειαι τὰ χριστιανικά δόγματα δὲν υπόκεινται εις εξελληνισμὸν ἢ ἐξιοουδαϊσμὸν ἢ ἐκρωμανισμὸν ἢ ἐκγερμανισμὸν ἢ εις οὐσιώδη άλλοίωσιν και μεταβολήν τινά ἢ ἐξέλιξιν και πρόοδον κατά τήν οὐσίαν, ἀλλὰ θέλουσι παραμείνει αἰώνιως ἀναλλοίωτα. Διὰ τούτο εἴρηται : «ὁ οὐρανὸς και ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ οὐρανοὶ και ἡ γῆ παρελεύσονται» (Μάρκ. 13, 31). Μετὰ τὸν Κύριον ἡμῶν 'Ιησοῦν Χριστὸν και τοὺς 'Αποστόλους του δὲν υπάρχει συνέχεια ἢ πρόοδος ἢ εξέλιξις ἢ άλλοίωσις ἢ συμπλήρωσις τῆς θείας 'Αποκαλύψεως. Διότι ἡ θεόθεν ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια καθ' ἑαυτὴν δὲν προοδεύει, ἀλλὰ μόνον ἡ υπό τῶν ἀνθρώπων γνῶσις τῆς ἀληθείας προοδεύει. Τὸ τελευταῖον ἀκριβῶς τούτο ἐπεδιόξεν ἡ 'Εκκλησία διά τῆς θεολογικῆς επεξεργασίας και ἀναπτύξεως τῶν ἀποκεκαλυμμένων θείων ἀληθειῶν. 'Ὡς γνωστόν, ἡ 'Εκκλησία, τὸ μὲν 'ίνα φέρῃ ἐγγύτερον εις τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα και καταστήσῃ περισσότερον καταλη-

πτὰς τὰς υπερφυσικὰς ἀληθείας, τὸ δὲ 'ίνα διατηρήσῃ ταύτας ἀπαραχαράκτους και προφυλάξῃ και άμυνθῆ κατά πάσης παρανοήσεως και παρερμηνείας και νοθείας αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν αἰρετικῶν, προέβη διά τῶν επτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων και υπό τήν επίστασίαν τοῦ 'Αγίου Πνεύματος εις πληρεστέραν διασάφισιν και ἀνάπτυξιν και διατύπωσιν τῶν θεμελιωδεστέρων και σημαντικωτέρων διά τήν πίστιν, ως και τῶν υπό αἰρετικῶν παρανοηθέντων, θείων δογμάτων, οὔτω δὲ ἐνῶ ταῦτα ἐσωτερικῶς και κατά τήν οὐσίαν παρέμειναν άμετάβλητα, ἐξωτερικῶς και κατά τήν μορφήν υπέστησαν ἀνάπτυξιν τινά, μείζονα δηλονότι διασάφισιν και ἐμβάθυνσιν και τελειοτέραν διατύπωσιν και έκφοράν, κατά τὰς ἐκάστοτε ἐξωτερικὰς ἀφορμὰς και τὰς ἀνάγκας τοῦ πληρώματος τῆς 'Εκκλησίας. 'Αλλ' ἡ υπό τῆς ἀρχαίας 'Ελληνικῆς 'Εκκλησίας και Θεολογίας γενομένη ἀνάπτυξις τινῶν ἐξ αὐτῶν, ἰδίως τοῦ Τριαδικοῦ και τοῦ Χριστολογικοῦ, πρέπει νά νοηθῆ υπό τήν έννοιαν τῆς ἐμβάθυνσεως και λογικῆς διασαφήσεως και ἀναπτύξεως και διατυπώσεως αὐτῶν, ἄρα υπό τήν έννοιαν τῆς ὅλως ἐξωτερικῆς μεταβολῆς τῆς μορφῆς μόνον αὐτῶν, και οὐχί τῆς οὐσίας ἢ τοῦ πυρήνος τῆς ἀντικειμενικῆς θείας 'Αποκαλύψεως, ἢτις διέμεινεν ἄθικτος. Κυρίως διά τῆς θεολογικῆς και φιλοσοφικῆς θεωρίας οἱ ἀρχαῖοι Πατέρες επεζήτησαν νά διαφωτίσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὸ περιεχόμενον τῶν θείων δογμάτων και νά προσεγγίσωσιν αὐτὸ εις τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἐτι δὲ νά συγκροτήσωσι συστηματικὴν και λογικῶς και ὀργανικῶς συνηρμολογημένην έκθεσιν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς 'Εκκλησίας, ἀντικρούοντες ἅμα και τὰς ἐκ μέρους τοῦ λογικοῦ προβαλλομένας ἐνστάσεις τῆ βοήθεια τῆς φιλοσοφίας. 'Ὡστε ἡ θεολογικὴ θεωρία ἐκρίθη ἀναγκαία διά τήν ἀνάπτυξιν και δικαίωσιν και συστηματοποίησιν τῶν θείων δογμάτων και οικειῶσιν ὑποκειμενικὴν αὐτῶν υπό τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ. Διὰ τούτου ὅμως δὲν ήτο δυνατόν νά θιγῆ ἡ οὐσία αὐτῶν, ἢτις ἔμεινεν ἀναλλοίωτος.

Κατὰ ταῦτα, δὲν εγένετο εξελληνισμός ἢ άλλοίωσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ έκπτώσις ἀπ' αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ό θεός λόγος, ό διά τῶν αἰώνων διών, παραμένει κατά τήν ἑαυτοῦ οὐσίαν ἀναλλοίωτος και άμετάβλητος ἐσαεί, καθ' ἑτι φαίνεται ἀλλάσσωσιν ἐκάστοτε ἐξωτερικὴν μορφήν και περίβλημα και διατύπωσιν, ἄτε υπερκείμενος τῶν ἐπηρεϊῶν τοῦ χρόνου ἢ τῶν μέσων τῆς οικειώσεως και κατανόησεως και ἀναπτύξεως αὐτοῦ υπό τῶν διαφόρων ἀτόμων ἢ τῶν θεολογικῶν σχολῶν σκέψεως ἢ τῶν ἐκάστοτε ἀρχόντων φιλοσοφικῶν και λοιπῶν πνευματικῶν και πολιτιστικῶν συστημάτων και ρευμάτων. 'Εντεῦθεν και ἡ ἀρχαία 'Ελληνικὴ Θεολογία ἐχρησιμοποίησεν ἐν ἀρχῇ τὸν Πλατωνισμὸν και ἔπειτα τὸν 'Αριστοτελισμὸν μᾶλλον ως εἰδολογικὸν ὄργανον και ὡς λογικὴν τέχνην και ὡς ἐξωτερικὸν περιβάλλυμα και ἐπιστημονικὴν μέθοδον και μορφήν πρὸς συστηματοποίησιν και ἀνάπτυξιν και προσφορὰν τοῖς πιστοῖς τῶν θείων ἀληθειῶν, ἐπι τῷ τέλει τῆς ὑποκειμενικῆς ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων προσοικειώσεως αὐτῶν ἐπι ταύτην ἢ ἐκείνην τήν μορφήν ἢ τῆς υπερασπίσεως

1. A. v. Harnack, Lehrbuch der Dogmengeschichte 15, 20.

2. Πρβλ. Π. Μπρατσιώτου, Χριστιανισμός και 'Ελληνισμός ἐν ἀντιθέσει και συνθέσει, β' έκδ., 'Αθήναι 1967, σ. 19 ἐξ ἔνθα και ἄλλη βιβλιογραφία. W. Glaue, Die Hellenisierung des Christentums in der Geschichte der Theologie von Luther bis auf die Gegenwart, Berlin 1912. A. Grillmeier, Hellenisierung - Judaisierung des Christentums als Deutungsprinzipien der Geschichte des kirchlichen Dogmas, ἐν «Scholastik» 33 (1958) 352 ἐξ. κλπ.

αυτῶν κατὰ τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς αἰρέσεως. Οἶονεὶ ἐνέδυσσε τὰς ἀποκαλυφθείσας ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ καὶ ἀναλλοιώτους διαμεινάσας θείας ἀληθείας διὰ τῶν φιλοσοφικῶν ἐνοιῶν καὶ κατηγοριῶν σκέψεως καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ὀρολογίας καὶ τῶν λογικῶν τύπων καὶ τῶν ἄλλων ἐνδυμάτων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ γλώσσης, ἵνα ἐρμηνεύσῃ καὶ προσφέρῃ αὐτὰς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰς καταστάσεις περισσότερον καταληπτὰς, καθὼς πρότερον ἐγένετο περιορισμένως εἰς τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, χωρὶς βεβαίως τοῦτο νὰ σημαίνει ἐξελθισμὸν καὶ ἐξιοδαῖσμὸν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, καθ' ἕσπον ἢ οὐσία καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς διέμειναν ἀναλλοιώτα.

Βεβαίως ἀρχαῖοι τινες Ἑλληνες Πατέρες, γαλοῦχηθέντες καὶ ἀνατραφέντες διὰ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ἦτο φυσικὸν νὰ ποιήσωνται μείζονα χρῆσιν τῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπομένως νὰ ὑποστῶσιν, αὐτοὶ μόνοι, τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς, δυνάμενοι νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς ἐκ τούτου ὡς Πλατωνίζοντες ἢ ὡς Ἀριστοτελίζοντες, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς εἰς τοὺς περισσοτέρους ἦτο περιορισμένη καὶ ὅλως ἐξωτερικῆ, ὡς π.χ. εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον, τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν καὶ ἄλλους. Ἐντεῦθεν καὶ ἐχρησιμοποιοῦν οὗτοι κατὰ προτίμησιν τὴν Νεοπλατωνικὴν καὶ βραδύτερον τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν μόνον εἰς ἕτι δὲν προσέκρουεν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν καὶ δὲν ἔθιγε τὴν οὐσίαν τῶν δογμάτων, φρονούντες ὅτι ἡ φιλοσοφία συμβάλλεται εἰς τὸ «οἰκονομεῖν ἐν κρίσει τὴν ἀλήθειαν τῶν ἡμετέρων δογμάτων»³. Ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ θαυμαστῆς τοῦ Ὀριγένους καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ψευδοδιονυσίου Ἀρεοπαγίτου θεολογικοφιλοσοφικῶς ἰστάμενος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἀποφεύγει νὰ ἀπομακρύνῃται τῆς διδασκαλίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ νὰ παρασύρῃται ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, διότι τοῦτο «ἀπαγορεύει ὁ θεῖος λόγος»⁴. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀνάπτυξις τῶν δογμάτων ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, τῆς φιλοσοφίας χρησιμοποιοηθείσης ἐπικουρικῶς μόνον ὡς εἰδολογικοῦ ὄργάνου καὶ μέσου ἀναπτύξεως καὶ διατυπώσεως τῶν δογμάτων. Τούτων οὕτως ἐχόντων δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ περιέπουσα τὴν ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων κατιοῦσαν δογματικὴν τῆς Παράδοσιν Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία νὰ ἐπιτρέψῃ παραποίησιν ἢ νοθείαν ἢ ἀλλοίωσιν αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἐνοιαν τοῦ ἐξελθισμοῦ αὐτῆς. Ὅπου δὲ ἐσημειώθησαν παρεκτροπαί τινες καὶ ἀποκλίσεις ἀπὸ τοῦ κανόνος τούτου, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀντιμετώπισαν τὴν ἀντίδρασιν τῶν Ὁρθόδοξων Πατέρων καὶ τὴν καταδικτικὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συνέβη ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Ὀριγένους. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἀκριβῶς ἀνάμι-

ξις φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἰδεῶν ἐκ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἢ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἢ τῶν ἀνατολικῶν θρησκευμάτων μετὰ τῶν χριστιανικῶν ἐξ Ἀποκαλύψεως ἀληθειῶν ἤγαγεν εἰς τὰς κατακριθείσας γνωστὰς ἀρχαίας αἰρέσεις. Ταῦτας δὲ καταδικάσασα ἡ Ἐκκλησία, διέσωσε τὴν καθαρότητα καὶ τὴν γνησιότητα καὶ τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀπειμάκρυνε τὸν κίνδυνον τοῦ ἐξελθισμοῦ ἢ τοῦ ἐξιοδαῖσμοῦ αὐτοῦ. Πρὸς ἀπόκρουσιν ἀκριβῶς τοῦ κινδύνου τούτου εἶναι γνωστὸν ὅτι ἠγέρθησαν ἀρχαῖοι χριστιανοὶ καὶ Πατέρες τινές, οἵτινες ἔλαβον ἐχθρικὴν στάσιν κατὰ τῆς φιλοσοφίας ἐν γένει, καταπολεμήσαντες τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὴν χριστιανικὴν Θεολογίαν καὶ ἀποκρούσαντες οὕτω τὸν λεγόμενον ἐξελθισμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄλλως τε «οἱ Ἑλληνες Πατέρες κατεῖχον τόσον καλῶς τὸ τε πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ εἶχον τοσοῦτον ὀξεῖαν τὴν διάνοιαν καὶ τὸ αἶσθημα καὶ ἐμφανίζονται οὕτω διακριτικοὶ καὶ μέχρι δέους προσεκτικοὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἐλληνικῆς σοφίας καὶ ἐνεφοροῦντο τοσοῦτον ἰσχυροῦ χριστιανικοῦ αὐτοσυναίσθηματος καὶ περὶ τοσοῦτου ἐποιοῦντο τὴν Ὁρθοδοξίαν, ὥστε νὰ ἀποκλείηται παντελῶς ὄχι μόνον ἡ συνειδητῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀσυνειδήτος παρ' αὐτῶν παραποίησις τοῦ πνεύματος τοῦ Ἐυαγγελίου, ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῆ, ὅτι οἱ Πατέρες οὗτοι δὲν ἀντελήφθησαν, ὅσον ἔπρεπε, τὸ περιεχόμενον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπερ, καθὼς δικαίως παρετηρήθη, θὰ ἀπετέλει δεινὴν μομφὴν καὶ μέγιστον ἀδίκημα κατὰ τῶν ἐν λόγῳ Πατέρων. Θὰ ἦτο ἄλλως τε καὶ ὑπέμετρος ἡ ἀξιώσις μερικῶν ὀρθολογιστῶν διαμάρτυρομένων θεολόγων, ἧκιστα ἀνεπηρέαστων ἀπὸ συγχρόνους φιλοσοφικῶς προκαταλήψεων καὶ ἀποξενωμένων ψυχικῶς τοῦ βιβλικοῦ χριστιανικοῦ βιώματος, νὰ θέλωσι μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας νὰ ἀνακαλύψωσιν αὐτοὶ νόθευσιν τάχα τοῦ Χριστιανισμοῦ, συντελεσθεῖσαν δῆθεν ὑπ' ἐκείνων ἀκριβῶς, οἵτινες εἴπερ τινές καὶ ἄλλοι ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἔζησαν αὐτούσιον τὸν βιβλικὸν Χριστιανισμὸν»⁵. Τούτων πάντων ἕνεκεν ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θεολόγων μόνον ὁ Ὀριγένης καὶ ὁ Ψευδοδιονύσιος Ἀρεοπαγίτης ἐπηρεάσθησαν βαθύτερον πως ὑπὸ τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ δύνανται νὰ κατηγορηθῶσιν ἐπὶ ἀποτυχούσῃ ἀποπειρᾷ ἐξελθισμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ ἡ ἀπόπειρα αὐτῶν αὕτη καταπολεμήθη ἐγκαίρως καὶ ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τῶν Ὁρθόδοξων Πατέρων καὶ καταδικάσθη ἐπισημῶς ὑπὸ τῆς ἀγρύπνου φρουροῦ καὶ θεματοφύλακος Ἐκκλησίας, ἐπὶ πλέον δὲ οὗτοι δὲν ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ὡς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἢ δὲ διδασκαλία αὐτῶν οὐδόλως ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐπίσημον καὶ αὐθεντικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐθεολόγησαν καὶ ἐφιλοσόφησαν οὗτοι οἶονεὶ ὡς ἰδιῶται, «ζητοῦντες καὶ γυμνάζοντες». Ὡς ἐκ τούτου ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ὀρθῶς ἀντιδιέστειλε τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν τοῦ Ὀριγένους ὡς μάρτυρος τῆς Παραδόσεως ἀπ' ὅσα οὗτος πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς αἰρε-

3. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λογ. 2,35. Migne P.G. 35,444.

4. Γρηγορίου Νύσσης, Θεωρία εἰς τὸν τοῦ Μωυσέως βίον. Migne P.G. 44,377.

5. Π. Μπρατσιώτου, μν. ξ., σ. 23.

Ε' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

(18—23 Σεπτεμβρίου 1967)

Τὸ ἐφετεινὸν Ε' Διεθνὲς Πατρολογικὸν Συνέδριον ἔλαβε χώραν ἐν Ὁξφόρδῃ ἀπὸ τῆς 19ης μέχρι τῆς 23ης Σεπτεμβρίου. Ὡς γνωστὸν, τὸ Συνέδριον τοῦτο συνέρχεται ἀνά τετραετίαν, δίδει δὲ τὴν εὐκαιρίαν εἰς εἰδικούς ἐπιστήμονας θεολόγους, φιλοσόφους καὶ ἱστορικούς, οἱ ὅποιοι, καίτοι προέρχονται ἐκ διαφόρων χωρῶν καὶ ἀνήκουν εἰς διαφόρους χριστιανικὰς ὁμολογίας, ἐργάζονται ἐπὶ τοῦ κοινῆ δι' ὅλους τοὺς χριστιανούς πατερικοῦ θησαυροῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ζήσουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν φιλίας καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀνακοινώσουν τὰ νεώτερα συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν των*.

Ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου κατενεμήθησαν ὡς ἑξῆς :

* Ἀναλυτικώτερον περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Συνεδρίου ἰδὲ τὸ ἡμέτερον ἄρθρον ἐν τῇ «Θεολογία», τόμ. ΑΕ' τεύχος Α', ἐν Ἀθήναις 1964, σελ. 159 κ.έ.

τικὸς («ἔγραψεν ὡς ζητῶν καὶ γυμνάζων») ⁶, ἅτινα καὶ κατεδίδασκεν ἐπισήμως ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Ε' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ⁷, δὲν ἀπεδέχθησαν δὲ οὐδ' αὐτοὶ οἱ ὀπαδοὶ καὶ θαυμασταὶ τοῦ Ὁριγένους.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω συντόμως εἰρημένων, μὴ ὑπάρχοντος ἐξελληνισμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀποκρούομεν τὰ κατὰ τὰς ἐσχάτας ταύτας ἡμέρας ἀναγραφόμενα εἰς τὸν Τύπον περὶ τῆς ἀνάγκης ἀφελληνισμοῦ αὐτοῦ, δεχόμενοι μετὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὴν ἀδαιωνιότητα καὶ πληρότητα καὶ αὐτάρκειαν καὶ αὐθεντίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπιδεδωρημένης καὶ τῷ τιμίῳ Αὐτοῦ αἵματι ἐσφραγισμένης θείας Ἀποκαλύψεως, τὴν διαιώνισιν καὶ διὰ τῶν αἰῶνων ἀναλλοίωτον καὶ ἀμειώτως ἀναπλαστικὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ τὴν διαχριστιανικῶς ὡς ἀπροσμάχητον ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν ἀνωμολογημένην ἱστορικὴν πραγματικότητα περὶ τῆς ἀπὸ τῶν πρώτων πηγαίων τῆς θείας Ἀποκαλύψεως θεοπνεύστων κειμένων καὶ ἐφεξῆς διὰ τῆς ἐξόχως καὶ πεφίλοσοφημένως διαμορφωθείσης Θεολογίας τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων περιλάμπρου διακονίας τοῦ Γένους ἡμῶν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν διεξεργασίαν τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ εἰς τὸν καθόλου εὐαγγελισμόν τῆς ἀνθρωπότητος, διακατεχούσης ἕκτοτε καὶ διεκμελετώσης αὐτὰ εἰς τὴν ἐν ἡ

1. Μ. Ἀ θ α ν α σ ί ο υ, «Ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος... ἐξέθετο πρεπόντως καὶ εὐσεβῶς κατὰ τῆς Ἀρειανικῆς αἵρέσεως τὰ ὀρισθέντα, 27. Migne P.G. 25, 464.

7. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1960, τ.Ι, ἐκδ. β', σ. 184, 198 ἐξ.

Α'. Κύρια θέματα.

Ὡς καὶ κατὰ τὸ πρὸ τετραετίας συνελθὸν Συνέδριον, ἐσχηματίσθησαν ἕνδεκα διαφορετικοὶ κύκλοι, ἐξετάσαντες τὰ ἐξῆς ἐπὶ μέρους θέματα : 1) Γλῶσσα καὶ ἐκδόσεις τῶν Πατέρων. 2) Ἰσόπλυτος. 3) Ὁριγένης. 4) Γρηγόριος Ναζιανζηνός. 5) Γρηγόριος Νύσσης. 6) Χρυσόστομος. 7) Ὁ Αὐγουστίνος καὶ ἡ ἐποχὴ του. 8) Ὁ Αὐγουστίνος καὶ τὸ σύστημά του. 9) Οἱ Πατέρες καὶ ὁ Ἑλληνισμός. 10) Λειτουργικὴ. 11) Πνευματικότης.

Συγκρίνοντες τὰ ἀνωτέρω θέματα πρὸς τὰ τοῦ παρελθόντος ἀλλὰ καὶ τοῦ προπαραελθόντος Συνεδρίου, παρατηροῦμεν, ὅτι διὰ πρώτην φοράν ἐμελετήθησαν εἰδικῶς τρεῖς μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς, οἱ δύο Γρηγόριοι Ναζιανζηνός καὶ Νύσσης καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Βεβαίως, αἱ τέσσαρες δίωροι ἀπογευματινὰ συγκεντρώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀφιερώθησαν δι' ἕκαστον ἐκ τῶν ἀνωτέρω Πατέρων (διὰ τὸν Ναζιανζηνό

ὁ Θεὸς εὐδόκησε χαραχθῆναι γλῶσσαν, τὴν καὶ ὑπὸ τῶν οὐρανῶν ἐν τῷ περὶ τὸν σταυρὸν ὄραματι ἐκείνῳ τοῦ πρώτου τῆς Βασιλίδος λαληθεῖσαν, ἐκδιδαχθείσης δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ μόνης τῆς Θεοδωρήτρου ταύτης γλώσσης προελθόντας εὐστόχους ἐπιστημονικούς θεολογικούς ἄρους, τοὺς μόνους κατὰ γὰρ τὸ ἀνθρωπίνως ἐφικτὸν ἀποδιδόντας ὑψηλὰς δυσερμηνεύτους ἀληθείας καὶ νοήματα δυσνόητα θεῖα, ὅθεν καὶ αὐτουσίῳ χρῶνται τούτοις ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς αὐτῶν ἐρευναῖς καὶ διατριβαῖς οἱ ἀλλοεθνεῖς καὶ ἀλλόγλωσσοι). «Ὅθεν καὶ ἡ ἀπίκρισις τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς δῆθεν ἀπροσαρμόστου πλέον καὶ ἀναπηχῆτου εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν οὐ μόνον εὐρίσκειται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐξ Ἀποκαλύψεως κατηγορηματικὴν περὶ τοῦ ἀντιθέτου διαβεβαίωσιν ὅτι «Χριστός, χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. 13,8), ὅπερ καὶ ἡ δραμοῦσα ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς παγκοσμίου Ἱστορίας ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἀποδεικνύει, ἀλλὰ καὶ ἐκφράζει ἢ ὡς ἄνω ἀπίκρισις τὴν ἀπαράδεκτον ἀρχὴν, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ συμμεταβάλληται εἰς τὴν οὐσίαν του κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἐπικρατούσας ἀντιλήψεις, ἐνῶ ὁ Χριστιανισμὸς, παραμένων εἰς τὴν οὐσίαν του ἀναλλοίωτος, δύναται νὰ ὁμιλῇ ἐκάστοτε τὴν πρέπουσαν γλῶσσαν καὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν ἄνθρωπον πάσης ἐποχῆς καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ» ⁸.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

8. Βλέπ. καὶ Π. Μπρατσιώτου, Ἡ Ἑλληνικὴ μας κληρονομία, ἄρθρον ἐν τῷ προηγούμενῳ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησίας», σ. 655 - 656.

νόν ἐγένοντο δύο συγκεντρώσεις), δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ θίξουν ἐλαχίστας μόνον πλευρὰς τῆς διδασκαλίας των καὶ τῆς σχετικῆς πρὸς αὐτοὺς συγχρόνου πατρολογικῆς ἐρεύνης. Ἄξιοσημείωτος εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν συνέδρων τῶν συμμετασχόντων εἰς αὐτὰς καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ εἰς τὴν συζήτησιν, ἰδιαιτέρως εἰς τὸ τμήμα τὸ μελετήσαν τὸν Γρηγόριον τὸν Νύσσης. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὰς σχετικὰς πρὸς τὸν Γρηγόριον Νύσσης ὁμιλίαις τοῦ διακεκριμένου πατρολόγου πατρὸς JEAN DANIELOU (αἱ διάφοροι ἔνοιαι τοῦ ὄρου θεωρία εἰς τὸν Γρηγόριον Νύσσης), τῆς καθηγητρίας τῆς Σορβόννης κ. MARGERITTE HARL περι τοῦ λεξιλογίου τοῦ Γρηγορίου, καὶ τοῦ πατρὸς Καλλίστου WARE, Ἁγγλο ὀρθοδόξου ἱερέως καὶ καθηγητοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης, ὁμιλήσαντος εἰς τὸ τμήμα τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος με θέμα : «Τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος καὶ ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ : Γρηγόριος ὁ Νύσσης, Μακάριος καὶ Μάρκος ὁ ἐρημίτης».

Β' Διαλέξεις.

Ἐδόθησαν δώδεκα λίαν ἐνδιαφέρουσαι διαλέξεις ἀπὸ διακεκριμένους καθηγητὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ καθηγηταὶ K. ALAND καὶ CHADWICK. Ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ὁμιλήσαν ὁ καθηγητὴς π. FLOROVSKY με θέμα : «Τὸ πρόβλημα τῆς νεοπατερικῆς συνθέσεως» καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βασιλείου KRIVOCHEINE περι τῆς Ἐκκλησιολογίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ὁ π. FLOROVSKY ὁμιλήσεν ἀπὸ στήθους. Ὅσα ἐνδιαφέροντα εἶπεν ἦσαν ἀπαύγασμα οὐχὶ μόνον τῶν γνώσεων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐμπειρίας. Ἡ διάλεξις τοῦ ἀρχιεπισκόπου KRIVOCHEINE, διὰ τῆς ὁποίας ἔληξαν καὶ αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου, ἔθιξε τὸ λεπτὸν θέμα τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Βασιλείος ἔναντι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικώτερον τοῦ πάπα Δαμάσου. Ἐπιτυχῶς εἰς τὸ τέλος ὁ ὁμιλητὴς ἐξῆρε τὴν οὐσιώδη μεταβολὴν τὴν ἐπελθοῦσαν εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, παρὰ τὰ θλιβερά γεγονότα τὰ ἐν τῷ μεταξύ μεσολαβήσαντα καὶ κατέληξε λέγων, ὅτι ὁ σημερινὸς Πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ' διαφέρει κατὰ πολὺ τοῦ Δαμάσου.

Γ' Ἀνακοινώσεις.

Ἐγένοντο περὶ τὰς διακοσίας ἀνακοινώσεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁμιλήσαν οἱ καθηγηταὶ FLOROVSKY, AMAND DE MENDIETA, CROUZEL, DALMAIS, ὡς καὶ ὁ γνωστὸς ὀρθοδόξος πατὴρ L' HUILIER. Ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ὁμιλήσαν ὁ καθηγητὴς εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς κ. Γεώργιος Μπεμπῆς με θέμα : «Ἡ ἀπολογία τοῦ Νεστορίου ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως»,

ὁ διδάκτωρ κ. Κων. Δρατσέλλας περὶ τοῦ προβλήματος τῆς προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν εἰς τὸν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ γράφων με θέμα : «Μερικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Χριστολογίας Γρηγορίου τοῦ Νύσσης». Εἰς τὴν τελευταίαν ἀνακοίνωσιν ἐξήρθη ἡ συμβολὴ τοῦ Γρηγορίου εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῆς Δ' ἀλλὰ καὶ τῆς Σ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κατεπολεμήθη δὲ ἡ περὶ μωφουσιτισμοῦ κατ' αὐτοῦ κατηγορία ἐπὶ τῇ βάσει ἐσωτερικῶν μαρτυριῶν τῶν κειμένων τοῦ Γρηγορίου.

Δ' Ὁργανα σπουδῶν.

Ἐξετέθησαν ὡς καὶ κατὰ τὰ παρελθόντα συνέδρια ὑπὸ τῶν διαφόρων πατρολογικῶν κέντρων εἰδικὰ μελέται καὶ ἐκδόσεις.

Ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους αὐτῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου προηγήθη ὁμιλία τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Παρινοῦ καρδινάλιου κ. MICHELE PELLEGRIN πρὸς τὴν ὀλομέλειαν τῶν συνέδρων με θέμα : «Ἡ παιδεία εἰς τοὺς Πατέρας».

Ἐκάστη χριστιανικὴ ὁμολογία εἶχεν εἰδικὰς λειτουργικὰς εὐκαιρίας. Ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ἐγένοντο δύο θεῖαι λειτουργίαι ἑλληνιστὶ καὶ ρωσιστικῶς εἰς ἔσπερινὸς με τὴν χορωδίαν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Λονδίνου.

Τέλος, ἀνεκοινώθη ἡ σύστασις Διεθνούς Πατρολογικῆς Ἐνώσεως. Πρόεδρος αὐτῆς εἶναι ὁ καθηγητὴς τῆς Σορβόννης κ. H. I. MARROU καὶ ἀντιπρόεδρος οἱ καθηγηταὶ K. ALAND καὶ F. L. CROSS. Ἐπὶ τὴν κεντρικὴν ἐπιτροπὴν συμμετέχουν ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς οἱ καθηγηταὶ κ.κ. Κωνσταντῖνος Μπόνης καὶ Παναγιώτης Χρήστου. Μέλη τῆς διεθνούς αὐτῆς Ἐνώσεως δύνανται νὰ ἐγγραφῶν πατρολόγοι ἐπιστήμονες με συγγραφικὴν δρᾶσιν κατόπιν προτάσεως τριῶν καθηγητῶν μελῶν τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἀπαραιτήτως ὀφείλουν νὰ εἶναι ἄλλοι ἐθνικότητος ἀπὸ τὴν τοῦ ὑποψηφίου.

Αἰσθητὴ ἦτο ἀπὸ τὸ Συνέδριον ἡ ἀπουσία, λόγῳ ἀσθενείας, τοῦ ἐμψυχωτοῦ καὶ κυρίου ὀργανωτοῦ τοῦ καθηγητοῦ F. L. CROSS. Ἐπίσης, λόγῳ διαφόρων κωλυμάτων ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων πατρολόγων εἰς τὸ ἐφετεινὸν Συνέδριον ὑπῆρξε περιωρισμένη.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἐὰν θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ συνέλθῃ μελλοντικῶς τὸ διεθνὲς τοῦτο Συνέδριον εἰς Ἀθήνας, δεδομένου ὅτι εἰς αὐτὸ ἐρευνῶνται κατ' ἐξοχὴν οἱ Ἑλληνες Πατέρες, καὶ δὴ καὶ οἱ Πατέρες τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῆς Ἐκκλησίας, οἱ κατ' ἀριστὸν τρόπον συνδυάσαντες τὴν Ἑλληνικὴν γνῶσιν καὶ σφίαν πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ζωὴν.

ΗΛΙΑΣ ΜΟΥΤΣΟΥΛΑΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐν ἀγάπῃ εἰλικρινεῖ.

Μετὰ μεγίστης χαρᾶς καὶ μετ' ἐλπίδων πολλῶν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μετὰ σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου παρηκολούθησε τὰς ἐπαφὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου μετὰ τῶν ἡγετῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Βεβαίως, αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπαφαὶ πόρρω ἀπέχον ἀπὸ τοῦ νὰ σημαίνουν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Γινόμενα ὅμως αὐτὰ ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ καὶ εἰλικρινεῖ, ὁδηγοῦν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ οἰκοδομητικοῦ διαλόγου, ὅστις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον θὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ποθητὴν ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ἔχη ἀποκατασταθῆ ἡ ἐνότης τοῦ διηρημένου σήμερον χριστιανικοῦ κόσμου.

Ὅθεν, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι, τὸ γε νῦν ἔχον, πρέπει νὰ εὐχόμεθα, ἵνα πᾶσαι αἱ ἐπαφαὶ τῶν Προκαθημένων καὶ ἄλλων ἡγετικῶν στελεχῶν τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν διέπονται ὑπὸ τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἥτις «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς», καὶ ὑπὸ τῆς διαθέσεως τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας ἠνωμένης καὶ ἀδιαιρέτου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Δημοκρατικὴ Ἐκκλησία.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ τόσον συζητούμενον ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς λοιπὰς ὁμοδόξους Ἐκκλησίας, καὶ δὴ πρὸς τὴν δρᾶσιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, διὰ στόματος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Γεωργίου, ἐδήλωσε πρὸς τοὺς ἀνταποκριτὰς τοῦ ξένου τύπου τὰ ἑξῆς:

«Εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῆς πολιτικῆς ἐνὸς προσώπου, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν ἀπαραλλάκτως ὅλαι αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι δημοκρατικὴ Ἐκκλησία, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἀρκετὴ ἐλευθερία. Ἐκάστη Ἐκκλησία κινεῖται ἐντὸς τῶν ἰδικῶν τῆς πλαισίων, ἐπὶ δὲ τῶν γενικωτέρων θεμάτων εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συζήτησις καὶ ἡ συμφωνία πᾶσῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, αἱ ἐνέργειαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρέπει νὰ ἀπηχοῦν τὴν ὑπὸ πᾶσῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀποδεκτὴν κατεύθυνσιν, ὑπόκεινται δὲ εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐγκρίσιν πᾶσῶν τῶν ἀδελφῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν».

Διὰ νὰ γίνῃ οἰκονομικῶς αὐτάρκης.

Συνεστήθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἐπιτροπὴ ἐκ διακεκριμένων οἰκονομολόγων, ἥτις ἤρξατο ἤδη ἐργαζομένη

ἐθελοντικῶς πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καὶ τῶν πόρων τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα ἐξευρεθῇ ὁ τρόπος τῆς ἀξιοποιήσεως αὐτῶν, κατὰ τρόπον καθιστῶντα τὴν Ἐκκλησίαν οἰκονομικῶς αὐτάρκη.

Παρὰ τὰς κατὰ τὸ παρελθὸν γενομένας ἀρπαγὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, αὕτη ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀρκούντως σημαντικὴ. Ἐὰν αὕτη ἀξιοποιηθῇ καὶ τύχῃ σφρόνος καὶ καλῶς μεμελετημένης διαχειρίσεως καὶ ἐὰν ἐπὶ πλεόν συστηματοποιηθῇ τὸ ἔργον τῆς διασφαλίσεως τῶν διαφόρων πόρων τῆς Ἐκκλησίας, αὕτη θὰ ἀποκτήσῃ τὰς οἰκονομικὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν τῆς καὶ τὴν διεύρυνσιν τῶν τομῶν τῆς πνευματικῆς τῆς δραστηριότητος.

«Φύλαξ».

Μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς ὑποδέχεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ Ἐξαρχίας Ὀλλανδίας καὶ Δανίας ἐκδοσιν μηνιαίου ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Φύλαξ». Τὸ πρὸς χάριν τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις Ἑλλήνων ἐκδιδόμενον περιοδικόν τοῦτο ἔθεσεν ὡς σκοπὸν του «νὰ διαφυλάξῃ τὰς παραδόσεις τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους καὶ νὰ ὑποβοηθήσῃ εἰς τὴν ἔξαρσιν τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν τοῦ Θεοῦ μεταξὺ τῶν τάξεων τοῦ ποιμνίου.

Θὰ ὁμιλῇ διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην. Θὰ κηρύττῃ τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ. Θὰ προβάλλῃ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Ἐθαγγελίου. Θὰ ἐνστερνίζεται τὴν ἀλήθειαν. Ἐκδίδεται, διὰ νὰ διδάξῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ φυλάξῃ ὅτι πολύτιμον ἔχομεν ὡς Φυλὴ καὶ ὡς Ὀρθοδοξία, ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης πρὸς ὅλους καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀναπτύξεως δεσμῶν πρὸς πάντας, οἱ ὅποιοι ἔχουν κέντρον τὸν Θεόν».

Ἐρχόμεθα, ὅπως τὸ νέον τοῦτο περιοδικὸν συμβάλλῃ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῶν ἑλληνικῶν κοινότητων τῆς Γερμανίας, Ὀλλανδίας καὶ Δανίας, πρὸς δόξαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ὅδηγεῖ ἀφεύκτως.

Εἰς πάντας τοὺς ναοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας ἀνεγνώσθη πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων ποιμαντικὴ ἐγκύκλιος, διὰ τῆς ὁποίας καταδικάζονται αἱ ὑπὸ τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος εἰσαχθεῖσαι «σοσιαλιστικαὶ ἀκολουθίαι», αἵτινες καθιερώθησαν ὑπὸ τοῦ καθεστώτος, ἵνα ὑποσκελίσουν τὰ χριστιανικὰ μυστήρια καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας. Ἰδιαιτέρως ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐγκυκλίῳ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας καταδικάζουν τὴν ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἰ. χρισμὰ «ἐορτὴν τῆς σοσιαλιστικῆς νεολαίας», τὴν ὑποκαθιστῶσαν τὸ ἰ. βάπτισμα τελετὴν τῆς «ἐπιθέσεως τοῦ ὀνόματος», τὸν «σοσιαλιστικὸν γάμον», τὴν πολιτικὴν κηδεῖαν κ.τ.τ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 2 Νοεμβρίου ἐ.έτους, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἀνεκοίνωσεν Αὐτῇ, ὅτι τὸ θέμα τῆς ἀποκτήσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἰδίου Νοσοκομείου διὰ τοὺς Κληρικούς τῆς ἔχει ἤδη ἀρκετὰ προχωρήσει, ἐλπίζει δὲ ὅτι ταχέως θὰ λειτουργήσῃ τούτο. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῆς καὶ ἠυχῆθη ὅπως τούτο, βαθῶς πόθος ὄλων τῶν Κληρικῶν, καταστῆ συντόμος εὐχάριστος πραγματικότης.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἱερά Σύνοδος ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ Ὁρθοδόξου ἱεραποστολικοῦ ἔργου, ἀπέφασκε δὲ ὅπως, πρὸς ἐπιμελῆ παρακολούθησιν τούτου καὶ συντονισμὸν τῶν παραλλήλων προσπαθειῶν, λειτουργήσῃ παρὰ τῆ Ἀποστολικῆ Διακονίας εἰδικὸν Γραφεῖον.

Τέλος, ἐμελέτησε τὸν σχηματισθέντα ἀνακριτικὸν φάκελλον τῆς «δραματιστρίας» Ἀθανασίας Κρικέτου, κατέληξε δὲ εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα: Πρόκειται περὶ ἐπιτηδείας ἀγύρτιδος. Χωρὶς νὰ ἔχη οὐδεμίαν ἀπολύτως πνευματικότητα, παρουσιάζεται ὡς συνομιλοῦσα μὲ τὴν Παναγίαν καὶ λαμβάνουσα ἀποκαλύψεις παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ψυχονευρωτική, μὲ ἐκδηλὸν θρησκευτικὸν παραλήρημα, ἀποκαλεῖ τὸν ἑαυτὸν τῆς «φῶς τοῦ κόσμου». Κηρύσσει ὅτι «ὄσων πιστεύουν εἰς αὐτὴν θὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι των». Ἀπειλεῖ δὲ τοὺς μὴ πιστεύοντες εἰς αὐτὴν μὲ κόλασιν καὶ τὰ τοιαῦτα. Παρουσιάζει ἔντονον δερμογραφισμόν, γνωστὴν ἐπιστημονικῶς νόσον, καὶ ἐξαπατᾷ καὶ ἐκμεταλλεύεται τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τῶν ἀπλοϊκῶν χριστιανῶν. Λυμαινεται ὀλόκληρον τὴν Ἀττικὴν. Συσσωρεῖ ἐφθονα χρήματα καὶ ζῆ πολυδάπανον ζωὴν μετὰ κύκλου τυφλῶν ὁπαδῶν τῆς. Κατέστη, ὡς ἐκ τούτου, πέτρα σκανδάλου διὰ πάντα ὑγιᾶς σκεπτόμενον Χριστιανῶν.

Ἡ καθιέρωσις τῶν σοσιαλιστικῶν τούτων τελετῶν εἶναι νέα ἀπόδειξις τῆς καθολικῆς καὶ πανανθρωπίνης ροπῆς πρὸς τὸ Θεῖον, ἕνεκα τῆς ὁποίας καὶ αὐτοὶ οἱ ἄθεοι ἀναγκάζονται νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν χεῖρσιν ὑποκαταστάτων τῆς θρησκείας, ἐχόντων... θρησκευτικὸν χαρακτῆρα. Πάντοτε ἡ κατοπολέμησις τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ ὀδηγεῖ ἀφεύκτως εἰς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων.

Εἶναι χρήσιμον νὰ ὑπομιμνήσκονται.

Κατὰ τὴν συγκροτηθεῖσαν προσφάτως ἐν Γενεύῃ μεγάλην λαϊκὴν ἀντικομμουνιστικὴν συγκέντρωσιν, τῆς ὁποίας μετέσχον ξένοι καθηγηταὶ Πανεπιστημίων, δημοσιογράφοι καὶ θεολόγοι, ἐξεφωνήθησαν λόγοι, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ ὀμιληταὶ ὑπέμνησαν, ὅτι οἱ κομμουνισταὶ στρέφονται μετὰ μανίας ἐναντίον τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὑπεγραμμίσθη ἡ ὑπὸ τῶν ἐρυθρῶν συμμοριτῶν ἐκτέλεσις, μετὰ βασανιστηρίων, 275 Ἑλλήνων ἱερέων καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν καταστροφή ἑκατοντάδων ἱ. ναῶν. Εἰς ἐκ τῶν ὀμιλητῶν ἐτόνισεν, ὅτι ὁ κομμουνισμὸς «διέπραξε βαρβαρότητας εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας πρὸ 50ετίας εἰς τὴν Ρωσίαν, πρὸ 30ετίας εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ πρὸ 20ετίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι σήμερον καταδιώκει τὴν θρησκείαν εἰς τὰς χώρας τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ».

Πρὸς περιφρούρησιν τῶν χριστιανῶν ἐκ τῆς ἀγυρτικῆς δράσεως τῆς Ἀθανασίας Κρικέτου, ἀπεφάσισεν ἡ Ἱερά Σύνοδος νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν τὸν σχηματισθέντα φάκελλον, μὲ τὴν παράκλησιν ὅπως ἐφαρμοσθοῦν οἱ κείμενοι νόμοι καὶ τεθῆ οὕτω τέρμα εἰς τὴν σκανδαλώδη δραστηριότητα τῆς ἀγυρτίσεως τοῦ Αἰγύλαω.

— Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 7 Νοεμβρίου ἐ.έτους ἀνεγνώσθη τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Ἀθηναγόρου Γράμμα καὶ τὸ σχετικὸν χρονικὸν τῆς ἀπὸ 26-28 τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρὸς τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν τῆς Ρώμης, ὡς καὶ ἀντίγραφα τῶν κατ' αὐτὴν ἀνταλλαγισῶν μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἄλλων ἀξιωματῶν τῆς Ρωμικῆς Ἐκκλησίας προσφωνήσεων καὶ λόγων.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης αὐτῶν ἡ Ἱερά Σύνοδος μετ' ἰδιαίτερας ἰκανοποιήσεως διεπίστωσεν, ὅτι μετὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἡ ἐπίσκεψις καὶ ἡ νέα αὐτῆ συνάντησις τῶν Προκαθημένων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Ὁρθοδόξου, ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὴν διάπυρον εὐχὴν καὶ προσδοκίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐπίσημου ἀνακοινωθέντος, ἐκδοθέντος μετὰ τὴν συνάντησιν, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἰδιαίτερος ἐσημείωσεν, ὅτι οἱ δύο Προκαθημένοι «ἀναγνωρίζουσιν, ὅτι ὁ ἀληθὴς διάλογος τῆς Ἀγάπης, ἐφ' οὗ δέον νὰ βασιζῶνται ἅπασαι αἱ μεταξὺ αὐτῶν καὶ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν σχέσεις, δέον ὅπως εἶναι ἐρριζωμένον ἐν τῇ ὀλοκληρωτικῇ πιστότητι πρὸς τὸν μοναδικὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἐν τῷ ἀμοιβαίῳ σεβασμῷ τῶν ἰδιαίτερον αὐτῶν Παραδόσεων», καὶ ὅτι «ὁ διάλογος τῆς ἀγάπης, μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, δέον νὰ φέρῃ καρπὸς ἀνιδιοτελοῦς συνεργασίας εἰς τὸ κεφάλαιον κοινῆς δράσεως ἐπὶ τοῦ ποιμαντορικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πνευματικοῦ

Ὡς ὀρθῶς ἐσημειώθη, εἶναι χρήσιμον νὰ ὑπομιμνήσκονται τὰ γεγονότα ταῦτα εἰς τοὺς Ἑθνοπαίους, οἵτινες συνήθως ἀκούουν μόνον τὰ ἐπιχειρήματα τῆς διεθνοῦς συνοδοιοποιίας, καὶ δὴ ἐν Γενεύῃ, ἔνθα ἔχουν συγκεντρωθῆ τελευταίως πολλοί, οἵτινες διασπείρουν μολιχρὰ ψεύδη ἐναντίον τῆς χώρας μας.

Ἡ ψυχосоματικὴ Ἱατρικὴ.

Διακεκοιμένος καθηγητῆς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐν προσφάτω βιβλίῳ του γράφει, ὅτι οἱ εὐσυνείδητοι ἱατροὶ βλέπουν τὸν ἄνθρωπον οὐχὶ μονοπλευρῶς ὡς ἄθροισμα ὀργανῶν καὶ ὀργάνων, ἀλλ' «ὡς σύνολον σώματος καὶ ψυχῆς» καὶ ὅτι ἐκ τοῦ συναισθήματος τῆς ἐνοχλῆς ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπον μόνον «ΕΚΕΙΝΟΣ»—δηλαδή ὁ Ἰησοῦς Χριστός—, ὅστις «ἐθεμελίωσε» τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως, «τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους».

Ἡ Ἐκκλησία μετ' ἰκανοποιήσεως βαθυτάτης σημειώνει, ὅτι ἡ ἀκαδημαϊκὴ Ἱατρικὴ σήμερον ἀφ' ἐνός ἐπιχωροῖ τοὺς λόγους τοῦ ψαλμοῦ «οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς Σου, οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου» καὶ ἀφ' ἑτέρου προβάλλει τὴν θεραπευτικὴν σημασίαν τοῦ ἱ. μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «Δεῦτε πρὸς με οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι...».

πεδίου, ἐν ἀμοιβαίῳ σεβασμῷ τῆς πιστότητος τῶν Χριστιανῶν ἐκατέρας πλευρᾶς πρὸς τὰς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας».

Διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐξέφρασεν ἡ Ἱερά Σύνοδος τὴν χαρὰν τῆς ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἐκβάσει τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Ἀθηναγόρου, ἐπίσης δὲ καὶ τὴν ὀλόψυχον ἐπιθυμίαν αὐτῆς, ἵνα ὁ ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀμοιβαίῳ σεβασμῷ ἐναρξάμενος διάλογος ἐπὶ ἴσοις ὅροις μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν εὐδοθῆῃ ἄχρι τοῦ αἰσίου αὐτοῦ τέρατος, πρὸς δόξαν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Θεοῦ Αὐτῆς Ἰδρυτοῦ.

— Μὲ πολλὴν χαρὰν καὶ ἰκανοποίησιν ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπληροφόρηθη κατὰ τὴν συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 14 Νοεμβρίου ἐ. ἔτους, ἐξ ἀνακοινώσεως τοῦ Μακαριωτάτου, περὶ τῆς λειτουργίας ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἡλιούπολιν Ἱερᾶ Γυναικείᾳ Μονῇ τῆς Θεομήτορος Σχολῆς Θηλέων μετὰ οἰκοτροφείου λίαν εὐδοκίμως καὶ καρποφόρως κοινωνικῶς λειτουργούσης καὶ περιλαμβανοῦσης Νηπιαγωγείου, Δημοτικῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίου, εἰς τὸ ὁποῖον φοιτῶσι 350 περίπου μαθήτριά, καὶ ὅτι πρὸς ἀνετωτέρα λειτουργίαν τῆς Σχολῆς ταύτης προσφέρεται εὐγενῶς ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς Αἰμιλίας Πέππα πρὸς τὴν ἀδελφότητα τῆς Μονῆς ἴδιον εὐρύχωρον καὶ λίαν κατάλληλον πρὸς τοῦτο οἶκημα καὶ γῆπεδον ἐν Ἁγίᾳ Παρασκευῇ Ἀττικῆς.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐνέκρινε, μετὰ τὴν δέουσαν μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν, σχέδιον Β. Διατάγματος περὶ ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας εἰς τὴν νῆσον Τήνον δαπάναις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, συμφώνως πρὸς τὸν Α.Ν. 137/1967, εἰδικῶς Ἀνωτέρου Ἱερατικοῦ Φροντιστηρίου διὰ τὴν ταχύρρυθμον ἐκκλησιαστικὴν ἐκπαίδευσιν ὑποψηφίων ἱερέων Δημοδιδασκάλων καὶ λοιπῶν προσοντούχων, πρὸς πληρῶσιν ἐφημεριακῶν κενῶν.

Τέλος, ἡ Ἱερά Σύνοδος λαβοῦσα γνώσιν δημοσιεύματος κατὰ μέλους Αὐτῆς, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ ἐξ ὀλοκλήρου συκοφαντικόν, ἀπεφάσισεν, ὅπως ζητήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ἀρμοδίου Εἰσαγγελέως πρὸς διερεύνησιν τοῦ θέματος, καταλογισμὸν εὐθυνῶν καὶ κολασμῶν τῶν ἐνεχομένων εἰς τὴν συκοφαντικὴν ταύτην ἐνέργειαν.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερόνωμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 10 Νοεμβρίου ἐ. ἔτους :

Ἐχοροστάτησε τὴν 26 καὶ 29 Ὀκτωβρίου καὶ 5 Νοεμβρίου κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν.

— Τὴν 28 Ὀκτωβρίου κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν τοῦ ἱ. Ναοῦ τῆς Χρυσοπηλακωτίσεως, ἐν συνεχείᾳ δὲ προέστη τῆς Δοξολογίας ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἐπετειῇ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου.

— Τὴν 8 Νοεμβρίου κατὰ τὴν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μονῆς Πετράκη τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

Προέστη τὴν 5 Νοεμβρίου τοῦ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τελεσθέντος Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ε. Καραγιαννοπούλου.

Ἐμίλησε τὴν 30 Ὀκτωβρίου πρὸς τοὺς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ συναθροισθέντας ἐφημερίους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν περὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἀπέναντι τῶν ἐνοριτῶν τῶν.

— Τὴν 31 Ὀκτωβρίου καὶ τὴν 7 Νοεμβρίου πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ συγκεντρωθέντας ἱεροκήρυκας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Προήδρευσε τὴν 30 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

— Τὴν 31 Ὀκτωβρίου καὶ τὴν 2, 7 καὶ 9 Νοεμβρίου τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου.

— Τὴν 1 Νοεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΕΠ, τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς συνεδρίας τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

— Τὴν 2 Νοεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

— Τὴν 3 Νοεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Κωφαλάλων.

— Τὴν 8 Νοεμβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Βαφειάδακειου Κληροδοτήματος.

Ἐπεσκέφθη τὴν 31 Ὀκτωβρίου καὶ τὴν 6 Νοεμβρίου τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως κ. Κων. Κόλλιαν.

— Τὴν 5 Νοεμβρίου τὴν Ὁργάνωσιν τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων.

— Τὴν 9 Νοεμβρίου εἰς τὰ Ἀνάκτορα Ἀθηνῶν τὴν Α.Β.Υ. Πριγκίπισσαν Εἰρήνην.

Ἡ ὕλο γη σε τὴν 2 Νοεμβρίου εἰς τὸν ἱ. Ναὸν Ἁγίας Φιλοθέης (Κηπουπόλεως Φιλοθέης) τοὺς γάμους τοῦ κ. Κων. Ἀλεξοπούλου μετὰ τῆς Ἀναστασίας Δημητρακοπούλου.

Παρέστη τὴν 26 Ὀκτωβρίου εἰς τὰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς 28 Ὀκτωβρίου.

— Τὴν 27 Ὀκτωβρίου εἰς τὰς ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ ἐκδηλώσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου καὶ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

— Τὴν 28 Ὀκτωβρίου εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου ἐν τῷ Ἐθνικῷ καὶ Καποδιστριακῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

— Τὴν 5 Νοεμβρίου εἰς τὴν ἐναρξιν τῶν μαθημάτων τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως.

— Τὴν 8 Νοεμβρίου εἰς τὴν ἐν τῇ Λέσχῃ Ἀξιωματικῶν δοθεῖσαν δεξίωσιν ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἀεροπορίας κ. Ἀντωνάκου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ προστάτου τῆς Ἀεροπορίας Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

Μετέβη τὴν 30 Ὀκτωβρίου εἰς τὸ θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμὸς» καὶ προέστη τοῦ Ἀγιασμοῦ, ὁ ὁποῖος προηγήθη τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐγχειρήσεων ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιστημόνων τῆς καρδιοχειρουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Λόντα Λίμα τῆς Καλιφορνίας.

Ἀντεπεσκέφθη τὴν 6 Νοεμβρίου τὸν ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐρησκειμάτων κ. Θ. Παπακωνσταντίνου.

Συνεσκέφθη τὴν 4 Νοεμβρίου μετὰ τοῦ ἡγουμένου Συμβουλίου τῆς Ἱεραῆς Μονῆς Πετράκη.

Ἐδέχθη τὴν 27 Ὀκτωβρίου τὸν ὁμότιμον Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Παν. Τρεμπέλαν, τὸν Σεβασμ. Ἀρχιεπίσκοπον τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀρμενίων κ. Αἰβαζιάν, τὸν δημοσιογράφον κ. Σακελλαρίου, τὸν ἀντιστράτηγον ἐ. ἀ. κ. Κατσαδῆμαν, τὸν κ. Γ. Κανελλάκη καὶ τὸν καθηγητὴν κ. Χώραν.

— Τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἐπτὰ διασήμεους χειρουργοὺς ἱατροῦ τῶν ΗΠΑ, συνοδευομένους ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ.Θ. Δοξιάδη καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ» ἱατροῦ κ. Σταθάτου.

— Τὴν 31 Ὀκτωβρίου τὸν σύμβουλον τῆς ΔΕΗ κ. Ἐμμ. Στεφανίδην.

— Τὴν 1 Νοεμβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Ἐάνθης κ. Ἀντωνίου καὶ Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριον, τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Σύμβουλον κ. Κούρκουλαν, τοὺς ἱεροκήρυκας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχιμ. Γεώργιον Δημόπουλον καὶ Χριστοφ. Παπουτσόπουλον καὶ τὴν Διευθύντριαν τοῦ ΕΙΡ κ. Ρηγοπούλου.

— Τὴν 3 Νοεμβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Κίτρους κ. Βαρνάβαν καὶ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐστάθιον, τὸν ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐρησκειμάτων κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, τὸν τέως ὑπουργὸν κ. Κοθρῆν, τοὺς καθηγητὰς Πανεπιστημίου κ.κ. Μερεντίτην, Δρατσέλαν, Ντεβάλε, Μυλωνᾶν καὶ Χαραλαμπακὸν κ. Φούγιαν, τὸν ὑποστράτηγον κ. Δεσίπτην, τὸν ὑψηλὴν κ. Τσαρδάκαν, τὸν συνταγματάρχην κ. Κουμαριανόν, τὸν πρόεδρον τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Καθολικῶν κ. Δελένδαν, τοὺς ἱατροὺς κ.κ. Χατζηδάκην καὶ Γούτον καὶ τὸν δημοσιογράφον κ. Ἀθαν. Παράσχον.

— Τὴν 4 Νοεμβρίου τὸν καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. Τσιριντάνην, τὸν σύμβουλον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου

κ. Μαγκριώτην, τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Ἀξιώτην, τὸν πρόεδρον τοῦ σωματείου ἸΓΤΑΧΑΤΙ ἸΣΛΑΜ κ. Χαρούς, Ἄλῃ Ρεσάτ, τὸν δικηγόρον κ. Ἀξιώτην, τὸν πρόεδρον τοῦ Ἐθνικοῦ Ὀργανισμοῦ Χειροτεχνίας κ. Τερμετζήν, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ὀργανισμοῦ Προλήψεως Ἐγκλήματος, τὸν διευθυντὴν τῆς χορωδίας τῶν Ἀνακτόρων κ. Ἀδάμην, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, τὴν Γεν. Ἐπιθεωρητὴν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κυρίαν Μωραΐτου καὶ ἕτερα περὶ τὰ 250 ἄτομα.

— Τὴν 6 Νοεμβρίου τὸν καθηγητὴν κ.Α. Πανώτην.

— Τὴν 7 Νοεμβρίου τὸν λογοτέχνην κ. Κων. Μπατσιᾶν, τὸν κ. Σ. Παπανικολάου, Γεν. Ἐπιμελητὴν τῆς Βασ. Χορηγείας, καὶ τὸν ἱατρὸν κ. Βαγιανόν.

— Τὴν 8 Νοεμβρίου τὸν τέως ὑπουργὸν κ. Πεσματζόγλου, τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Πικιώνην, τὸν καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. Κορρέν, καὶ πάλιν τὸν κ. Σ. Παπανικολάου, τὸν Διευθυντὴν τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος κ. Κοντοδημόπουλον, τὸν ἠγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Βλατάδων πανοσ. ἀρχιμ. Χαλκιανάκη, τὸν καθηγητὴν Παν/μίου Θεσσαλονίκης κ. Τηλ. Φιλιππίδην, τὸν στρατηγὸν ἐ.ἀ. κ. Κατσαδήμαν καὶ τὸν π. Καλέλλην.

— Τὴν 9 Νοεμβρίου τοὺς ἱατροὺς κ.κ. Γούτον καὶ Χατζηδάκη.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ

Τὴν 1 Νοεμβρίου τοῦ τρ. ἔτους ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος ἐδέχθη ἀντιπροσώπου τοῦ ἡμερησίου Τύπου καὶ τῶν θρησκευτικῶν περιοδικῶν.

Ἐν ἄρχῃ, ὁ Μακαριώτατος ἀνεκοίνωσεν, ὅτι θὰ ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀνά δακαπενθήμερον πολυγραφημένον «Δελτίον πληροφοριῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», περιέχον ἐκκλησιαστικὰς εἰδήσεις καὶ ἀπόψεις ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων κοινῶς ἐνδιαφέροντος, ὥστε οἱ ἀνταποκριταὶ τοῦ ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου νὰ ἔχουν ἔγκυρον περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πληροφορικῶν βοήθημα.

Ἐν συνεχείᾳ, παρουσίασε τὸ περὶ «ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ἔχει ὑποβάλλει εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον, διευκρινήσας ὅτι πρόκειται περὶ προσωπικῶν του ἀπόψεων καὶ ὄχι περὶ ἀποφάσεων, διότι — ὡς προσέθεσε — διὰ νὰ καταστοῦν ἀποφάσεις, πρέπει νὰ τύχουν εὐρύτερας μελέτης καὶ νὰ ἐγκριθοῦν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου.

Τέλος, ὁ Μακαριώτατος ἀνήγγειλεν, ὅτι συνεστήθη συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐργαζομένη ἤδη ἐθελοντικῶς καὶ ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου (τοῦ Ἀρχιεπισκόπου) ὡς προέδρου, τοῦ ἄρμοδιου ἐπὶ τοῦ Ο. Δ. Ε. Π. Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου καὶ τῶν κ. κ. Ἡλιάσκου, Στρ. Ἀνδρέαδην, Χρ. Στράτου, Ξεν. Ζολώτα, Γ. Κοντογιωργη, Κ. Δοξιάδην, Σ. Μερτικοπούλου καὶ ἄλλων, σκοποῦσα δὲ εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ καταστήσει οικονομικῶς αὐτάρκης.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγοῦ, ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει αὐτοῦ εἰς Ρώμην, ἀπεστάλη πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμον τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«Εὐχαριστῶς γνωρίζομεν ὕμετέρα λίαν ἀγαπητῇ περισπουδαστῶ Μακαριότητι 26 Ὀκτωβρίου μεταβαίνομεν εἰς Βατικανὸν πρὸς ἐπίσκεψιν Αὐτοῦ Ἁγιότητος Πάπα Παύλου ΣΤ'. Ἐν τῇ πεποιθῆσει ὅτι ἐπίσκεψις ἡμῶν αὕτη ἔσται εὐλογημένη παρά Κυρίου εἰς προαγωγὴν τοῦ Διαλόγου τῆς ἀγάπης, εἰς οἰκοδομὴν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ εἰς ἐνίσχυσιν τῆς εἰρήνης ἐν τῷ κόσμῳ, ἀπεκδεχόμεθα τὰς ἀγίας ὑμῶν προσευχὰς καὶ μετὰ βαθυτάτης ἀγάπης κατασπαζόμεθα ὕμᾶς φιλήματι ἀγιῶ.

† ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ»

Εἰς τοῦτο ὁ Μακαριώτατος ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς :

«Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα
Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν

Ρώμην Βατικανόν.

Εὐχαριστοῦντες θερμῶς ὕμετέραν σεπτὴν Παναγιότητα ἐπὶ ἀναγγελίᾳ μεταβάσεως Αὐτῆς πρὸς ἀνταπόδοσιν ἐπισκέψεως Αὐτοῦ Ἁγιότητος Πάπα Παύλου ΣΤ', εὐχόμεθα ἀπὸ βάθους καρδίας Κύριος κατευθύνῃ τὰ διαβήματα ὕμων εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ Αὐτῶ εὐάρεστον, πρὸς δόξαν Δομητοροῦ Ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας, εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως.

Κατασπαζόμενοι ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει ὕμετέραν Παναγιότητα, διατελούμεν ἀγαπητὸς ἐν Χριστῶ ἀδελφός.

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Πρωτοβουλία τῆς ἀμερικανικῆς γραμματείας τῆς διεθνούς ρωμαιοκαθολικῆς ὀργανώσεως «Pax Romana», ἐωρτάσθη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἡ δευτέρα ἐπέτειος τῆς ἐς τὸν Ο.Η.Ε. ἐπισκέψεως τοῦ πάπα Παύλου ΣΤ'. Μεταξὺ τῶν ἐκδηλώσεων ἦτο καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα «Populorum progressio» συμπόσιον, τοῦ ὁποῖου μετέσχον ἐκπρόσωποι τοῦ πολιτικοῦ, διπλωματικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ κόσμου τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τοῦ Ο.Η.Ε.

Ἐντὸς τοῦ Ὀκτωβρίου συνεκροτήθη ἐν Ρώμῃ τὸ 3ον ρωμαιοκαθολικὸν παγκόσμιον συνέδριον τῆς ἀποστολῆς τῶν λαϊκῶν. Τοῦ συνεδρίου μετέσχον 2.500 ἀπεσταλμένοι 110 χωρῶν, ἐκπροσωποῦντες πάντα τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κινήματα τῆς ρωμαιοκαθολικῆς δράσεως, ἦτοι κοινωνικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, φιλανθρωπικῶν, ἐργατικῶν, ἀνδρικών, γυναικείων κ.λπ. Ὡσαύτως παρηκολούθησαν τὰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου καὶ 100 περίπου παρατηρητὰ ἄλλων ὁμολογιῶν.

Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἱεραρχία τῆς Πολωνίας δι' ἐπίσημον ἀνακοινωθέντος αὐτῆς, ἀναγνωσθέντος εἰς πάντας τοὺς ναοὺς, τοῖζι ἐκατηγορηματικῶς, ὅτι ἡ παρὰ τῶν πολωνικῶν ἀρχῶν ἄρνησις θεωρήσεως τοῦ διαβατηρίου τοῦ Καρδινάλιου Βυζύνσκι εἶναι «βαρύτατον πλῆγμα κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν οἱ ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μὴ συναυτοῦν ἐμπόδια κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀποστολῆς τῶν, προσωπικῆς ἢ συλλογικῆς».

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Κατόπιν ἐπίσημον προσκλήσεως τοῦ Καρδινάλιου τῆς Βιέννης Franz König, τὴν 11ην Ὀκτωβρίου μετέβησαν εἰς τὴν αὐστριακὴν πρωτεύουσιν ὡς φιλοξενούμενοι αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων καὶ οἱ καθηγητὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κοσμητόρα αὐτῆς κ. Ἀνδρέαν Παπαγεωργακόπουλον. Τοὺς προσκεκλημένους ἐδεξιῶθη προσωπικῶς ὁ καρδινάλιος, παραθέσας εἰς αὐτοὺς ἐπίσημον γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησε καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστρίας κ. Χρυσόστομος.

Κατὰ τὸ γεῦμα ἀντηλλάγησαν προσφωνήσεις καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸν καρδινάλιον König ὑπὸ τοῦ κοσμητοροῦ κ. Παπαγεωργακοπούλου ὡς δῶρον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εἰκὼν τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἱστορεῖται ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, φέρων εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ τὴν ἀπεικόνισιν τῆς ἄκρας ταπεινώσεως.

Τὴν 12ην καὶ 13ην Ὀκτωβρίου, παρουσίασιν καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης, οἱ καθηγητὰ κ.κ. Σάββας Ἀγουρίδης καὶ Κων/νος Καλοκύρης ἔδωκαν διαλέξεις, ὁμιλήσαντες ὁ μὲν πρῶτος ἐπὶ τοῦ θέματος «Ὁ χαρακτήρ τῶν ἀφηγήσεων περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ παρά τῷ Ματθαίῳ καὶ παρά τῷ Λουκᾷ», ὁ δὲ δεύτερος ἐπὶ τοῦ θέματος «Τὸ πνεῦμα τῆς Ὀρθοδόξου Εἰκονογραφίας καὶ ἡ σημερινὴ οἰκουμενικὴ κίνησις».

Τὴν 14ην Ὀκτωβρίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης ἐγένετο πνευματικὸν συμπόσιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτέθησαν αἱ βράσεις τῆς συνεργασίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μετὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ Ἕλληνες προσκεκλημένοι ἐπεσκέφθησαν τὴν μονὴν τῶν Αὐγουστινιανῶν μοναχῶν ἐν Neuburg, ἔνθα καὶ παρετέθη εἰς αὐτοὺς δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθητο καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς τε Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ τῆς Προτεσταντικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου ἀντηλάγησαν θερμαὶ προσφωνήσεις μετὰ τῶν κοσμητῶρων τῶν τριῶν Θεολογικῶν Σχολῶν (Ρωμαιοκαθολικῆς Βιέννης, Προτεσταντικῆς Βιέννης καὶ Ὁρθόδοξου Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης).

Τὴν 15ην Ὀκτωβρίου, ἡμέραν Κυριακὴν, οἱ Ἕλληνες καθηγηταὶ παρηκολούθησαν κατ' ἀρχὰς τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, μετὰ τὸ πέρασ τῆς ὁποίας μετέβησαν εἰς τὸν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Τριάδος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ ὠμίλησεν ἐπικαίρως. Τὴν ὀρθόδοξον Θείαν Λειτουργίαν παρηκολούθησαν οἱ Ἕλληνες τῆς παροικίας τῆς Βιέννης, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ καρδινάλιου Κόαιγ, ὡς καὶ ὁ κασμήτωρ καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστρίας καὶ Ἑξαρχος Ἰταλίας, Ἑλβετίας καὶ Οὐγγαρίας κ. Χρυσόστομος παρέθεσε πρὸς τιμὴν τῶν Ἑλλήνων προσκεκλημένων γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθεσαν ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ καρδινάλιου Κόαιγ, ὁ κασμήτωρ καὶ καθηγηταὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἐκπρόσωποι τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας.

Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου οἱ Ἕλληνες προσκεκλημένοι ἐπεσκέφθησαν τὸ Ἰνστιτούτον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐκπροσωπομένης ἐν προκειμένῳ ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος καθηγητοῦ αὐτῆς Dr. Plöchl παρετέθη καὶ γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν.

Τὴν 17ην Ὀκτωβρίου οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης προσκεκλημένοι παρεκάθησαν μετὰ τοῦ κοσμητῆρος καὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Σχολῆς εἰς ἀποχαιρειστήριον γεῦμα, καθ' ὃ ἐξεδηλώθη ὑπ' ἀμοτέρων τῶν μερῶν ἡ ἰκανοποίησις διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἀπαρχὴν μιᾶς γονίμου συνεργασίας.

Ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μετέβησαν εἰς Βιέννην οἱ καθηγηταὶ κ.κ. Ἄνδρεας Παπαγεωργακόπουλος, Ἰωάννης Καλογήρου, Σάββας Ἀγουρίδης, Ἰωάννης Ἀναστασίου, Νικόλαος Καρμίρης, Παναγιώτης Δημητρόπουλος, Κωνσταντῖνος Καλοκύρης καὶ Κωνσταντῖνος Φράγκος. Οἱ λοιποὶ καθηγηταὶ Παναγιώτης Χρήστου, Εὐάγγελος Θεοδώρου καὶ Εὐάγγελος Σδράκας, καλυόμενοι, δὲν μετέσχον τοῦ ταξιδίου εἰς Βιέννην.

καὶ ὥρα 8 π.μ., ἕνα δικασθῆς ὡς κατηγορούμενος περὶ ἧς κατηγορίας ἀπελογήθη ἐνώπιον τοῦ ἐκτελοῦντος χρέη ἀνακριτοῦ ἱερέως Ἐμμ. Βολουδάκη. Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρα θέλεις δικασθῆ ἐξήμην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου 1967

Ὁ Προεδρεύων τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου
τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς
† Ὁ Περιστερᾶς ΗΛΙΑΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) «Παμ. Ταξίάρχου» Ἀγραμπέλων, 2) «Παμ. Ταξίάρχου» Ἀμβρακιάς, 3) «Ἅγιος Ἀθανάσιος» Ἀρειάδος, 4) «Ἅγιος Κωνσταντῖνος» Αὐλακίου, 5) «Ἅγ. Γεώργιος» Βάτου, 6) «Ἅγιος Νικόλαος» Βουστρίου, 7) «Ἅγιος Νικόλαος» Γιαννοπούλων, 8) «Ἅγιος Ἀνδρέας» Κανδήλας, 9) «Ἅγιος Γεώργιος» Κάμπου, 10) «Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος» Κοκκινόβρυσης, 11) «Ἅγιος Κωνσταντῖνος» Μαλατείων, 12) «Ἅγιος Νικόλαος» Μεσαρίσσης, 13) «Ἅγιος Ἀθανάσιος» Νεροχωρίου, 14) «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» Παναγούλας, 15) «Ἅγιος Νικόλαος» Παπαδάτου, 16) «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» Πλατανιά, 17) «Ἅγία Παρασκευὴ» Ρουπακιάς, 18) «Ἅγιος Βλάσιος» Σκλαβαίων, 19) «Ἅγία Τριάς» Σπαρτιάς, 20) «Ἅγιος Ἀθανάσιος» Στενοῦ καὶ 21) «Ἅγία Παρασκευὴ» Στριγανιάς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Μεσολογίῳ τῇ 27ῃ Ὀκτωβρίου 1967

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἀποτομὴ Κεφαλῆς Τιμίου Προδρόμου» Ἑλληνικῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Μεσολογίῳ τῇ 8ῃ Νοεμβρίου 1967

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κορινθίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθρ. 46, παρ. 2 τοῦ Ἄν. Νόμου 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις 1) Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βουσοῦλας καὶ 2) Εὐαγγ. τῆς Θεοτόκου Σαρανταπήγου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, ὅπως ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα αὐτῆς τὰ ἐν ἀρθρ. 48 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1967

† Ὁ Κορινθίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Κλητῆριον Ἐπίκριμα

[2]

Πρὸς

τὸν Διάκονον Εὐάγγελον Ἀρβανίτην
(ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλεῖσαι νὰ ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῇ 20ῃ Νοεμβρίου ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ

Ἱ. Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων**Κλητήριον θέσισμα**

Ὁ παρὰ τῶ Ἐπισκοπικῶ Δικαστηρίῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ἐκτελῶν γρῆν ἀνακριτοῦ Ἀρχιμανδρίτης Εὐστάθιος Μπιλάλης—Ἱεροκήρυξ, δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 676/17—8—67 ἐγγράφου ἐντολῆς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν Τοποτηρητοῦ Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, καλεῖ τὸν Ἱερομόναχον Χρυσόστομον Χαρτᾶν, Ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Καραϊσκάκη, ὅπως προσέλθῃ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ παρουσιάσῃ αὐτοπροσώπως ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν 16ην τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1967 ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 11ην π.μ. ἵνα ἐξετασθῇ ὡς κατηγορούμενος διὰ τινὰ ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν.

Ἐν περιπτώσει μὴ ἐμφανισέως του θέλουσι ἐνεργηθῆ κατ' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τῆς καιμένης Νομοθεσίας διατασσόμενα.

Ἐν Καρδίτῃ τῆ 3ῃ Νοεμβρίου 1967

Ὁ Ἀνακριτὴς Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμ. ΕΥΣΤΑΘ. ΜΠΙΛΑΛΗΣ Χ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἱ. Μητρόπολις Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθη, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς ὀργανικῆς θέσεως Ἐφημερίου τῆς Ἑνορίας Λαπίθου Σητείας.

Ἐν Ἱεραπέτρα τῆ 8ῃ Νοεμβρίου 1967

† Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας ΦΙΛΟΘΕΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, Ἡ Καταστατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐν Ἀθήναις 1967, σελ. 630.

Μητροπολίτου Μηθύμνης Ἰακώβου, Καθαρότης - Πνευματικότης - Ἐγκράτεια - Εὐπρέπεια τοῦ ἱερέως, Μυτιλήνη 1967, σελ. 30.

Θεολογικὸν Συμπόσιον. Χαριστήριον εἰς τὸν καθηγητὴν Παναγιώτην Κ. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 522.

Ἀρχιμ. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου, Ματιὲς στὴν ἐποχὴ μας. Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «Ζωή». Ἀθήναι 1967, σελ. 176.

Ἀθανασίου Κ. Ἀρβανίτη Δρος Θ., Ἐπίτομος Ἱστορία Συρο-Ἰακωβιτικῆς, Ἀρμενικῆς καὶ Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1967, σελ. 127.

Χρήστου Γιανναρᾶ, Ἡ Θεολογία τῆς ἀπουσίας καὶ τῆς ἀγνωσίας τοῦ Θεοῦ. Μὲ ἀναφορὰ στὶς ἀρεοπαγίτικες συγγραφές καὶ στὸν Martin Heidegger, Ἀθήναι 1967, σελ. 102.

Νικολάου Εὐθ. Μητροποπούλου, Σύγχρονα κατηχητικὰ προβλήματα. Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», Ἀθήναι 1967, σελ. 23.

Ἀρχιμανδρίτου Ἀνθίμου Δ. Ρούσσο, θεολόγου-φιλόλογου, Διακονία τοῦ λόγου. Α' τόμος. Πρόλογος Σεβ. Μητροπολίτου Σεβρίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου. Ἀθήναι 1967, σελ. 300.

Βασιλείου Κ. Ἐξάρχου, ὁμοτίμου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἐθνικὰ θέματα. Διάλογοι

μεταδοθέντες διὰ τοῦ ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Θεσσαλονίκης κατὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1959. Ἐν Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 204.

Γεωργίου Ἀ. Τσαναῆ, Τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χαρίσματα τοῦ Ἁγ. Πνεύματος κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον. Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ «Θεολογικοῦ Συμποσίου» τόμου χαριστήριον πρὸς τὸν καθηγ. Π. Χρήστου. Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 123-140.

Gabriel—Henning, Bultmann, ἱερομόναχου, Ἡ ποιητικὴ καὶ μυσταγωγικὴ γλῶσσα τῆς Θεολογίας. Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» ἔτους 1967, Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 16.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »**ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
Δρχ. 50, 75, 100 ἔτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἔτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου, Σχέδιον ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἱερά πορεία ἀγάπης καὶ εἰρήνης τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου τοῦ Α'.

Χρονικὸν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α' πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης Παῦλον ΣΤ' (26-28 Ὀκτωβρίου 1967).

Ἀπαντήσεις εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς ἀντικανονικῆς ἀνακηρύξεως ὡς αὐτοκεφάλου τῆς αὐτοκαλουμένης «Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας».

Ἀπαντήσεις εἰς τὰ Εἰρηνικὰ Γράμματα τοῦ Μακαριωτάτου.

Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ἐν ὄψει τῆς Συνόδου.

Ἀρχιμ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου, Ἐντυπώσεις ἀπὸ μιᾶ σύντομῃ ἐπαφῇ μετ' Ὁρθοδόξους Κιζούγιου.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡλία Μουτσούλα, Ἐ' διεθνὲς συνέδριον πατρολογικῶν σπουδῶν.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις.

Νέα βιβλία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185 — Ἀθήναι — Τηλ. 530.318

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρι